

**NATIONAL ASSEMBLY OF
SEYCHELLES**

Tuesday 21st June, 2022

The Assembly met at 9am

National Anthem

Moment of Reflection

Mr Speaker in the Chair

MR SPEAKER

Bonzour tou Manm Onorab. Bonzour nou *staff* ki pe asiste nou e bonzour manm piblik kip e swiv nou. Byenveni pou nou travay sa semen.

Dabor en pti mo lo regleman *Covid* e met mas. Dapre Lotorite Lasante bann lorganizasyon parey nou i annan responsabilite pou met zot prop regleman e prosedir pou swiv nesese ki zot annan. Nou pou reviz nou regleman e bann *Leaders* Lasanble a ganny sans diskrit sa dan *meeting Assembly Business Committee* demen e byensir lopinyon zot bann Manm i kapab ganny pase avan nou fer sa *meeting*.

Pou le moman nou regleman i reste koumsa; dan *Chamber* mas i reste obligatwar ziska ler nou deside pou tir li pou tou dimoun. Dan koridor e

dan le zalantour Lasanble mas pa nesese. Dan bann biro bann staff i ganny ankouraze pou regarde dapre zistans ki zot ete avek kanmarad si zot pou kontinyen met mas oubyen si zot kapab tire. Me prekasyon i ganny konseye. Donk la i la nou pozisyon.

E lo en pti size ki relye avek Lotorite Lasante pe ankouraz tou dimoun pran zot katriyenm doz vaksen. Nou pou regarde si nou pou kapab aranz en lapwentman par group pou Manm ek *staff* kapab fer sa dan letan travay e nou ava enform zot atraver zot *caucus*. Mersi bokou.

Bon nou a pas lo Biznes pou lazournen. Nou napa dokiman nou napa *Bills*, alor nou ava al lo *Private Notice Question* e mon a demann madanm raporter pou appel Minis Naadir Hassan e son delegasyon. Mersi.

Bonzour Minis Naadir Hassan Minis pou Finans, Plan e Komers. E avek Minis nou annan son delegasyon Mr Alain Renaud *Principal Secretary* pou *Civil Aviation, Ports and Marine* e Mr Egbert Moustache *Acting CEO Seychelles Ports Authority*.

Nou delegasyon i la pou pran *Private Notice Question Leader* Lopoziyon. Onorab

Pillay mon ava envit ou poz ou kestyon silvouple.

HON SEBASTIEN PILLAY

Mersi Mr Speaker. Bonzour Mr Speaker. Bonzour tou dimoun ki a lekout. Bonzour Minis ek ou delegasyon e byensir bonzour tou bann koleg Onorab.

Mr Speaker avan mon demann mon kestyon, zis permet mwan mon ti a kontan felisit tou bann atlet a ankadrer ki'n partisip dan levennman Sanpyonna Atletik pou bann lekol. Mon oule dir ki mon'n vremen apresye travay ki sa bann atlet e sa bann ankadrer in fer. E ki mon felisit bann lekol ki'n fer byen - ki'n ganny lakoup.

En felisitasyon spesyal i al pou lekol Glacis ki apre plizyer lannen zot in nobou anmenn en lakoup dan Sanpyonna Atletik so mon swete ki lekol i pran bokou kouraz e pran bokou lankourazman, pou zot kontinyen dan sa bon travay ki zot pe fer.

Mr Speaker mon note ki Minis Hassan ki pe reponn mon kestyon, mon swete ki Minis Derjacques pa'n per pou vin Lasanble. Mon kestyon i lir koumsa;

Eski Lasanble i kapab ganny en leksplikasyon lo:-

1)Ki rol lakonpanyen *PIRIOU* dan bann proze Gouvernman Sesel?

2)Eski sa lakonpanyen pe partisip dan sa proze ekstansyon *Por Victoria*?
Mersi.

MR SPEAKER

Mersi Onorab. Minis mon ava envit ou pou larepons.

MINISTER NAADIR HASSAN

Mersi Mr Speaker. Dirizan Lopoziyon, Dirizan Zafer Gouvernman, tou Manm Onorab e tou dimoun a lekout, bonzour.

Zis pou klarifye Mr Speaker rezon ki mon pe reponn sa kestyon se ki Minis Derjacques pa dan pei, zis pou klarifye komanter *Leader* Lopoziyon.

Mr Speaker, larepons pou kestyon limero 1 se ki rol lakonpanyen *PIRIOU* dan bann proze Gouvernman i konm swivan:

Mr Speaker an se moman Gouvernman napa okenn lagreman pou okenn proze avek sa lakonpanyen.

Pou kestyon limero 2, eski sa lakonpanyen pe pran par dan proze ekstansyon Por? Mr Speaker proze devlopman Por i

ankor dan staz pou fini son bann laspe teknik, apre sa proze a ganny *tender* dapre bann prosedir *tender* ki a ganny met an plas avek bann labank ki pe finans sa proze ; savedir an se moman lakonpanyen *PIRIOU* napa okenn *involvement* dan proze por. Mersi Mr Speaker.

MR SPEAKER

Mersi Minis. Mon ava zis eksplike ki mon ti demann Leader Lopozisyon pou met son kestyon lo kestyon ki konsern Gouvernman Minis, e pa lo rol *PIRIOU* an zeneral koman en lakonpanni prive. So mon oule zis dir sa pou bann Manm gard menm konsiny.

Eski Manm i annan okenn leksplikasyon, kestyon siplemanter? Onorab Henrie – wi?

HON GERVAIS HENRIE

Mersi Mr Speaker. Par lefe ki 2enm parti kestyon i koz lo proze ekstansyon Por, e Minis dan son larepons in tous sa. In dir nou poudir i dan son staz planifikasyon, so si i ti kapab donn nou en pti pe plis leksplikasyon lo la, *what is the latest?* Partikilyerman avek konponan finansman sa proze?

E dezyenmman enn fwa ki proze in fini konsevwar, parey

ou'n dir i pou al dan staz tender, eski alor sa lakonpanyen i enn ki kapab parmi bann lakonpanyen ki ava soumet son propozisyon si zanmen li sa lakonpanyen is anti zot enterese pou partisipe ? Mersi.

MR SPEAKER

Mersi Onorab Henrie pou ou kestyon. Minis silvouple ou a adrese?

MINISTER NAADIR HASSAN

Mersi Mr Speaker. Mersi Onorab pou ou kestyon. Pou dernyen bout ou kestyon wi, okenn lakonpanyen i *eligible* pou li *apply* pou en *tender* ki ouver. Me lo staz sa proze e finansman avek ou permisyon Mr Speaker mon ti a kontan ki *Acting CEO Ports Authority* i kapab donn en pe detay spesifik lo la?

MR SPEAKER

Wi Acting *CEO* ou a kapab eksplike?

ACTING CEO EGBERT MOUSTACHE

Bonzour Mr Speaker, mersi. Bonzour tou Onorab. Wi msye Onorab proze la i annan en kantite louvraz ki pe ganny fer malgre nou pa war konstriksyon lo *site*; i annan

louvraz design ki an progres; i annan bann *studies* lo lanvironnman ki an progres.

E sa proze li menm i pran 3 faz. Faz limero I pou sa bann finansman ki annan apre en 29milyon *loan* e 5milyon *Euro* antou 34milyon. Sa proze li menm pou komans dan sid e li i *on track* pou komanse ek sa larzan ki nou annan.

Lezot faz nou ava get anmezir ki arive sa faz limero 1 ler i fini ki mannyer nou pou aproses lo la. Mersi Mr Speaker.

MR SPEAKER

Mersi *CEO*. Onorab Cosgrow ou kestyon silvouple?

HON WALLACE COSGROW

Mersi Mr Speaker. Bonzour Minis. Bonzour Mr Speaker. Bonzour Minis. Bonzour tou bann Onorab.

Mr Speaker, an vi larepons Minis an se ki konsern bann tender ki pou vini dan lefitir, mon ti a kontan demann Minis avek son tim, eski lefe ki sa group i deza la pe *operate* e pe travay dan Sesel, e i annan serten koneksyon avek devlopman fortyer, eski letan *tender* i ganny fer, eski sa i pa pou en lavantaz ki petet sa group i gannyen par lao bann lezot petet dimoun ki ti ava kontan *tender* pou sa proze?

Eski i pa pou en lavantaz petet *unfair* – si mon kapab met li koumsa ?

E 2enm kestyon, eski sa group – ler mon pe fer serten resers mon war ki sa group i afilye avek lakonpanyen *UCPS* e nou osi konnen ki poudir lakonpanyen *UCPS* i ganny reprezante legalman par Mr Guy Ferley avek *Chamber* Minis Derjacques ozordi e eski ou pa santi poudir li ki Minis i Minis pou Por e sa napa en konfli lentere dan li menm Mr Speaker ? Mersi.

MR SPEAKER

Mersi Onorab. Minis ou repons.

MINISTER NAADIR HASSAN

Mersi Mr Speaker. Mersi Onorab pou ou kestyon. Parey mon ti reponn dan mon larepons pou kestyon limero 1 ek 2 pou sa *PNQ*, sa i pou en tender transparan, konpetitiv e *fair*. E sa bann *tender process* i ganny set pou Lotorite Por ansanm ek Lagreman ki i annan avek bann labank enternasyonal ki pe finans sa proze, so mon mazine tou bann paramet i la pou *ensure* ki sa i ganny fer dan en fason transparan. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi. Ti annan en lot kestyon mon pa konnen si ou kapab donn en repons oubyen? Ou a zis briyevman pas lo ou premye kestyon silvouple?

HON WALLACE COSGROW

Yes Mr Speaker, mon pou pas lo mon premye kestyon avek apre en pti klarifikasyon. Mon premye kestyon sete an vi ki sa lakonpanyen li menm i deza pe *operate* dan Sesel, e s i pou napa en konfli lentere petet dan – lefe ki apre i pou partisip dan *tender* - i deza pe *operate* – i deza pe travay avek Por, so si napa en konfli lentere?

Mon 2enm klarifikasyon sete, konfli lentere lefe ki sa group i afilye avek UCPS dan devlopman portyer e lefe ki UCPC i ganny reprezante par Chamber Guy Ferley – UCPS ti ganny reprezante par Minis Derjaques koman Avoka, me vi ki in asosye avek Mr Guy Ferley, so eski sa pa prezant en konfli lentere? Mersi.

MR SPEAKER

Mersi. Mon a dir vi ki Minis in dir poudir prosedir pou *transparent, fair*, ouver, mon mazin en i ti son mannyer reponn sa kestyon. Selman mon pou envit Minis zis pou si i anv i klarifye okenn sa bann pwen pou fer li silvouple?

MINISTER NAADIR HASSAN

Mersi Mr Speaker. Mr Speaker pou mwan larepons i kler. Dan nenport ki tender ki ganny fer, si ou bann tender process i dan en fason latransparans, i annan bann mezir an plas ki asire ki sa i egziste, mon pa war ki bor sa *unfairness* i vini dan nenport ki biznes, ki sekter, i annan lakonpanyen ki annan bann *competitive edge* pou plizyer rezon, so zis ou *tender process* i bezwen enn ki transparan e ki ekitab avek tou bann lakonpanyen ki pe pran par. Mersi,

MR SPEAKER

Mersi. Onorab mon krwar in reponn ou kestyon. In dir poudir

HON WALLACE COSGROW

(Off-Mic)

MR SPEAKER

In reponn ou kestyon – in reponn ou kestyon. Mersi.

HON WALLACE COSGROW

(Off-Mic)

Lo konfli lentere in dir poudir prosedir pou ouver, lib, *fair*, so mon sipoze sa i en repons ki napa konfli lentere. Mersi. Onorab Aglae?

HON EGBERT AGLAE

Mersi Mr Speaker. Bonzour Minis. Minis mon oule en larepons wi ek non. Eski lakonpanyen *PIRIOU* ki'n anrezistre *PIRIOU Seychelles Ltd* pou annan drwa partisip dan bann *tender* lokal, dan bann proze Gouvernman ki annan pou fer avek lamarin ek Por? Mersi.

MR SPEAKER

Mersi. Minis?

MINISTER NAADIR HASSAN

Mersi Mr Speaker. Mersi Onorab pou ou kestyon. Parey mon'n dir dan mon larepons, nenport ki lakonpanyen ki *eligible* pou *bid* pou sa proze, i kapab *bid*. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi. Mon napa lezot Manm mon ava pas lo loter kestyon Onorab Pillay pou son siplemanter silvouple. Onorab Pillay.

HON SEBASTIEN PILLAY

Mersi Mr Speaker. Mr Speaker, eski Minis i okouran en *meeting* ki ti ganny fer *La Réunion* avek en group ki apel *Club Export Réunion* ki ti *attend* par Minis Jean-Francois Ferrari e Minis Antony Derjacques ki ti diskrit zisteman sa bann proze ki la

devan. E sa in ganny raporte en pe partou e ti osi ganny raporte isi Sesel ler sa group ti aterir Sesel ?

Prezan an relasyon avek sa size, ler sa group in vin isi in fini ganny ranplasman dan en *building* ki apartenir a - si mon pa tronpe - FSA. Kestyon ki nou annan pou Minis se premyerman si ou'n dir nou poudir sa lakonpanyen napa okenn lyen ek Gouvernman Sesel, dan ki fason ki sa lakonpanyen in ganny sans antre e ganny sa lanplasman kot i été ozordi ?

Mon 2enm pwen ki mon ti a kontan klarifye an relasyon avek bann *Article of Incorporation* sa lakonpanyen, eski se *Chamber* Minis Derjacques atraver son lasosyasyon avek Mr Guy Ferley ki'n fer lenkorperasyon sa lakonpanyen *PIRIOU* isi Sesel?

E mon ti a kontan prezan ou donn mwan en klarifikasyon, lefe ki lakonpanyen *PIRIOU* dapre en *news report Seychelles News Agency* - mon pa kapab demann ou si en rapor dan en zournal i korek, me dapre en *interview* ki Mr Pat Lablache ti donner i ti dir ki sete sa lakonpanyen ki pe al fer *floating dry dock*, so si sa lakonpanyen pe al fer *floating*

dry dock e in ganny dir par en O Zofisyse Gouvernman, *then* sa lakonpanyen i bezwen annan en lyen ek Gouvernman.

So eski Minis ou pe dir nou laverite ozordi dan Lasanble ki sa lakonpanyen napa okenn lyen avek Gouvernman, ouswa avek Minis Derjacques?

E ki si sa i leka, sa i reprezant en konfli lentere kler ankor kot sa Minis dan_son Minister, se menm *Chamber* ki asosye avek li ki pe fer bann reprezantasyon legal tou sa bann lakonpanyen ki asosye avek bann proze Mersi Mr Speaker.

MR SPEAKER

Onorab mon ava envit ou pou evit alegasyon. Ou'n demann ou kestyon, mon a les Minis reponn silvouple si i annan sa lenformasyon.

MINISTER NAADIR HASSAN

Mersi Mr Speaker. Mersi Onorab pou ou bann kestyon siplemanter.

Premye kestyon si mon *aware of meeting* ki'n pran plas ? Mwan personnelman mon pa *aware*, me bokou lenvestiser i zwenn avek bann zofisyse Gouvernman pou diskite bann potansyel lenvestisman dan pei. Sa napa okenn keksoz mal

ladan. In ganny fer dan lepase i *still* ankor ganny fer.

Me parey mon'n dir bout ki enportan se ki ler *tender* i ganny fer, i ganny fer dan en fason ki transparan ki dapre dan *procurement process*. Sa mon larepons pou ou premye kestyon.

Lo 2enm kestyon, ki sa lakonpanyen in ganny en fasilite – (sa ki ou mansyonnen ki ou'n dir pou ou 2enm kestyon Onorab)?

I baze –Mr Speaker, *Ports Authority* in enform mwan ki plizyer lakonpanyen i annan bann fasilite ki *lease* lo Por e mon pa konnen si *PIRIOU* i annan me selman mon konnen plizyer i annan. So si napa nanryen abnormal avek.

Lo 3enm kestyon lo kote *interview* ki'n ganny fer me parey mon'n eksplike, proze *dry dock* i annan en lekspresyon lentere ki'n ganny fer e sa osi pou baze lo en *process* ki transparan e *fair*, e ki *at the end of the day* se bann *expression of interest* ki a ganny mete devan Gouvernman par nenport ki lakonpanyen. I ava ganny evalye e *the one* ki *make* plis *sense* pou Gouvernman ava ganny aksepte. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi. Ou annan klarifikasyon Onorab Pillay nou a terminen silvouple?

HON SEBASTIEN PILLAY

Mersi Mr Speaker. Mr Speaker mwan mon ti a kontan Minis i donn mwan en klarifikasyon, ki manner koman Minis Finans ou pa *aware of* en *meeting* enportan ki ganny fer ant Minis Derjaques e Minis Ferrari an relasyon ek en proze, e sa proze se efektivman ki sipoze ganny finanse par *L'agence Francaise de Developpement – (AFD) – La Banque Européenne d'investissement – Labank Eropéen* e Linyon Eropéen.

E dapre lenformasyon ki'n ganny donner dan sa *meeting* i annan en proze ki sa lenvestisman i sipoze kout 53milyon *Euro* e 36milyon in fini ganny verse pou sa proze, ki manner, eski Minister Finans pa *aware* bann lekspresyon lentera ki'n ganny fer?

E ki zis apre sa, sa konpanyen i ariv Sesel i ganny enkorpoze par menm *Chamber* ki asosye ek *Travizory*?

E apre sa nou war sa menm lakonpanyen ganny mansyonnen par en O Zofisye Gouvernman ki se li - si sa lakonpanyen ki pe al fer sa in ganny dir par sa zofisye Gouvernman. So aprezan ou

vin dir nou poudir pou annan en prosedir transparan.

So i bezwen annan kek keksoz ki pe arive ki petet ou, ou pa *aware* koman Minis Finans or mon pa konnen ki manner mon pou dekrir sa, me solman mon krwar ti devret annan en leksplikasyon kler lo kwa ki pe pase egzakteman?

E si eski Sesel pe ganny met presyon pou li absoliman bezwen pran sa lakonpanyen pou fer sa proze? Mersi Mr Speaker.

MR SPEAKER

Mersi Onorab. Minis ou a klarifye silvouple?

MINISTER NAADIR HASSAN

Mersi Mr Speaker. Mersi Onorab. Ankor ki mon pou dir se ki sa proze finansman ki'n gannyen avek sa bann Labank Devlopman Eropéen i annan bann prosedir kler lo *procurement* pou sa proze – *ok?* E tousala i bezwen – Tou prosedir *procurement* i bezwen ganny fer anliny avek sa Lagreman.

Savedir mwan koman Minis Finans mon responsabilite pou fer sir ki sa i ganny fer dapre sa Lagreman. E parey mon'n dir pou le moman proze por napa okenn Lagreman ki'n ganny sinyen

akoz proze i ankor dan son staz teknik, e ler staz teknik i konplete *the scope of the project* in fini ganny agree e la en *tender process* i ganny *launched*.

Savedir sa ki ou pe mansyonnen Onorab i pa *accurate* akoz nou pa ankor arive dan sa staz. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi. Nou a termin *PNQ* la e nou bezwen fer sanzman delegasyon. Donk premye mon a remersye Mr Alain Renaud e Mr Egbert Moustache pou zot partisipasyon e mon a swet zot bon depar. Mersi.

(Mr Alain Renaud e Mr Egbert Moustache were excused from the House)

MR SPEAKER

Nou ava osi apel pou en poz *sanitizing* annord avan nou regleman ki ankor an fors.

(technical break)

MR SPEAKER

Thank you. Mon a dir bonzour Mrs Sarah Romain ki *Acting CEO SEPEC* ki pou *join* nou pou kestyon. Mon a eksplik bann Manm ki pou kestyon mannye

bann delegasyon – nou rearanz en pe lord kestyon konpran avek sa ki i ete lo *Order Paper*.

Alor nou pou pran 67, 69 e 72 avan pou nou kapab liber sa bann delegasyon e apre nou a fini avek leres kestyon.

Bon nou pas lo kestyon 67 ki pou Onorab Terence Mondon. Onorab ou kestyon.

HON TERENCE MONDON

Mersi Mr Speaker. Bonzour Minis avek ou delegasyon. Bonzour bann koleg *MNAs* e tou dimoun ki pe ekout nou. Mon kestyon i lir konm swivan;

Eski Minis i kapab eksplik nou Lasanble:

1) Sa prosedir *tender* pour furnisman karbiran ki *SEPEC* in annan an plas avan *Covid-19* e pandan sa peryod pandemik *Covid-19*.

E 2enm parti mon kestyon;

2) Kwa ki pe ganny fer pou asire ki *SEPEC* i adopte en metod bokou pli transparan dan son prosen *tender*? Mersi Mr Speaker.

MR SPEAKER

Mersi Onorab. Minis ou repons ?

MINISTER NAADIR HASSAN

Mersi Mr Speaker. Mersi Onorab pou ou kestyon.

Tender i normalman ganny fer tou le 3an e dernyen ki ti ganny fer sete an 2016, kot i ti pe kouver fournisman pou en peryod 3an depi Zanvye 2017 ziska lafen 2019.

Lakonpanyen *TOTAL* se sa antite ki ti ganny sa *tender* karbiran e siny en kontra 3an, tandis ki *Petreded* ti ganny kontra pou furni *LPG* pou menm peryod.

A lafen 2019 *SEPEC* ti deside pou prolonz kontra total pou en peryod 6 mwan ziska Zen 2020, e an Zen 2020 *SEPEC* ti ganny laprouvasyon atraverson *Board* pou prolonz kontra total ziska lafen 2022.

Tandis ki *LPG* ki son lakantite ki ganny aste i pti gin konpare avek lezot karbiran, a lafen peryod kontra an 2019 *SEPEC* ti prefere aste sa prodwi lo *stock market* ; savedir rod pri pli konpetitiv pou sak *cargo* avek diferan furniser.

An Septanm sa lannen *SEPEC* pe al relans en nouvo *tender* pou sa prosen peryod ki pou komans an 2023. Pou sa dernyen *tender* ki ti fer an Septanm 2016 Minis Jean-Paul Adam ki ti okip *portfolio* Finans, Komers, ek Lekonomi Ble, ti apwent en komite pou kordin e sirvey spesifikman sa prosedir *tender* e osi fer rekomandasyon final.

Komite ti annan 6 manm ti ganny dirize par Mr Charles Morin, reprezantan Departman Komers kot Minister Finans, lezot manm ti enkli Mr Jaquelin Dugasse, reprezantan *SSI*, Mr Wilson Nancy reprezantan *SCCI*, Mr Damien Thesee reprezantan Minister Finans, Mr Roland Marengo reprezantan *PMC*, Mr Paul Mondon reprezantan *SEPEC*.

Tender ti ganny lanse o nivo enternasyonal e osi nasyonal e tou bann antite ki ti'n deza eksprim lentere pou partisip dan sa *tender*, ti osi ganny en lenvitasyon. Ti annan 11 antite ki ti partisip dan sa *tender*.

Tou bann dokiman ti ganny evalye par sa komite kot bann paramet ki ti'n ganny determinen e rekomandasyon ki komite i fer sete pou apwent *TOTAL* koman sa furniser pou karbiran e *Petreded* koman furniser *LPG*.

Tou lede antite ti annan lof, tou lede antite ti annan lof ki ti pli ba e ti deza bann lakonpanyen ki annan bokou leksperyans dan fournisman karbiran avek bann lezot pei dan larezyon.

Ou 2enm kestyon kwa ki pe ganny fer pou asire ki *SEPEC* i adopte en metod bokou pli

transparan dan son prosen *tender*?

Mr Speaker isi kot Minister Finans nou pe fer sir ki *SEPEC* i swiv sistenm prokirman ki transparan e konpetitiv, dapre bann prensip ki mon pou liste;

1) Nenport antite i kapab Partisip akoz sa i en *tender* ki ouver piblikman.

2) *Tender* i *advertise* lo en nivo enternasyonal lo *website SEPEC* e lo bann piblikasyon lokal.

3) Lenvitasyon i osi ganny anvoye kot bann lakonpanyen in eksprim lentere.

4) Tou paramet ki *SEPEC* i demande i ganny byen formalize e tou partisipan i ganny byen formalize e tou partisipan i ganny lenformasyon lo *SEPEC* e bann kriter ki zot bezwen swiv e

5) Set en komite eksteryer ki enkli *SEPEC* lo la ki sirvey sa prosedir e tou soumasyon i a ganny evalye devan komite antye e rekomandasyon i baze lo zizman obzektif.

Mersi Mr Speaker.

MR SPEAKER

Mersi. Onorab Mondon ou siplemanter silvouple.

HON TERENCE MONDON

Mersi Mr Speaker. Minis mon konpran ou leksplikasyon. I annan en bout ki pa tro kler pou mwan dan ou leksplikasyon prosedir *tender*, se sa bout kot i ariv kot komite.

Ou'n eksplik nou ki komite i regroup diferan dimoun ki swiv sa prosedir, eski bann dimoun - bann lakonpanyen ki partisip dan sa *tender* zot osi ganny envite pou zot obzerv ler sa bann dokiman *tender* i ganny ouver ?

Eski zot ganny envite pou zot la pou zot partisip ladan ler zot pe ouver sa *tender*?

E mon vwar ki zot kriter ki pou evalyasyon *tender* i annan diferan eleman - i annan pri, i annan kapasite finansyel, furnisman, term kredi eksetera, eski ou pe dir nou ki sa pri ki nou gannyan i sa eleman pli determinan ?

E sa pri ki *TOTAL* i donnen i sa pri pli ba, ouswa i depan lo sa bann lezot eleman ki zot konsidere ler zot pe fer sa bann evalyasyon? Pou sa *tender* 2016 mon anv konnen pou sa.

E dezyenmman eski ou konfortab ki an 2016 sa prosedir *tender* i ti anliny avek meyer pratik pou prokirman karbiran ? Mersi Mr Speaker.

MR SPEAKER

Mersi Onorab. Minis ou repons silvouple.

MINISTER NAADIR HASSAN

Mersi Mr Speaker. Mersi Onorab pou ou kestyon siplemanter. Zis pou mwan donn en pe klarifikasyon lo bann kriter ki ganny servi en – se definitivman pri i enn sa bann kriter. Me osi i annan lezot kriter se kantite leksperyans ki sa lakonpanyen i annan – son *track record*, e sa i enportan pou etabli, akoz i donn ou en lendikasyon *security of supply*.

Ou pa kapab pran en fourniser ki apre detrwa mwan ou ganny problem. So i annan en kantite kriter ki ganny servi. Parey mon dir enn i pri, 2enm i leksperyans e osi son *track record as* en antite ki'n toultan *meet* son bann lobligasyon – *ok?*

Lo ou kestyon se ki si mon satisfè lo *tender* 2016, me lenformasyon ki mon'n gannyen avek *SEPEC* i montre ki zot in servi en *tender* transparan kot *tender* in ganny pibliye, ki zot in *set up* en komite pou evalye *tender*, me lenformasyon se ki *at that point tender* pa ti ganny ouver devan bann dimoun ki'n *bid*. Sa kekfwà i en keksoz ki nou kapab regarde dan *next tender* ki vini. I en diskisyon ki mon ava fer avek *SEPEC*.

Me selman napa okenn lenformasyon pou dir ki *tender* pa ti ganny fer dan en fason ki pa transparan. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi. Eski ou lanmen i anler Onorab Mondon? Wi en siplemanter – klarifikasyon plito.

HON TERENCE MONDON

Klarifikasyon Mr Speaker. Mon kontan Minis i kapab osi *spot* ki partisipasyon bann *bidders* ler pe ouver *tender* i ekstrememan enportan e se ki donn sa persepsyon ki sa kontra i ganny donner dan en fason ki petet i pa neserman korek. Mersi Mr Speaker.

MR SPEAKER

Mersi. Mon krwar sa ti komanter plito ki en kestyon. Mon enform bann Manm ki mon annan apepre 18 minit par kestyon ozordi, so mon demann zot konprenezon e korperasyon pou la kantite kestyon ki mon kapab pase. Mon ava pran kestyon siplemanter Onorab Pillay.

HON SEBASTIEN PILLAY

Mr Speaker 18 minit par kestyon oubyen 8 minit par kestyon?

MR SPEAKER

18 par kestyon lo *Order Paper*.

HON SEBASTIEN PILLAY

Ok good tre byen. Mon ava aranze pou fer kestyon en pe long. Ok Minis, eski ou kapab dir nou ki mannyer sa prosedir *tender* i kapab ede pou fer - si i annan okenn fason dan sa bann prosedir ki nou kapab sey fer desann pri karbiran lo laponp?

E eski Gouvernman i annan lentansyon pran okenn mezir pou fer desann pri *fuel* ki nou pe peye ozordi? Mersi Mr Speaker.

MR SPEAKER

Mersi Onorab. Minis?

MINISTER NAADIR HASSAN

Mersi Mr Speaker. Mersi Onorab pou ou kestyon. Wi en prosedir *tender* ki konpetitiv i ede asire ki *SEPEC as the supplier of fuel* Sesel i ganny *the best deal*.

Me sa ki nou war ozordi, ki mon mazine Onorab pe *refer to* se pri eleve pou *fuel* e sa i en *issue* pirman eksteryer. Dan lemonn antye pri *fuel* - dan dernyen 4 semenn in *between* \$110 en barik a \$120 en barik. E si ou konpar li avek 12 mwan pase kot pri en barik ti apepre \$60 -\$70 ou war poudir pri in

preski double lo marse eksteryer.

E Sesel ptipti ki i ptipti nou napa lenfliyans lo marse *fuel* eksteryer e nou en *price taker*.

E ou 2enm kestyon ki ou'n mansyonnen se, ki Gouvernman i kapab fer - ok? E mon mazine ki ou pe sey *lead to* se si Gouvernman i kapab fer redwir *tax* lo *fuel* - ok? Solman akoz mon konnen sa kestyon in leve dan lepase me nou bezwen ganny en konprenezon lo Polisi fiskal ok?

Nou pa kapab pe met devan bann *policy proposal* ki dir depans plis - donn plis sipor Seselwa - fer plis proze konm lakaz, semen, me lo lot kote ou pa pe anmas larzan pou fer sa. So tousala i en balans - ok?

E en lot keksoz ki nou bezwen osi met an tet se ler - pri en komodite son pri i en *stabilizer* li ok. E mon a eksplike ki mannyer i vin en *stabilizer* se ki ler pri i monte ou ekspekte ki demann i redwir pou balans sa *equation demand and supply* ek pri.

Me si sa pa arive pri pa monte demann pa redwir. Danze sa se mon'n mansyonnen ki pri *fuel* in ariv \$120 en barik e pou lekonomi Sesel *sustain* lo en *foreign exchange market* en pri \$120

dan lonterm i ekstrememan difisil, akoz i pou *deplete* nou *foreign exchange reserve*. Ok?

So mesaz se ki konsomasyon *fuel* Sesel ler sa pri i ariv \$120 i bezwen desann. Ok? Mon krwar ou ganny mon largiman. Savedir i annan 2 rezon - enn pou nou finans bann proze ki nou oule mete, pou nou finans bann linisyativ bann dimoun lo *lower income* ki pe vini byento Gouvernman i bezwen anmas larzan pou li fer sa.

2enm nou bezwen fer sir ki nou *reserve foreign exchange* pa ganny *deplete* ek *high price of fuel* ki nou war ozordi. So nou konsonmasyon i bezwen desann. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi. Klarifikasyon? Fer li vitman Onorab akoz mon annan enn de dimoun ki pe espere la.

HON SEBASTIEN PILLAY

Mersi Mr Speaker. Zis Minis sey fer mwan konpran alors, yer swar mon'n tann Prezidan Larepiblik dir poudir i pe al fer serten keksoz dan sa demars, e mon asire ki ler *SEPEC* ti aste *fuel* i pa ti aste lo sa pri ki ou'n dir nou \$110 en barik.

So eski ou kapab dir nou kwa egzaktman ki Prezidan ti

pe sey dir yer swar ler i dir i pou al fer en keksoz lo la? Akoz nou lekspektasyon se ki demen ler nou al lo - ler mon al lo stasyon Perseverans la, mon pa pe pey *fuel* R25 or R26. So - oubyen eski Prezidan pa'n koz laverite yer swar? Annou mon bezwen rod en fason pou klarifye mwan en? Mersi Mr Speaker.

MR SPEAKER

Minis silvouple?

MINISTER NAADIR HASSAN

Mersi Mr Speaker. E parey labitid mon kontan klarifye bann kestyon Onorab *Leader* Lopozisyon, akoz pou bokou fwa i en pe konfize. Me ki Prezidan ti dir se ki byento pou annan en lanons lo bann mezir ki pou ganny pran pou siport bann ki lo saler pli ba. Sa ki Prezidan ti dir, ok?

HON SEBASTIEN PILLAY

(Off-Mic)

MR SPEAKER

Mersi. Bon in reponn mon bezwen - nou bezwen satisfè avek son repons. Nou a kontinyen silvouple.

HON SEBASTIEN PILLAY

(Off-Mic)

MR SPEAKER

Onorab ou bezwen realize poudir ou kestyon pe al en pe larz lo *scope original question*. Alor nou a kontinyen avek lezot Manm. Onorab Aglae ou siplemanter.

HON SEBASTIEN PILLAY

(Off-Mic)

MR SPEAKER

Wi Onorab Pillay?

HON SEBASTIEN PILLAY

Mr Speaker *purpose* nou demann en kestyon se pou *press* Minis pou aksyon e ganny lenformasyon. Mon krwar i en aksyon lezitim pou mwan sey rod en fason pou war si Gouvernman pou pran en mezir an relasyon ek pri *fuel*.

Me si Prezidan in fer en *statement* yer swar i pa mwan ki konfize, se Prezidan li menm ki konfize!

MR SPEAKER

Mersi, ou war ler mon donn ou *point of order*, ou lev mwan en lot problem. *Ok* nou a sey kontinyen. Onorab Aglae.

HON EGBERT AGLAE

Mersi Mr Speaker. Minis etandonnen ki *SEPEC* i annan en kontra ki ase en pe letan avek lakonpanyen *TOTAL* ki zot in *renew*, eski ou kapab dir

ek sa Lasanble la, eski *TOTAL* pandan sa bann letan lannen ki i annan kontra avek *SEPEC*, koman fournisseur in fer okenn lenvestisman direk avek *SEPEC*, etandonnen ki ti annan serten fasilite stokaz *and resupplying* ki *SEPEC* atraver *TOTAL* osi ti pe fer dan rezyon? Mersi.

MR SPEAKER

Mersi Onorab. Minis?

MINISTER NAADIR HASSAN

Mersi Mr Speaker. Mersi Onorab pou ou kestyon. Larepons Onorab se *TOTAL* I *lease* bann fasilite stokaz avek *SEPEC*, e sa osi i ed li furni bann lezot landrwa dan la rezyon.

E ki lavantaz sa se ki i ganny *economies of scale* akoz ler ou anmenn plis *fuel*, sa i vin pli meyer marse lo son *freight* lo son *cost* tousala.

E sa bann lavantaz ki i anmennen *by the fact* ki i kapab stoke e redistribye *fuel* avek son bann fasilite isi. Mersi.

MR SPEAKER

Yes, vitman Onorab.

HON EGBERT AGLAE

Vitman. Mersi Minis. Minis eski sa pozisyon ki Sesel i ladan i pa petet donn nou en pti lavantaz

osi pou nou antre an serten negosyasyon kot i konsern pri, kot nou, nou pe pran avek *TOTAL* pou met nou dan benefis, dan plas ou pe pey *the actual rate* ki ozordi tou lazournen pe monte menm? Mersi.

MR SPEAKER

Mersi. Minis ?

MINISTER NAADIR HASSAN

Mersi Mr Speaker. Mersi Onorab. Pou klarifye sa pwen si ou pou regard bann pri *fuel* ki annan dan larezyon a leksepsyon *Madagascar*, li ki *heavily subsidize* son pri, pri *fuel* Sesel i pli bonmarse ki lezot pei dan larezyon.

So, ou deza pe benefisye *from* sa laranzman. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi. Mon a pran ankor en kestyon -Onorab Gill?

HON CHURCHILL GILL

Mersi Mr Speaker. Bonzour Minis ek ou delegasyon. Mon premye kestyon si mon'n konpran Minis byen ou larepons pou Onorab Aglae, savedir *TOTAL* son lagreman i enkli transportasyon ziske ler i ariv kot son stokaz.

Eski nou'n deza fer en legzersis pou gete si nou prop

tanker i pou fer sa bout transportasyon pou nou, dan plas *TOTAL* si petet i pou napa – i pa pou donn nou serten lavantaz?

Apré mon 2em kestyon, mon'n konpran ler ou'n klersi ki nou bezwen anmas *tax* apré nou rezerv pa devret *deplete*, me selman, eski *SEPEC* osi donner sa bann depans ki li i bezwen fer, pou tou son bann tranzaksyon? E sa *profit margin* ki i mete par lao, eski i napa posibilite ki en lazisteman i kapab ganny fer?

Eski si en tel legzersis in ganny fer, eski in montre zot poudir en serten peryod nou ti kapab revize apré reaziste? Mersi.

MR SPEAKER

Mersi Onorab. Minis ou repons *please*?

MINISTER NAADIR HASSAN

Mersi Mr Speaker. Mersi Onorab pou ou kestyon. Lo ou premye kestyon lo si nou kapab servi nou prop *tanker*? Larepons ki mon'n gannyen se ki nou *tanker* i tro o e i pou annan difikilte pou antre isi.

Me osi aköz son groser I pou fer li pli *expensive* dapre evalyasyon ki'n ganny fer, pou li anmenn *fuel*. So *tanker* ki *TOTAL* li i anmennen i *the right*

size pou anmenn sa kantite *fuel* ki nou bezwen Sesel e sa i fer li meyer marse.

Lo kote *SEPEC* ki i kapab fer ? *SEPEC* i deza pe fer serten *subsidy* parey lo gas. Annefe lo kote kargezon gas *SEPEC* pe perdi li R75mil par zour akoz I pe *subsidze the residential market*.

So *SEPEC* pe deza fer sa *rol of buffering* en pe sa *increase* ki kapab arive dan pri gas, me lo kote *fuel* lo laponp sa i pli difisil. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi. Bon mon a kapab *extend* sa en pti gin an esperan ki nou ava en pe pli soz pli tar. Mon a pran kestyon Onorab Cosgrow.

HON WALLACE COSGROW

Mr Speaker mon a remersye ou pou *extend* sa sesyon en pti pe pli gran. Mr Speaker premyerman – Minis mon regard ou largiman koman pou lespri stabiliz marse, enn ki pe *technically flawed*, akoz marse akoz nou konnen poudir pri karbiran – pri *gasoline* tou I preski dir pa *respond to changes in prices*.

Partou kot ou pe gete, menm si i fer desann pri me demann i kontinyen reste parey akoz ...

MR SPEAKER

Pa long *statement* Onorab silvouple.

HON WALLACE COSGROW

Non mon pe vini Mr Speaker, faktori I bezwen kontinyen *operate*, transportasyon pou biznes i bezwen kontinyen *operate*, so dimoun i bezwen kontinyen *operate* menm si pri i monte.

Now mon kestyon I direk, eski Gouvernman ozordi i pare - e la nou pe koz direktman ek pep Seselwa, eski i pare pou entervenir e pran en desizyon e redwir lakantite ki Gouvernman I anmase an term *excise tax* lo petrol – lo karbiran e pas sa direktman avek pep Seselwa ek bann biznes? Mersi Mr Speaker.

MR SPEAKER

Mersi. Minis ou repons *please* ?

MINISTER NAADIR HASSAN

Mersi Mr Speaker. Mr Speaker. Mr Speaker larepons pou Onorab -mon toultan ler mon tann sa bann *proposal* popilis *from* parti Lopozisyon, i fer mwan realiz sa lipokrizi ki egziste. Sa lipokrizi ki egziste.

E si kekfwa mon retourn *back in time* ...

(*Interruption*)

(laughter)

MR SPEAKER

Mersi. *Order please!* Minis wi.

MINISTER NAADIR HASSAN

Yes. Si mon *retourn back in time* ler parey ti pe fer reform 2008 anba Gouvernman ki Onorab ti form par – annefe *tax* lo *fuel* ti monte. E ti annan en rezon i ti monte akoz ti bezwen finans en defisit pou fer li vin en sirplis.

E menm Onorab i kontinyen *press* bokou Minis – nou bezwen fer lenvestisman – nou bezwen aranz isi nou bezwen aranz laba, me mon ti a kontan demann Onorab ki bor sa larzan i sorti? Akoz kekfwa – kekfwa si bokou larzan pa ti'n perdi dan lepase, kekfwa nou ti a gannyen la nou ti kapab fer desann *tax – ok ?*

So nou pa kapab – nou pa kapab ipokrit pou nou dir depans plis anmas mwens! Mon pa tro konpran sa matematik mwan!

(laughter)

MINISTER NAADIR HASSAN

Ou konnen ozordi Sesel dan nou sistenm ledikasyon nou ganny dir ki nivo matematik in desann, me mon kapab konpran akoz.

MINISTER NAADIR HASSAN

Akoz en matematik ki dir ou anmas mwens depans plis, i en pe difisil pou konpran sa en? Mersi.

MR SPEAKER

Mersi.

(Interruption)

MR SPEAKER

Bon... Onorab...

(laughter)

HON WALLACE COSGROW

Klarifikasyon Mr Speaker. Klarifikasyon.

(APPLAUSE)

MR SPEAKER

Onorab Cosgrow mon'n *extend* letan pou mwan kapab permet ou kestyon. Termin kestyon la silvouple.

HON WALLACE COSGROW

Wi Mr Speaker klarifikasyon.

(Interruption)

HON WALLACE COSGROW

Mon kapab ganny en klarifikasyon silvouple?

(Interruption)
(Disruption)

MR SPEAKER

Order please! Mon'n eksplik – mon eksplik Onorab Cosgrow ki mon pe termin sa kestyon la. Mon pou dir mersi Mrs Romain pou ou partisipasyon e mon a swet ou bon depar. Mersi.

(Mrs Romain was excused from the House)

(Interruption)
(Disruption)

MR SPEAKER

Onorab! Onorab Cosgrow laprosenn fwa ki mon donn ou *overtime* si ou annan en kestyon mon pou bezwen pa donn ou posibilite kestyon. Mersi.

(APPLAUSE)

MR SPEAKER

Nou a pran en poz pou *sanitize* silvouple.

(technical break)

MR SPEAKER

Bon mon swet labyenveni Mrs Siana Bistoquet *CEO FTC* e Mr Imtiaz Omarji son *Chairman*, pou kestyon limero 69 ki nou pe pran e limero 69 i kestyon Onorab Egbert Aglae.

HON EGBERT AGLAE

Mersi Mr Speaker. Bonzour *CEO* avek ou *Chairman*. Eski Minis i kapab lo la par *Public Monitoring Enterprise Commission* eksplik sa Lasanble, ki sityasyon kot i konsern zerans e loperasyon *Tea Factory Morne Blanc?*

MR SPEAKER

Mersi. Minis ou repons.

MINISTER NAADIR HASSAN

Mersi Mr Speaker. Mersi Onorab pou sa kestyon. Mr Speaker mon oule konfirman ozordi ki loperasyon e zerans Faktori Dite Morne Blanc, i toultan e ankor anba *STC*. E sa in toultan le ka depi 2008 lannen ki *STC* ti formen.

Kot i konsern loperasyon Faktori Dite, mon ti a kontan fer resorti ki pandan sa bann dernyen lannen *STC* in rankontre detrwa defi tel ki lafors travayer e prodiksyon.

E fodre fer resorti ki sa bann defi i annan en lenpak direk lo profitabilite sa *unit* dan *STC*. Lo kote lafors travayer pandan sa dernyen 10an, in annan en rediksyon konsiderab dan lafors travayer kot *Unit* Faktori Dite e sa in definitivman annan en lenpak negativ lo prodiksyon dite kot sa faktori.

Par egzanp konmela i annan 20 travayer konpare avek en 40tenn, 10an pase.

Mr Speaker i bon fer resorti ki *Management STC* in eseye a plizyer repriz, pou rekrit nouvo travayer, me sa latas i enn ki pa fasil aköz sa kalite travay pa atir travayer.

Menm si *STC* i esey ofer detrwa benefis, tel koman transportasyon, *STC* i ofer 2 kours - enn ki pran travayer Grand Anse e lot i pran travayer depi Viktorya pou anmenn zot kot Faktori Dite e apre retourn avek zot.

STC i osi ofer lezot benefis parey fasilite kredi pou tou *staff*, liniform e lezot me i reste touzour en gran defi pou atir travayer kot sa *Unit*.

Mr Speaker en lot fakter ki pe afekte loperasyon Faktori Dite, se ki i annan en rediksyon kontinyen dan lefikasite prodiksyon dite pandan sa bann dernyen lannen.

E parey mon'n anonse rediksyon lafors travayer in zwe en rol direk lo sa size.

En lot fakter se efikasite e prodiktivite later pou dite. I bon note ki pandan sa bann dernyen lannen later prodiktiv pou plantasyon dite in redwir en kantite sorti 44 ektar an 2009 pou vin zis 23 ektar sa lannen. Sa se aköz an 2013 -

8.4 ektar dan rezyon Helvetia e 8 ektar dan rezyon Vale Leti ti ganny transfer avek Gouvernman.

Prodiksyon dite pe osi ganny afekte par lefe ki nou ankor pe servi bann plan dite ki ganny konsidere koman vye.

Mr Speaker sa *Unit* pa dan en pozisyon pou plant nouvo plan dite senpleman, aköz nou napa lenfrastruktir nesaser tel ki *nursery* e pli enportan mendev spesyalize pou asire ki sa prosedir i arive.

Mr Speaker san dout sa bann defi ki'n ganny mansyonnen in annan en lenpak negativ lo profitabilite lo *Unit* dite, e nou analis finansye i montre ki pandan sa dernyen 5an *Unit* dite in kontinyelman fer pert lo kote prodiksyon dite.

Mr Speaker nouvo lekip *Management STC*, i okouran klerman sa bann defi ki *Unit* dite pe fer fas avek e sa lakonpanyen pe analiz nouvo stratezi ki mannyer sa unit pou vin profitab.

Enn parmi sa bann nouvo stratezi se pou *tender out* bann konponan avek sa *Unit* ki pa ti prodiktiv. Par egzanp *Tea Tavern* e *Tea Shop*.

Tar lannen pase *STC* ti lans en *tender* pou *Tea Tavern* - 4 dimoun ti montre lentere e vizit bann lenfrastruktir, me a

lafen zis enn ki ti aktyelman soumet son *tender*.

Benefis ki *STC* pou gannyen, se en *rent* e en komisyon lo lavant dite. Mersi Mr Speaker.

MR SPEAKER

Mersi Minis. Onorab Aglae ou siplemanter silvouple?

HON EGBERT AGLAE

Mersi Mr Speaker. Mersi Minis pou larepons. Minis etandonnen ki ou'n briyevman pas en pti gin lo ki pe arive ek zerans faktori, anvi ki i annan bann menntenenns kontinyel ki pe ganny fer, eski ou kapab premyerman dir nou anvi ki ti annan en prosedir *tender* kot i konsern *Tea Tavern*, e zis e dimoun ki ti *submit* son dokiman dan sa ka, eski pou zot i pratik pou zot zis aksepte zis en lof ouswa zot pa'n soupsonnen poudir i annan okenn keksoz ki pa normal e ki zot in aksepte sa lof? Sa i enn.

Dezyenmman, prosedir pou lot faz ki ankor dan menntenenns sirtou sa *Tea Shop* ki ti ganny frekante bokou par bann touris dan lepase, eski zot pou fer li en sistenm *open* osi pou zot kapab atir plis dimoun ki entereze dan zerans?

E dernyen Minis ou'n nonm bann rediksyon dan

lakantite siperfisi e kapasite pou zot kapab plan nouvo ouswa bann ki ou pe dir bann nouvo dite li menm li, eski zot pe mazine poudir zot pou nepli kapab zer sa bann plantasyon, parey zot ti a swete vi ki zot annan mwens mendev, e ki ozordi en konponan nou dite se ki i annan serten konponan dan sa dite ki nou pe servi ...

MR SPEAKER

Onorab pa tro long silvouple. Ale.

HON EGBERT AGLAE

... zis an ka. Non mon ti a kontan zis eklersi sa Minis Mr Speaker, an vi ki sa dite ki nou apel *Sey SeyTe* i annan en konponan dite osi ki sorti aletranze ki pe form parti nou prodiksyon, eski nou pa pou war poudir a lafen dizour, nou pou napa okenn nou dite ki pe plant lo nou later, me pou annan zis sa prodiksyon ki pou annan sa konponan enternasyonal ladan? Mersi

MR SPEAKER

Mersi pou sa bann pwen. Minis silvouple nou kapab pas lo la.

MINISTER NAADIR HASSAN

Mersi Mr Speaker. Mersi Onorab pou kestyon. Lo kote

prosedir tender pou *Tea Tavern*, ler mon'n regard prosedir ki'n ganny swiv i enn ki transparan en konpetitiv.

Se i annan en lekspresyon i ganny fer bann ki enterese i vin vizite e sa - li i evalye si i kapab fer en proze ki *sustainable financially* e sa ki war li i kapab i met en lof. E parey dan nenport ki *tender* kantmenm ou resevwar zis enn, me ou *tender* in ganny fer ouvertman ou pran sa *tender* ki ou gannyen. Akoz in ganny ouver li – *ok?* So napa nanryen ki mon soupsyonnen mal dan sa *tender*.

Lo kote lezot lenfrastruktir ankore se en *tender process* ki transparan, ki konpetitiv menm prosedir a ganny swiv.

Lo ou 3enm kestyon ki mon pe konpran ou pe sey demande, se ki stratezi fitir pou dite Sesel ? Sa i en kestyon ki *STC* pe evalye akoz premyerman nou pa kapab annan en *Unit* ki *STC* pe fer *loss*.

Akoz si dan en *Unit* ki *STC* pe fer *loss* savedir li *STC* pou bezwen ogmant profi dan en lot *Unit* pou kouver sa *loss* ki i pe fer. E sa i al *against* manda *STC* pou fer redwir pri.

So dan sa evalyasyon ki *STC* pou fer *in terms of* ki stratezi fitir pou dite, sa i

bezwen enn bann kriter enportan ki ganny konsidere ki kot Faktori Dite i *actually* not a *loss-making venture*. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi. Nou a pran enn de siplemanter. Mon a pran Onorab Pillay.

HON SEBASTIEN PILLAY

Mersi Mr Speaker. Fotespere mon pa ganny trete ipokrit ler mon fini demann mon kestyon.

MR SPEAKER

Kestyon *please*.

HON SEBASTIEN PILLAY

Non mon pe zis dir Minis akoz Mins i bliye poudir ...

MR SPEAKER

Kestyon *please*.

HON SEBASTIEN PILLAY

... akoz li ki dan Gouvernman – li ki dan Gouvernman so li i bezwen fer dan Gouvernman ! So mon kestyon -mon kestyon i senp Mr Speaker, eski_Minis i kapab dir nou an relasyon ek sa prosedir *tender* si ti en lekspresyon ki ti ganny fer dan bann zournal? Ki fason *STC* in fer sa lekspresyon lentere pou sa prosedir *tender*?

Prezan an vi ki *STC* in deside *tender out* sa *Tea*

Factory, sa *Tea Tavern* ki zot pe koz lo la, bann reparasyon ki pe ganny fer lo sa landrwa, eski sa in ganny fer par *STC* oubyen par sa bann nouvo *tenants*?

E eski Minis i annan okenn lenformasyon lo konbyen *rent STC* pe anmase avek sa 2 konponan kot *Tea Factory* laba anler?

MR SPEAKER

Mersi. Minis?

MINISTER NAADIR HASSAN

Mersi Mr Speaker. Mersi Onorab pou kestyon. Mon ankor konforte ki ozordi nou met en kantite lanfaz lo latransparans. Sa en keksoz ki fer mwan kontan ler mon tann Lopozisyon pe koz latransparans.

Wi Mr Speaker pou *tender process STC* ti servi son *procurement – well* son prosedir ki ti annan en *open bidding procedure* – 3 piblikasyon *on 3 consecutive days were effected* dan en *newspaper* sa ti dan Nasyon le 19, le 20 e le 22 Novanm 2021.

Sa *bidding process* ti atrakte 5 *prospective bidders* ki ti kolekte dokiman, ki ti ganny *release* le 23 e le 26 Novanm 2021 e ti annan en vizit lo *site* le 29 Novanm Morne Blanc.

Ti annan 4 *bidders* ki ti *attend* sa vizit e finalman selman zis en *bidder* ki ti soumet son *tender to STC*. Sa i prosedir ki'n ganny swiv dan sa *tender process*. So ti enn ki ti ouver. Mersi.

E ou 2enm kestyon lo ki kantite *rent* ki'n ganny kolekte, mon ti ava pas avek *CEO* pou donn ou sa lenformasyon. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi. *CEO* ou annan laparol.

CEO STC SIANA BISTOQUET

Mersi Mr Speaker. Bonzour tou Manm Lasanble. *Monthly rent* pou *Tea Tavern* pou son premye 2an i pou R15mil par mwan *exclusive of VAT*. Apre Avril 2024 ziska Mars 2030 i pou R20mil par mwan *plus* 15poursan lo son *turnover* ki i fer tou le mwan. Mersi Mr Speaker.

MR SPEAKER

Mersi. Bon nou'n terminen. Onorab Pillay ou'n lev ou lanmen ankor, mon pa satisfè avek mannyer klarifikasyon pe ale aköz klarifikasyon i pran plis letan ki siplemanter e i vin souvan en largiman.

Silvouple si i annan en pwen ki pa'n ganny reponn

adres li e nou a *move on*. Mon annan lezot Manm.

HON SEBASTIEN PILLAY

Mersi Mr Speaker. An relasyon avek sa *turnover* - ou'n koz lo 15poursan *turnover* lefe ki *Tea Tavern*, *Tea Factory* i lo en *stop* ki tou bann lamazorite bann *tour guides*, *taxi drivers* i fer letour i anmenn touris laba anler, eski *STC* in fer okenn prozeksyon lo zot menm konbyen sa *quantifiable turnover* i ava été, avan ki zot al avek sa dimoun ki pe pran sa landrwa pou zot etabli sa 15 poursan? Mersi.

MR SPEAKER

Mersi. Minis, wi?

MINISTER NAADIR HASSAN

Mersi Mr Speaker. Mersi Onorab pou sa klarifikasyon. Dan konponan kontra i annan en konponan *rent*, i annan en konponan komisyon – *ok?* E sa konponan komisyon se ki i baze lo kantite dimoun ki vizite ki aste e *STC* li i pe ganny en Komisyon lo son bann prodwi ki pe ganny vann. Mersi.

MR SPEAKER

Thank you. Mon a pran kestyon Onorab Hoareau.

HON JOHN HOAREAU

Mersi Mr Speaker. Bonzour Mr Speaker. Bonzour Minis ek ou lekip.

Mr Speaker mon ti a kontan Minis dir nou si i okouran okenn labi ek move pratik dan lafason ki sa lakonpanyen oparavan ti pe ganny *manage*, sirtou kot elektrisite personnel serten Sef oparavan, ti pe ganny peye par *Tea Factory?*

E si sa nouvo ladministrasyon in kapab met lord dan sa bann zafer. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi. Minis repons ?

MINISTER NAADIR HASSAN

Mersi Mr Speaker. Mersi Onorab pou kestyon. Onorab si kekfwa mon pou *go* lo bann pratik ki pa transparan ki en pe drol dan *STC* e son versyon avan *SMB* mon krwar nou pou sorti la 8er diswar.

E mon pa kapab donn ou tou sa detay e sa mon krwar nou tou nou konnen ki in pase *SMB* – *STC* me ki mon kapab donn ou konfor se anba nouvo ladministrasyon ek nouvo *Board en Management* tou sa bann eleman - in ganny regarde pou fer sir ki *STC* pe ganny *run as* en lakonpanyen profesyonnel. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi Minis. Onorab Georges.

HON BERNARD GEORGES

Mersi Mr Speaker. Bonzour Minis avek ou delegasyon. Mr Speaker mon kestyon pou Minis i al dan en lot direksyon e sa se mon konpran sa ki Minis i pe focus lo la e sa se en *return* lo *investment*. Ou pa kapab annan en aktivite ki ou pe perdi larzan e sa nou konpran.

Me mwan mon ti a kontan gidans Minis lo en pli larz lanpler; etandonnen ki lendistri touris isi Sesel i pe rod - ou plito Minis Touris i pe rod bann lezot aktivite pou donn en pe plis lanpler avek touris ler zot isi.

E etandonnen ki nou faktori dite avek *Tea Tavern* e plantasyon dite li menm, in en konponan enportan - non selman dan prodiksyon dite pou lendistri lokal, me osi vize avek marse touristik, eski olye gard en konponan ki *loss-making* dan *STC*, eski i annan en posibilite pou fer reviv sa lendistri - non selman pou prodiksyon dite o kalite pou nou me osi pou soutenir lendistri touris osi?

E eski i annan posibilite anvizaze ki dan sa plan lonterm pou replante pou refer bann plantasyon – reorganize Faktori Dite, i annan en posibilite pou

kekfwa regard tir sa avek *STC* e met li dan en lot antite prive ou *SOE* ki kapab reponn a sa de legzizans. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi Onorab Georges. Minis.

MINISTER NAADIR HASSAN

Mersi Mr Speaker. Mersi Onorab Georges pou ou kestyon ki mon krwar i lev en *issue* ase enteresan. Esa issue se ki – e la mon pran *angle* plis *tourism* parey ou'n dir ki mannyer nou kapab kree bann *sectorial value change* dan *tourism sector* ?

Akoz ler ou get dan sekter *tourism* at some point nou pou ariv nou en *carrying capacity* ok ? Nou pa pou kapab *welcome* plis viziter e lendikasyon kekfwa i *around* 500mil dimoun maksimonm touris ki pei i kapab pran.

Me ki savedir devlopman fitir Sesel se ki sak touris ki vin Sesel i bezwen depans plis larzan, *yield* i bezwen monte. E lala kot Minis Radegonde avek son *concept cultural tourism* ki i pe pouse se ki mannyer nou annan sa bann aktivite. E sa ki ou'n mansyonnen ki mannyer nou kapab servi plantasyon dite koman enn sa bann latraksyon ki antre dan sa *value chain* mon krwar i en *concept* enteresan ki bezwen ganny devlope plis.

E mon ava anmenn sa *issue* devan *Cabinet* ki nou ava kapab regarde ansanm ek *STC* ek *Tourism* ki mannyer sa presyon finansyel lo *STC*, i kapab ganny redwir, me *at the same time* nou kapab devlop sa landrwa li menm – pa zis son plantasyon me *the whole area* ki anmenn sa *value chain* avek *tourism sector*. So sa i ava en konseps enteresan pou diskite. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi Minis. Mon'n depas letan ki mon annan pou sa kestyon. Mon pou pas lo lot kestyon e mon a dir *CEO* avek *Chairman* mersi pou zot partisipasyon e mon a swet zot bonn restan lazournen. E nou a pran poz pou *sanitizing* silvouple.

(technical break)

MR SPEAKER

Mersi. Mon a swet labyenveni Mr Ricky Barbe *Acting Director General* pou *Trade* dan Minister Finans e *Trade* e osi Mr Patrick Payer *the Secretary of State* dan Minister Finans. Kestyon ki nou pe pran la se kestyon 72 pou Onorab Waven William.

HON WAVEN WILLIAM

Mersi Mr Speaker. Kestyon i lir konm swivan;

Eski Minis i kapab donn en kontrandi lo sa revi komers Sesel koman en manm *WTO*, e an menm tan eksplik Lasanble lo bann benefis e danze ki antreprenner Seselwa ki dan aktivite donn servis, fabrikasyon e donn valer azoute zot kapab gannyen, menm si serten sektor in ouver pou lezot manm *WTO* partisip dan aktivite ekonomik Sesel? Mersi.

MR SPEAKER

Mersi. Minis ou repons silvouple ?

MINISTER NAADIR HASSAN

Mersi Mr Speaker. Mersi Onorab pou sa kestyon. Mr Speaker Sesel ti vin en Manm Lorganizasyon Komers *WTO* an Avril 2015. Apre 7an ki Sesel i en Manm sa lorganizasyon, en revi polisi pou komers i neserer.

Sa i en lobligasyon pou fer sir ki nou annan Lalwa e prosedir i anliny avek lareg sa lorganizasyon e osi anliny avek bann langazman ki Sesel in pran letan i ti vin Manm sa lorganizasyon.

Mr Speaker benefis e lobzektif sa revi i pou fasilite bann fonksyon sistenm multilateral pou komers e amelyor latransparans bann Manm lo lezot rezim komers.

En revè i osi en sans pou idantifye bann defayans e pou nou revwar nou sistenm komers, pou fer sir ki tou bann akter dan nou lekonomi pe fer zot bout pou amelyor e ogmant efikasite dan aktivite komers dan pei e rod lasistans kot i nesese.

Premye revè pou Sesel in ganny previ pou Desanm 2022, alors Lorganizasyon Mondyal pou Komers in demann Sesel pou donn bann lenformasyon e dokiman nesese pou sa prose.

Prosedir in komans avek en sesyon kekyon, ki'n ganny anvoye pou kolekte lenformasyon e sa in ganny swiv par en vizit ki bann reprezantan sa lorganizasyon ki ti fer isi an Mars 2022.

Prosen letap e ki nou kontinyen kolekte tou bann lenformasyon ki pou ganny met ansanm dan en rapor pou Sesel.

Mr Speaker lo kote sektor servis i enportan pou note ki Sesel pa'n ouver son bann sektor servis, an plis ki i ti deza été avan ki nou ti zwenn lorganizasyon. Langazman ti ganny fer ti anliny avek bann Lalwa ki ti anfors menm avan 2015. Sa i permet ki serten sektor lekonomi i ganny rezerve pou Seselwa.

Par egzantp servis lwe loto, barbye e bokou lezot ankor. An plis ki sa menm bann sektor ki langazman i ganny pran ladan i annan serten restriksyon ki aplikab.

Par egzantp dan sektor touris lenvestiser etranze pa ganny drwa envestir dan en letablisman ki annan mwens ki 15 lasanm. Dan sektor konstriksyon, lenvestiser etranze i ganny drwa angazselman dan Klas 1, ki normalman i bann pli gro proze e bann pli pti proze i rezerve pou Seselwa.

Langazman dan en sektor i vedir ki bann lenvestiser ki sorti dan en Pei Manm sa lorganizasyon, i kapab vin Sesel pou envestir dan bann sektor servis ki Sesel in pran langazman ladan.

Mr Speaker benefis sa bann Lagreman se ki i kree loportinite pou lenvestisman e lenvestisman i kree plis aktivite ekonomik. Sa i ofer loportinite ou sektor valer azoute pou nou bann envestiser e antreprenèr Seselwa.

I enportan pou nou bann Seselwa enkli bann pti biznes – bann ki dan servis fabrikasyon, transportasyon, touris e menm bann profesyonnel par egzantp dan kontabilite, i swiv byen sa bann devlopman pou pran

bann loportinite ki ganny kree avek Lagreman *WTO*.

En lot benefis Lagreman *WTO*, se ki i ouver laport lenvestisman dan tou Pei Manm sa lorganizasyon, ki'n fer langazman dan sekter konsernen, alors ankor la i en lot loportinite pou nou bann lenvestiser dan sekter donn servis pou mazin en pe lo lide eksport zot servis.

Mr Speaker danze ki annan i vin lo kote konpetisyon, vi ki serten sekter servis i totalman ouver san restriksyon. Manm sa lorganizasyon i kapab vin investir dan sa bann sekter servis e sa parfwa i kapab kree konpetisyon pou serten biznes Seselwa.

Me a lafen konpetisyon e lenvestisman son rezilta se ki i anmenn pli bon pri e kalite servis prodwi pou konsonmater.

Alors pou konklir Mr Speaker menm avek son danze ki i annan dan son lot kote sistenm miltilateral i kree latransparans, prediktabilite e loportinite pou bann biznes lokal e enternasyonal pou investir dan nou lekonomi, avek bi pou kree devlopman, e konpetisyon ki pou a lafen a benefisye tou bann konsonmater. Mersi Mr Speaker.

MR SPEAKER

Mersi Minis. Onorab William ou siplemanter ?

HON WAVEN WILLIAM

Mersi Mr Speaker. Mon anvi demann avek Minis si i kapab eksplik sa Lasanble, baze lo leksperyans par lefe ki kantite letan ki nou'n zwenn dan sa Lorganizasyon Mondyal Komers, si i vwar ki nou sekter lokal komers zot pe fer sa perse lo nivo enternasyonal pou kapitaliz lo bann benefis ? Par lefe ki ozordi Sesel nou santi poudir i annan serten bann sekter ki kapab partisip lo nivo mondyal e kre larises.

E dezyenmman mon anvi demann avek Minis, par lefe ki Sesel ozordi avek lenpak *Covid* e lager ant Larisi e *Ukraine*, i pa fer fas avek bokou difikilte koman en Pti Leta Zil.

E mon konnen poudir sa size Lendeks Vilnerabilite, i osi en size ki Sesel pe touse, eski Sesel ozordi i dan en pozisyon pou kapab pous pou en pti pe plis lasistans avek sa lorganizasyon, e an menm tan negosye ankor en pe plis lespas pou li kapab benefisye atraver sa lorganizasyon komers mondyal ? Mersi.

MR SPEAKER

Mersi Onorab. Minis, repons?

MINISTER NAADIR HASSAN

Mersi Mr Speaker. Mersi Onorab pou ou kestyon. Lo ou premyer kestyon *in terms of* nou bann lakonpanyen ki kapab penetre marse enternasyonal – mon pwennvi lo la se *given size* Sesel i toultan en *challenge* pou bann lakonpanyen penetre bann marse enternasyonal aköz nou napa *economies of scale*.

So ki nou bezwen *focus* lo la se bann *niche market*, kot nou pa pe *compete* lo pri me lo en prodwi ki annan en *specific segment* ki i targete ki pa pe *compete against* bann *mass producers*. Ok? Me sa lo li menm i pa fasil.

E travay ki Minister Lenvestiser e Lantreprenarya pe fer se ki manner Gouvernman in met an plas bann lenfrastruktir ki pou kapab *facilitate* nou bann biznes pou al lo sa nivo eksteryer.

E par egzanp ozordi dan plizyer sekter ou bezwen annan en kantite – i annan bann *technical standards* ki ou bezwen *meet* ki manner nou *Bureau of Standards* ouswa bann lezot *certifying body* nou annan bann lekipman nou annan bann *knowledge* pou nou asire ki nu bann prodwi pe

meet sa bann *technical standards* – ok.

Nou bezwen ed osi sa sekter lo zot abilite finansyer s sa ki nou apel *financial management*, ok ? E tousala i tonm anba *ambit* Minister Lenvestisman ek Lantreprenarya pou *build* sa lanvironnman *conducive*, ki kapab *allow* nou bann biznes pou al lo sa lot nivo, ok?

E i annan bann lezot Lagreman osi pa zis *WTO* - i annan *EfCTA* lo kontinan Lafrik ki kapab ouver bann marse rezyonal e kontinantal pou bann biznes. Me i bezwen annan en *sustain* zefor pou enn ;- kree sa *awareness build* sa kapasite, annan en lenfrastruktir ki *allow* nou bann biznes pou al lo marse enternasyonal.

Lo ou 2enm kestyon lo lager Ikrenn son lenpak lo *small vulnerable states*, e ki manner nou kapab diskit ek *WTO*. Sa size nou pa zis pous li dan konteks nou *membership of WTO* me tou lezot lorganizasyon enternasyonal ki ... e mwan mon menm personnelman mon'n fer plizyer lentervansyon lo pou nou pouse ki bann Pti Leta Zil pa ganny klasifye zis koman lo zot *income basis* – en?

Ozordi Sesel i ganny klasifye koman *middle to high*

income me osi nou servi sa *Index Vulnerability* pou nou ganny lasistans – ki manner nou ganny persevwar vizavi kominote enternasyonal.

I pa en lager ki fasil, me i en lager ki komans ganny *traction*. Ki nou'n war se lo kote *UN* zot in aksepte sa. *Commonwealth* in aksepte sa e la diskisyon i dan *IMF*, *World Bank* pou komans regard bann Pti Leta Zil – bann *Small States* pa zis bann zil – bann *Small States* dan en fason diferan – ok ?

Me sa i annan en kantite *advocacy* pou fer e sa i en keksoz ki nou pous en kantite. E menm dan semenn pase mon ti pe *attend* en meeting Ministeryel *WTO* ki sa ankor bann *issues* ki'n ganny leve dan bann teks bann Lagreman e ou war poudir i annan plis ozordi – i annan plis vizibilite lo sa *issue* ki manner pou tret bann pei – bann *Small States*. Me sa i en travay ki kontinyen pou nou. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi. Bon nou a pran siplemanter Onorab Pillay?

HON SEBASTIEN PILLAY

Mersi. Prenon kont ki ti annan sa *S.I* ki ti sorti *regarding* mon krwar kestyon i *relate* avek

bann servis, me nou'n al dan komers ki mon oule retourn lo sa size servis. I annan sa *S.I* ki Lasanble ti *quash* e ki'n reganny fer. So eski Minis i kapab dir nou, lo bann keksoz domestik ki nou'n kapab fer, e mon pou servi sa mon protez biznes Seselwa ki pe *provide* serten servis ou serten sekter.

Akoz par egzanp nou'n ouver sekter konstriksyon – nou'n ouver plizyer sekter, eski Gouvernman pe travay avek bann Lotorite konsernen pou zot kapab etablir en sistenm nou *practice* serten proteksyoniz pou nou bann biznes lokal e protez zot kont serten konpetisyon ? Mon pa dakor avek ou lo sa size konpetisyon aköz mon krwar i annan konpetisyon i touy nou bann akter lokal.

E dezyenmman an se ki konsern servis an relasyon avek bann – mon pa ganny en konpran ki manner sa bann lotel i servi – i fer sa me ou a dir bann *management services* ki zot servi en fason pou transfer larzan ki sipoze antre i si e sa *booking* i reste deor.

Eski sa i enn bann konponan ki nou pe gete ki manner i kapab anpese ki i arive, e ki sa larzan ki sipoze antre dan lekonomi e ki i antre dan lekonomi avan ki en gro

poursantaz sa larzan i fini ganny pran atraver bann laranzman ki sa bann letablisman i fer? Mersi.

MR SPEAKER

Mersi Onorab. Minis repons.

MINISTER NAADIR HASSAN

Mersi Mr Speaker. Mersi Onorab pou ou kestyon. Annefe sa i enn bann letan ki mon aktyelman agree avek ou. Mon agree ek ou ki ler nou'n fer *the original* Lagreman *WTO* nou pa'n met ase proteksyon dan nou Lagreman *WTO*.

An 2015 ler nou'n siny sa bann Lagreman, mon pwennvi personnel se ki nou'n kit tro bokou landrwa ouver. E ozordi i difisil *once* ki ou'n siny Lagreman pou re negosye aköz pou re negosye i en keksoz ki ekstrememan difisil avek *WTO*, aköz ou bezwen ganny lagreman tou lezot Manm – 164 lezot pei.

So annou get parey kekfwa annou pran sekter lagrikiltir, en sekter ki'n nou'n ouver – nou'n liberalize ou konnen bokou fwa mon tann sa mo neoliberal i ganny servi san telman kekfwa mon mazine zot konpran ki savedir neoliberal.

E neoliberal se enn son konponan se ler ou liberaliz ou rezim *trade*. E mwan mon

pwennvi Onorab se ou nou'n liberaliz en pe tro an gran, aköz bann Polisi bann neoliberal an 2015. E la nou war nou dan en difikilte ki mannyer nou anmenn *protectionism* ler nou'n fini siny en Lagreman.

So Gouvernman pou bezwen gete ki bann mezir si i kapab tanporer ki i kapab negosye, pou nou donn serten proteksyon. So i en *issue* ki ase kompleks pou ou *retrench* ou desizyon pou liberalize, me sa i en keksoz ki nou pe travay lo la.

Lo ou 2enm kestyon, *regarding* bann lotel, mon krwar sa ki ou pe refer to se *transfer pricing* ki bann lotel i fer. E sa i en *issue taxation* ki nou pe propoze ki an Septanm ki sa regilasyon pou pare, pou met serten kontrol lo *transfer pricing*, pou anpes bann lotel fer sa aköz sa i senpleman en mezir pou *evade tax* sa - *transfer pricing*.

E i annan bann konsiltan ki pe travay ek nou pou met an efe sa regilasyon e nou antisipe ki by Septanm sa pou vin in *effect*. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi. Onorab - *ok* klarifikasyon vitman silvouple. Terminen.

HON SEBASTIEN PILLAY

Mersi Mr Speaker. Non mon ti pe al zis dir ek Minis poudir neoliberal se ou Prezidan ki'n anmennen liberalizasyon dan sa pei.

(Interruption)

MR SPEAKER

Onorab ou pe antre dan en largiman, mersi bokou. Bon nou a aret la avek kestyon. Nou a rebran 11er. Mersi.

(BREAK)

MR SPEAKER

Bon nou a rebran avek kestyon 68 mete par Onorab Richard Labrosse.

HON RICHARD LABROSSE

Mersi Mr Speaker. Bonzour Mr Speaker, bonzour Minis ek ou delegasyon. Bonzour tou Manm prezan e bonzour spesyal zabitan Plaisance ki a lekout e tou bann dimoun ki dan lendistri finansyel *offshore*.

Mr Speaker kestyon 68 i lir konm swivan;

Aprè ki bann Lalwa Kont Blansisaz Larzan e Kont Finansman Teroris in ganny pase par Lasanble, eski Minis i kapab eksplik Lasanble, enn ;

Kote Sesel i été an se moman an term *rating* ek bann Lazans enternasyonal ki konbat

kont blansisaz larzan ek finansman teroris,

2) Ki bann demars ouswa prosedir ki'n met an plas, ouswa pe met an plas par bann Lotorite konsernen o nivo nasyonal, pou lenplimantasyon sa Lalwa e plis spesifikman ki benefis sa pe aktyelman anmennen pou Sesel ? E

3) Ki lenpak ki sa bann Lalwa i annan ou byen i anmennen lo nou bann lendistri finansyel *offshore*? Mersi Mr Speaker.

MR SPEAKER

Mersi Onorab. Minis ou repons *please*?

MINISTER NAADIR HASSAN

Mersi Mr Speaker. Mersi Onorab pou sa kestyon. Mr Speaker sa lalit kont blansisaz larzan e finansman teroris i enn ki Gouvernman i dedye bokou lenportans e pran vreman o serye.

An Septanm 2018 Sesel ti ganny evalye koman *partially or non* - ou *non-compliant* dan 20 parmi sa 40 rekomandasyon *Financial Task Force (FATF)* - dan son rapor evalyasyon mityel (*MIR*) ki ti demontre bann defayans dan kad nou sistenm pou lit kont blansisaz larzan e finansman teroris.

Depi ladopsyon MIR an Septanm 2018, Sesel in pran bann mezir pou adres defayans *technical compliance* ki ti ganny idantifye enkli lamannman dan plizyer Lalwa ki nou'n anmenn devan Lasanble pandan sa dernyen 3an.

Sesel in anbark dan en legzersis nasyonal pou ranforsi son laspe regilatwar, sipervizwar e eleman enstitutionel ki relye avek *AML/CFT* dan son zefor pou amelyor son *technical compliance* avek bann rekomandasyon *FATF*.

Ziska prezan avek sa langazman nasyonal e kordinasyon bann Lazans konsernen, in posib ki nou'n ganny *upgraded* lo 9 rekomandasyon pou vin swa *largely compliant* ou *compliant*.

E lo en rekomandasyon nou'n ganny *upgrade* sorti *non-compliant* pou vin *partially compliant*. Mr Speaker parey zot okouran, pou nou ariv lo sa pwen nou'n vin devan Lasanble a plizyer repriz pou demann sipor pou bann lamannman Lalwa nesaser, e se atraver sa sipor ki nou'n ariv annan amelyorasyon dan nou bann *ratings*.

Me nou ankor annan plis pou fer. E anliny avek prosedir etabli par *ESSAMLG*, Sesel i

annan lentansyon demann en reevalyasyon pou en *technical compliance* pou ankor 9 rekomandasyon an Oktob 2022 ki pou ganny diskite dan *meeting ESSAMLG* an Avril 2023.

E nou annan konfyans ki nou pou akonplir en *upgrade* lo sa bann rekomandasyon baze lo bann travay ki pe ganny fer.

Apropo sa 2 rekomandasyon ki ankor reste pou nou vin *compliant*, nou pe deza fer le nesaser pou pli byen konpran bann defayans atraver bann *risk assessment* ki'n deza ganny lanse.

Sa i enkli *risk assessment* lo *virtual asset* ou swa *virtual assets service providers*, ki ekspekte konplete an Zilyet 2022 e *risk assessment* lo *non-profit organisations* ki'n komanse an Avril 2022.

I osi enportan pou note ki sa bann lamannman Lezislatif pa pe ganny fer pirman pou satisfere bann kriter bann Lazans enternasyonal. Pour Sesel nou pe deza met sa bann Lalwa an pratik e bann benefis ki sa i kapab anmennen pou nou pei.

Par egzanp avek *AML/CFT Act 2020*, nou'n vwar ki bann Lotorite konpetan in met an plas bann kad sipervizwar e ranforsman eleve avek lanfaz lo

lapros *risk-based* ki promouvwar meyer itilizasyon resours. In amelyor e ranforsi korperasyon domestik ant bann antite ki sipervize osi bann antite ki ranforsi Lalwa.

Mr Speaker dan 3enm kar sa lannen, Sesel pe al anbank lo son 2enm evalyasyon risk nasyonal (*NRA*) an servan metodoloji labank mondyal. Sa i en proze enportan pou nou pei pou asire ki nou ofe e okouran bann risk dan nou konteks Sesel. Pou nou asire ki nou pe byen dedye resours dan en fason pli efikas pou elimin, kontrol e amelyor bann risk ki a ganny idantifye.

An sa ki konsern lenpak lo sektor *offshore*, lentrodiksyon sa bann Lalwa mansyonnen i kree posibilite proteksyon kontinyel e amelyor lentegrite lendistri i finansyel enternasyonal.

Lenplimantasyon kad sipervizwar sektoral ki pran en lapros baze lo risk in ede pou ranforsi komite anti-blansisaz larzan e finansman teroris par bann antite ki responsab pou siperviz sektor finansyel Sesel.

Mr Speaker nou antisipe ki an rezilta lenplimantasyon sa bann Lalwa, pou anmenn en rediksyon dan kantite nouvo biznes ki anrezistre Sesel.

En legzanp lakantite lanrezistremans biznes enternasyonal ki'n ganny enkorpoze isi, pe gradyelman redwir lannen apre lannen, me sa pa neserman zis akoz Lalwa Anti-Blansisaz Larzan e Finansman Teroris.

Sa ki enportan pou nou Gouvernman i en sektor finansyel enternasyonal ki ekitab e an konformite avek bann standar enternasyonal, e ki annan vre valer pou nou pei e bann Lalwa ki nou pe kontinyelman anmenn devan Lasanble i ede promouvwar sa.

Mersi Mr Speaker.

MR SPEAKER

Mersi Minis. Onorab ou siplemanter.

HON RICHARD LABROSSE

Mersi Mr Speaker. Mersi Minis pou sa larepons byen detaye. Minis mon annan de pti siplemanter pou met devan ou. Premye,

Minis depi ki sa Lalwa li menm in pase par Lasanble Nasyonal, eski Gouvernman i annan en statistik, ouswa in ganny okenn rapor *regarding* sa Lalwa konmsi son lenplimantasyon? Ler mon pe koz sa mon pe dir ouswa zot in kapab – ler nou pe koz sa

lendistri li menm – zot in kapab *catch up wrongdoing?*

Mon 2enm kestyon Minis demars - vi ki – ou'n eksplik en bon pe sa bann demars pou lenplimantasyon sa bann Lalwa li menm, mon kestyon ki mon pe mazine li menm, eski ou *actually* nou annan ase mendev – ler mon pt koz mendev mon pe koz sirtou resours imen – eski nou annan ase mendev *actually* pou nou fer sir ki sa bann Lalwa pe ganny enplimante?

E mon dernyen Minis ou'n fer resorti ki wi, sa bann Lalwa li menm pe anmenn en pe rediksyon dan lakantite biznes ki pe anrezistre Sesel. E la lot kestyon kekfw ki bann dimoun dan lendistri pe mazine, *so what is the new way forward?*

Ouswa eski Gouvernman li menm i annan bann stratezi ouswa bann fason pou met bann nouvo prodwi dan sa lendistri li menm an mars?

Dan menm lenstans Minis la nou pe koz lo *training* osi pou bann Seselwa pou kapab antre la. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi Onorab. Minis ?

MINISTER NAADIR HASSAN

Mersi Mr Speaker. Mersi Onorab pou ou bann kestyon klarifikasyon. Lo premyer

kestyon lo bann statistik depi ki Lalwa in pase, mon ava pas sa avek SS Payet pou donn nou sa bann lenformasyon. Me mon ava adres ou 2 lezot kestyon.

Premye se *skill set*, larepons se non nou napa ase. Ou konnen ler mon pa regard – nou'n koz en kantite lo sa *issue cost of living – ok – cost of living*.

E ler nou koz lo *cost of living* nou toultan koz lo ki mannyer nou fer pri desann. Tou konversasyon toultan in ki mannyer nou fer pri desann ? Me mwan ler mon regard li son solisyon mwayen a lonterm i ki mannyer nou fer *income* monte ?

Cost of living is a fuction of kantite larzan dan ou pos pou ou kapab aste ou bann keksoz e nou toultan *focus* lo sa kote pri desann e pa lo *income*.

E mon krwar stratezi *medium term to long term*, se ki mannyer nou kapab met Seselwa dan bann louvraz ki *highly skilled, highly paid – ok?* I en pe parey ler ou get bann pei parey *UAE, Singapore* zot dimoun i dan *highly paid, highly skilled job*. Kanmenm pri komodite i o me zot kapab *afford*.

Me pou nou fer sa nou bezwen devlop bann sekter i kre lanplwa dan sa bann domenn. E sekter finansyel i enn; sekter

ICT i en lot. E sa i 2 sekter ki on krwar nou bezwen met en kantite lanfaz lo la. E sa 2 sekter mon krwar ki nou bezwen met en kantite lanfaz lo la. E akoz sa 2 sekter annou get – *ICT* mon krwar i pa ankor as devlope me nou bezwen develop li. Nou pe antre dan *digital era* e pou kree *highly skilled, highly paid jobs*.

Annou get sekter finansyer ozordi nou napa ase ekonomis. Annefe bomaten Minister Finans pe *recruit economist* nou pe ganny difikilte. Napa ase *financial controllers*, napa ase oditer, napa ase Avoka – *ok? So these are the jobs* ki nou bezwen fill up.

E pou nou fer li nou bezwen fer nou *national manpower planning* pou nou konnen ki nou stratezi pei se pou nou kree sa bann *skill sets* ki pou kapab al dan sa bann loubraz.

Nou sistenm ledikasyon i bezwen ganny regarde. Curriculum i bezwen sanze. Nou pa pou kapab kontinyen avek menm *curriculum* ki nou annan ozordi *expecting* ki nou pou develop sa bann *skill set*.

Ozordi *Singapore* dan primer en manrmay pe aprann *coding* li - akoz ? *This is the language* ki pou ganny used

ozordi e demen me nou pa pe fer li. So sa i sa modernizasyon *curriculum* ki bezwen vini so sistenm ledikasyon tou sa li bezwen pare nou siport nou bann *skill sets*; pou nou a kapab demann Seselwa pe ganny bann *high paid highly skilled jobs*. Sa i *the long term solution to adjusting the issue of cost of living*. Ok?

Lo ou 3enm *issue of* nouvo prodwi, SS i *head* en *working group* ki pe fer nouvo stratezi pou sekter finansyel, mon ava les li donn en *update* lo ki bor nou été avek nouvo stratezi akoz sa i *include* nouvo prodwi.

Me sel keksoz ki mon kapab dir se lo kote nouvo prodwi, nou pa kapab kontinyen avek sa model *IBC*. I pe gradyelman mor sa. Nou bezwen tranzisyonn *into the new modern financial services sector*. Me SS a donn en *update* lo la. Mersi avek ou permisyon Mr Speaker.

MR SPEAKER

Mersi. SS wi ou a ganny laparol. Mon krwar ou annan 2 pwen.

SS PATRICK PAYET

Mersi Mr Speaker e bonzour tou Manm Onorab e tou dimoun ki a lekout. Mr Speaker kekfwa zis pou komanse, parey Minis in

mansyonnen lo kote *IBC* lakonpanyen biznes enternasyonal, nou'n vwar en rediksyon lo kote *FSA* letan bann *Good Standing IBC* ki'n ganny anrezistre sa lannen konpare avek lannen pase.

Par egzanp letan ou regard sif 2021 ti annan 53,368 *IBC in Good Standing*. Me *as at April* ti annan zis 50, 647. So ou vwar sa rediksyon.

Me tandis ki letan nou regard bann potansyel lezot prodwi – par egzanp letan nou get Fondasyon – Fondasyon 2021 ti annan 976 e *as at April* nou annan 1016, so ou vwar kote kekfwa bann lezot prodwi en pe plis marse.

Lo kote *Trust* parey ou konnen ti annan en nouvo *Lalwa Trust* ki Lasanble ti aprouve lannen pase. 2021 ti annan 81 e sa in *increase, as at April* selman to 892.

Potansyel ki nou'n vwar osi lo kote *Securities dealers* 2021 ti annan 89 *securities dealers* e *as at April* i annan 107 ki'n anrezistre. Lo bann *securities dealers representative* ti annan 100 - 2021 e *as at April* i annan 112. So ou vwar ki sa konsep *IBC* li i annan sa rediksyon me tandis ki bann lezot prodwi *this is where* ki nou pe vwar.

Pou *revert back* petet lo kote sa stratezi li menm, diskisyon se met li dan 3 diferan stratezi ; – premyerman ki mannyer nou devlop *skills* nasyonal, pou fer sir ki i annan plis Seselwa pou antre dan sekter finansyel, e nou'n vwar ki nou bezwen travay konzwentman avek Minister Ledikasyon avek Minister responsab pou Lanplwa.

E an menm tan kekfwa si nou anvi devlop sa sekter, ki mannyer kekfwa imedyat, akoz ou bezwen par egzanp bann dimoun Finans, sa *accountant* ki mannyer kekfwa ou pou kapab ganny sa bann *skills for foreign labour to the start* an menm tan ki ou pe travay lo sa devlopman bann *local* - Seselwa.

E 2enm keksoz se ki mannyer nou travay lo kote bann nouvo prodwi e nou'n vwar ki demann la i nou annan – *FSA* pe travay ; konzwentman avek sa sekter, pou vwar ki bann nouvo prodwi ki nou anvi anmennen se ki egziste, me solman nou bezwen fer en pe bann *risk assessment* pou vwar ki kalite striktir zot pe met an plas.

E potansyel a par egzanp ki nou'n vwar demann en kantite sa lannen lo kote

securities dealers e sa i tou le de.

Par egzanp lo kote *tax* nou'n vwar nou sistenm *tax* ki egziste, akoz ki nou pe fer sir ki nou pa anvi ki zis zot anrezistre tandis ki i annan en pe keksoz ki pase Sesel e ou kapab anploy dimoun Sesel. Ou kapab lwe en lofis. Savedir i pa zis sekter finansyel pe benefisyé bann lezot sekter osi.

Sa bann dimoun osi i vin Sesel ki ou bann sekter transportasyon i osi benefisyé. So enn de sa bann stratezi pou fer sir ki sa bann nouvo prodwi ki nou pe met an plas, i annan bann lezot *domino effect* dan lekonomi.

E osi ki pou fer sir ki nou bann *IT* ki mannyer nou travay dan nou sekter telekominikasyon avek *information technology* ki an plas ki akoz par egzanp ou konnen sirtou letan ou pe devlop sekter finansyel, i en konponan ou bann *IT-based* solisyon.

So sa i enn de bann stratezi. An *data protection* par egzanp bann nouvo Lalwa ki nou vini. *Data protection* ki mannyer ou protez data ki ou pe anmase pou sa bann lakonpanyen endividi. So sa i enn de me definitivman nou pe

fer sir ki avan sa lannen nou fini travay lo la stratezi. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi SS. Klarifikasyon i bezwen vit Onorab Labrosse.

HON RICHARD LABROSSE

Mr Speaker i en size vreman enteresan la deor ki dimoun pe rod bokou lenformasyon. SS mersi bokou pou lenformasyon ki ou'n donner i vreman ede osi la. Me solman dan mon lespri la mon pe mazine par egzanp ou pe koz – *actually* la ou'n dir ki *securities dealer actually* ki pe montre son laparans la.

Me solman en keksoz ki dan lendistri finansyel *offshore* li menm li, ler ou antre ladan i annan en - mon krwar koman *Chairman FSA* mon krwar ou bezwen okouran sa, ou bezwen pas atraver en *fit and proper process*.

So la mon pe mazine bann dimoun ki'n deza annan leksperyans avek *IBC* zot bezwen al dan en lot prodwi pou al en lot leksperyans. Me solman ki mon pe mazine la kapab annan serten ...

MR SPEAKER

Onorab ou pe fer en long *speech* – *please* !

HON RICHARD LABROSSE

Ok Mr Speaker mon a fer li vit. Wi SS kekfw bann dimoun la ki pou *switch from IBC* pou antre dan bann *securities dealers* la ki bann *exemption* ki zot pe donn sa bann dimoun etandonnen ki zot pou bezwen rekomans en nouvo prodwi la - en nouvo konesans, ki FSA li menm li zot pe fer konmsi zot pe fer pou sa tranzisyon vitman? Mersi Mr Speaker.

MR SPEAKER

Mersi. SS si ou kapab reponn dan en fraz ou de *please*?

SS PATRICK PAYET

Mersi Mr Speaker. Ki nou pe fer nou se pou fer sir ki nou *build* kapasite. I annan bann kors ki nou pe donner gratwit e nou pe ankouraz mazorite sa bann antite ki annan bann travayer, pou zot *follow* sa bann *courses*. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi. Ok mon a pran ankor en kestyon, Onorab Lemiel?

HON SILVANNE LEMIEL

Mersi Mr Speaker. Bonzour Minis avek SS, tou dimoun ki a lekout. Minis nou pe koz lo sa Lalwa kont Blansisaz Larzan e Finansman Teroris, mwan ki mon ti a kontan konnen dan sa

laliny, eski depi ler sa Lalwa in vin an mars, eski nou'n konfiske okenn larzan an term ki nou pou dir i relye avek blansisaz larzan, oubyen finansman teroris isi Sesel? E si wi ki kantite sa larzan nou'n anmase? Or ki'n ganny konfiske ?

E dan plas kot in ganny konfiske ki Gouvernman prezan i annan lentansyon fer avek sa bann larzan ki'n ganny konfiske ? Mersi.

MR SPEAKER

Mersi Onorab. Minis?

MINISTER NAADIR HASSAN

Mersi Mr Speaker. Mersi Onorab pou sa kestyon. Wi I annan bann aksyon *confiscation* ki'n arive pa zis lo term larzan likid li menm, me lo propriyete osi koman propriyete lakaz or bato or loto. So I annan ki'n pran.

Mon napa detay egzakt. lo valer me sa I en lenformasyon ki nou kapab *request* avek FCIU, ki nou *provide* ek Lasanble, solman mon napa sa ... me solman I annan ki'n ganny fer me solman mon napa sa valer egzakt. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi Minis. Ok klarifikasyon vitman Onorab.

HON SILVANNE LEMIEL

Mr Speaker zis enn pti bout petet Minister in manke. Mersi pou larepons, ki Gouvernman prezan I fer letan I fer sa bann konfiskasyon?

MR SPEAKER

Thank you. Minis?

MINISTER NAADIR HASSAN

Mersi. *Sorry* pou mank sa bout kestyon Onorab. Non sa larzan *once* ki in ganny konfiske Lakour in dir ki Gouvernman I sa - sa I al dan kont Gouvernman e I form *part of* bann reveni ki Gouvernman I kolekte e I ganny servi dan Bidze nasyonal.

MR SPEAKER

Thank you. Mon a pas lo kestyon swivan limero 70 Onorab Aglae.

HON EGBERT AGLAE

Mersi Mr Speaker. Kestyon konm swivan, eski Minis I kapab dir ek sa Lasanble ki plan son Minister atraver Gouvernman, pou ed bann kliyan ki dan difikilte fini konstriksyon zot lakaz, an rezilta sa gran logmantasyon dan kou konstriksyon? Mersi.

MR SPEAKER

Mersi Onorab. Minis ?

MINISTER NAADIR HASSAN

Mersi Mr Speaker. Mersi Onorab pou sa kestyon. Mr Speaker sa kestyon I kouver en topik ki pe kontinyelman preokip nou Gouvernman. Sa se pa lot ki kou konstriksyon dan nou pei.

Zot a dakor ek mwan ki sa topik I en pwen diskisyon pou bokou lannen. E sa I annan en lenplikasyon direk lo kou lavi dan pei. E la avek sa lager Larisi avek Ikrenn ki pe agrave de-zour an zour. Sityasyon enternasyonal kot preski tou pri komodite pe ogmante – en bes dan prodiksyon ansanm ek logmantasyon dan pri transportasyon ki nou'n vwar depi pandemik *Covid-19* pe fors pri tou komodite pou monte.

Sa I enkli bann komodite ki relye ek sekter konstriksyon. Me solman menm avek logmantasyon pri lo marse enternasyonal I bon note ki lo nivo nasyonal lo pri konstriksyon ti deza o.

Mr Speaker annou regarde kot nou ti ete an 2020. Dolar ti'n ariv a pepre R22, Zis mazin en avek tou sa bann faktor eksteryer ki deteryore kot pri ti pou ete si Dolar ti ankor R22? Sanmenm ki depi ler mon ti pran lofis, Polisi ti kler nou ti

bezwen stabiliz nou lekonomi ek bann Polisi fiskal e monneter pridan, e avek en stratezi pou reouver nou pei e relans nou lekonomi, sa in fer ki Dolar in sorti R22 pou vin lo menm nivo avan pandemik.

Avek en stratezi kler Gouvernman in anpes sa sityasyon deteryore plis ankor. Me sa pa vadir ki pri konstriksyon I ba. Bann eksper ki mon'n konsilte desan sa lendistri, in enform mwan ki dan bann pei devlope ki sa sekte pe rezouir a pepe 3 a 4 pousan *profit margin*.

Isi Sesel nou war ki *profit margin* I varye ant 12 a 15pousan. Nou osi war ki marker pou materyo konstriksyon I osi o. Nou pe anmenn *STC* dan sa bann diskisyon pou revwar ki mannyer I kapab asiste nou plis pou redwir kou konstriksyon.

Sa ansanm ek bann lezot lanons konsernan sekte konstriksyon, pou ganny donnen dan kad Bidze pou 2013, tout an prenon kont kontrent bidzeter e lo bann reform ekonomik.

Me antretan mon ti a kontan lans en lapel spesyal avek sekte konstriksyon pou solider avek nou frer e ser Seselwa dan sa letan dir ki plen avek lensertitid.

Annou pa sars bann pri egzorbitan zis pou nou akimil bann gro profi.

Mr Speaker *Housing Subsidy Scheme* I kontinyen reste koman enn bann lenstriman ki asiste en kous nou popilasyon, pou ki zot kapab konstri zot prop lakaz.

Pou lannen 2022 nou'n bidzete en sonm R18milyon. Sa I en logmantasyon konpare ek R6.3milyon ki ti'n ganny enkli koman *revised budget* pou 2021. Sa sibvansyon in ganny determinen baze lo *net* saler sa aplikan, kou sa proze e dapre to konstriksyon par met kare ki'n ganny preskri dan *Scheme*.

Prenon kont kondisyon lekonomi aktyel, mon Minister pe revwar sa *Scheme*. I lentansyon Gouvernman pou anons sa dan prezantasyon Bidze 2023.

An menm tan Gouvernman pe osi regard bann diferan opsyon ki pou kapab redwir materyo konstriksyon. Sa I pa zis lo kote nou bann kou lenportasyon me osi lo kote bann kou lo Praslin en La Digue.

Nou kontinyelman war kou konstriksyon lo sa 2 zil ki bokou pli o ki lo Mahe. Byento nou pe anmenn en Papye devan *Cabinet* pou ki tou bato *cargo* ki fer transportasyon lo Praslin e

La Digue, I benefisye avek e konsesyon karbiran.

Gouvernman I ankor angaze avek bann lakonpanyen konstriksyon lo ki manner nou kapab fer pou fer pri materyo I lo sa 2 zil desann.

Dan sa bann dernyen mwan mon lofis in osi asiste serten endividi ki pe ti ganny difikilte avek zot proze lakaz.

Nou'n diskite ek *HFC* e lezot Lazans parey Lazans Lenfrastruktir, pou konsey lo ki manner zot kapab redwir zot kou konstriksyon.

Mon ava kontan ankouraz bann ki pe rankontre difikilte ek bann Minister konsernen e nou ava regarde ki manner nou kapab konsey zot lo sa size.

Mr Speaker pou terminen, mon ti a kontan repet sa ki mon ti dir lo sa deklarasyon ki mon ti fer dan Lasanble le 8 Mars 2022;

'Annou priyoritiz nou bann depans, reste pridan tout an prenon kont resours ki nou annan en kondisyon ekonomik ki nou ladan ler nou pe planifye nou bann proze personnel. Nou kontinyen viv dan sa lespwar ki sityasyon dan lemonn I ava amelyore e retourn normal byento. E ansanm ek zefor ki Gouvernman pe mete, pri konstriksyon dan nou pei I ava

vin pli afordab." Mersi Mr Speaker.

MR SPEAKER

Mersi Minis. Wi ou siplemanter Onorab Aglae?

HON EGBERT AGLAE

Mersi Mr Speaker. Mersi Minis pou donn mwan en pti pe *insight* ki byento ki pou annan bann lanons pou lannen prosen kot I konsern konstriksyon.

Minis an atandan sa ki nou pe esper sa, I annan kliyan ki dan difikilte e sa ki zot ti a kontan petet war Gouvernman entervenir parey ou pe dir war sa bann lenstitisyon pou sey negosye, se ki zot kapab fini zot proze.

Sa premyerman Minis eski I annan bann posibilite anvi ki zot annan en Lagreman ki zot in sinyen ler ou pe pran en *loan* avek en lenstitisyon finansyel pou zot kapab ganny en pti pe *leeway* pou ganny ekstra.

Akoz tou konstriksyon li menm li Minis avan *Covid* nou ti pe pey ant R8mil a 10mil par met kare, me ozordi in ariv R12 a R15mil par met kare e en bal siman I kontinyen monte la R230, en manner ki zot a kapab ganny serten ladisyon pou sey *recover* ouswa fini sa bann proze? Sa I enn.

2) Minis, ou'n nonm poudir sa *issue subsidy* akoz I paret mwan I annan serten difikilte osi ki serten aplikan ki'n *apply* pe fer zot lakaz pe ganny difikilte pou resevwar sa *subsidy*, eski I annan serten *issues* ki pe koz serten retar pou serten sa bann aplikan resevwar sa *subsidy*? Mersi.

MR SPEAKER

Mersi Minis.

MINISTER NAADIR HASSAN

Mersi Mr Speaker. Mersi Onorab pou ou bann kestyon klarifikasyon. Lo ki Gouvernman I kapab fer? Dan kour term parey mon ti'n mansyonnen nou bezwen balanse *ok*, akoz I pa zis en *issue* ki *HFC* I donn plis larzan. Ou bezwen get ki ou pa pe met sa dimoun an en det ki demen I war li dan difikilte finansyer. *Ok* ?

So sak ka I annan son *specificities* ki vin avek. E sanmenm sa ki mon'n dir dan mon *statement* se ki pou bann dimoun ki pe ganny sa difikilte apros Gouvernman e nou, nou kapab konsey li ki bann mezir ki I kapab fer. E nou kapab

menm diskit avek *HFC*, menm antre dan diskisyon avek Kontrakter ki mannyer I *allow* li pou fini son lakaz.

I annan en ka spesifik ki nou'n fer sa ki sa dimoun ki ti ganny difikilte I ti bezwen *additional*, me nou'n regard li avek *advice* Departman *Infrastructure Agency* ki mannyer I kapab redwir en pe *scope* proze, ki mannyer I kapab diskit en pe ek kontrakter pou fer desann.

E Mister Finans osi I koz ek *HFC*. So tou sa bann ka I bezwen pran *on a case by case* basis pou ou gete ki mannyer dan son totalite nou kapab fer finisyon sa proze vin afordab pou sa kliyan. So nou pa kapab met en mezir spesifik ou bezwen *deal en case – case by case*.

E sanmenm sa ki mon'n fer dan mon *statement* bann dimoun ki pe ganny sa difikilte apros nou, nou a regarde ki mannyer nou kapab *advice* zot ed zot ki mannyer zot kapab fini zot proze.

Me pou 2023 parey mon'n dir nou pe regard sa *Subsidy Scheme* ki nou kapab fer li vin en pe pli konvenyan *in terms of amount* ki ganny konsidere.

Lo ou 2enm *issue* mon pa aware of bann difikilte pou *claim subsidy* me selman si ou annan bann ka spesifik kekfw

anvoy kot mwan, e mon ava regarde kwa ki pe arive e tir sa bann blokaz si I annan. Me anmenn sa a mon laporte. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi Minis. Mon a pran kestyon Onorab Vidot.

HON AUDREY VIDOT

Mersi Mr Speaker. Bonzour Minis avek Mr Payet. Bonzour tou Manm Onorab.

Minister letan ou'n dir pe demann bann kontrakter oubyen bann biznes ki dan kontra konstriksyon, pou vin pli konsyan lo petet bann kou ki zot met lo bann endividi ler zot pe fer konstriksyon lakaz, eski Minister Finans an partenarya avek petet kot Minister pou Lenfrastriktir avek pou *Housing*, zot in annan en serten dyalog avek petet bann dimoun ki pe angaz zot avek;- ki swa dan konstriksyon oubyen ki pe *provide* bann lekipman ki bann dimoun, pou regarde petet ki bann kontrent ki'n annan ki petet apre i vin en lenpak lo bann endividi letan zot pe fer zot devlopman? Sa I enn.

3) Eski dan bann diskisyon ki zot in fer parey ou'n dir pou anonse dan bann letan Bidze, eski zot in konsider - parey mon get mon distrik

Roche Caiman, *HFC* I ofer *2nd housing loan* ki permet bann dimoun ki kapab konstri en 2enm lakaz, a kote zot propriyete swa zot zanfan I benefisyè, me kontrent ki zot osi zot pe rankontre se pou konplet konstriksyon zot *unit* aköz finansman ki zot gannyen ek sa ki zot, zot annan I pa ase - difisil.

So eski zot pe revwar pou regarde si i annan en fason ki sa bann dimoun osi, I kapab ganny serten sipor ki zot kapab fer zot repeyman wi - me zot kapab ganny akse avek sa finansman pou zot kapab konplet zot proze? Mersi.

MR SPEAKER

Mersi. Minis wi ?

MINISTER NAADIR HASSAN

Mersi Mr Speaker. Mersi Onorab pou ou kestyon. Pou ou premyer kestyon ki bann diskisyon ki'n arive avek bann diferan antite ki *involve* dan konstriksyon ? Lo kote prodiksyon materyo domestik, lo Mahe, nou pa'n war en gran logmantasyon apre *Covid*. Nou'n war li plis lo kote bann materyo enporte.

E sa prensipalman enn se aköz pri mondyalman ti'n monte e kou *freight* I osi in triple ki'n fer sa bann pri monte.

So diskisyon ki mwan personelman mon ti'n fer avek bann lakonpanyen konstriksyon se prensipalman lo Praslin en La Digue, e ki nou ti'n vwar bann logmantasyon e ki bann mezir ki nou kapab pran pou fer desann pri lo sa 2 zil.

Sa enn ki mon pe dir se enn ki mannyer nou regard bann pri transportasyon, aköz pli gro kou ki ogmante pou sorti Mahe pou al Praslin se kou transportasyon e fer li pli ser.

E sa kot nou antisipe *once* ki nou finaliz sa Papye lo *exempting* - *well* donn konsesyon *fuel* I ava ede redwir kou transportasyon lo sa 2 zil. Sa I enn.

Lo 2enm lo kote nou vwar ki *STC* osi. Mon'n demann *STC* pu zwe en rol pli aktiv lo fer pri e ler mon regard bann pri ki *STC* pe sarze konpran avek lezot lakonpanyen plizyer kategori tel koman dibwa, bann *reinforcing bars*, *plywood*, *STC* son pri I meyer marse ki bann lezot lakonpanyen. So *STC* I la pou *anchor the price*.

E mon'n demann *STC* ankor pou regard son *procurement* ki mannyer I kapab *again* sey redwir kou materyo.

Lo ou 2enm kestyon kot I konsern *2nd housing loan*, sa I

en diskisyon mon ava fer en *HFC* ki mannyer nou kapab *accommodate* bann kliyan ki pe rod - *well* annefe ki bezwen plis larzan pou fini zot proze.

Me solman ankor I enportan ki mon dir nou pa kapab *in debt* sa bann dimoun osi aköz si pli ou donn plis larzan, pli zot repeyman par mwan I monte e ou kapab anmenn sa dimoun dan difikilte finansyer, ki apre I pa kapab fini pey sa *loan*.

So nou bezwen ganny sa balans ant le de me ankor mon refer en lanons ki mannyer nou kapab regarde ki *maybe* nou si nou bezwen redwir *scope* nou proze ki mannyer nou kapab fer li vin afordab - so tou dimoun, kontrakter I zwe son rol redwir son *margin* - kliyan I zwe son rol par kekfwa redwir son *scope* e *HFC* ek Gouvernman ek Gouvernman li I regarde ki mannyer I kapab fer son bann *Scheme* en pe pli akomodativ.

So sa I bann keksoz ki nou pe regard ladan avek lanons pou Bidze 2023 bann mezir ki ava vini. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi Minis. Mon pou pas lo keston swivan kestyon 71 Onorab Waven William.

HON WAVEN WILLIAM

Mersi Mr Speaker. Eski Minis I kapab donn en kontrandi a ler aktyel lo revizyon saler ek eksplik ki reazisteman ki Gouvernman I bezwen fer pou bann ki merite I ganny logmantasyon an 2023? Mersi.

MR SPEAKER

Mersi Onorab. Minis ou repons.

MINISTER NAADIR HASSAN

Mersi Mr Speaker. Mersi Onorab pou sa kestyon. Mr Speaker anliny avek ladres ki mon ti fer pou Bidze 2022 mon ti anonse ki Gouvernman pou travay lo en nouvo striktir saler pou sekter piblik, e nou ekspekte servi sa nouvo lankadreman pou Bidze 2023.

Sa enn travay I pou selman pare pou diskisyon dan Bidze 2023. Par kont I annan 2 legzersis ki bezwen ganny konplete avan nou bouz lo revizyon saler pou 2023.

Premyerman parey mon ti anonse dan diskour 2022, Gouvernman pou konsolid bann *allowance fixed* dan saler debaz pou travayer dan servis piblik. Sa legzersis i aktyelman pe ganny travay lo la par Biro Servis Piblik, ansanm avek travayer Minister Finans kot nou met an plas en komite me pou siperviz sa latas.

Nou ekspekte sa enn faz ver lafen Zen 2022 pou permet Minister regard posibilite, pou enkorpor son lenplimantasyon dan legzersis *Mid-year Review*.

2enm konponan I konsern lankadreman saler kot travayer pou ganny peye baze lo zot performans.

Mr Speaker parey zot in deza okouran, Gouvernman pe deza enplimant *results based management framework* en konponan ladan i *performance management system* ki pou definir sa lankadreman, ki pou vin sa baz lafason ki travayer pou ganny rekonpanse a lafen lannen. E ki mannyer en travayer son performans pou ganny mezire.

Sa legzersis pou etabli sa lankadreman apropiye pou Gouvernman, I ankor pe diskite e travay lo la. Nou ekspekte ki sa pou ganny konplete ver 3enm kar sa lannen. Sa ava ed nou enkorpor okenn lenplimantasyon finansyel dan Bidze 2023.

Mr Speaker, nou lobzektif se ki an 2023 tou travayer servis piblik pou bezwen annan bann plan kler ki zot lobzektif e bann stratezi kler e presi pou en lannen. Sa pou ganny servi pou mezir performans a lafen lannen.

Mr Speaker lo sa not I enportan pou Manm Lasanble note, ki Gouvènmàn i ankor anba en program reform ekonomik avek sipor Fon Monneter Enternasyonal, e parmi nou bann *performance benchmark* saler Gouvènmàn pa sipoze depans plis ki 11 pousan prodwi domestik brit par an.

Alor okenn logmantasyon dan saler pou bezwen ganny fer anliny avek sa endikater. I enportan pou nou osi konstate ki nou pe viv dan en peryod kot nou lekonomi mondyal pe fer fas avek bokou lensertitid. E okenn mezir Gouvènmàn I pran, nou bezwen fer sir ki nou kapab soutenir ki nou nivo det I soutenab. Mersi Mr Speaker.

MR SPEAKER

Siplemanter Onorab William ? Mersi Minis.

HON WAVEN WILLIAM

Mersi. Minis par lefe ki dan konferans de pres yer swar, nou'n aprann ki serten kous popilasyon pou ganny serten revizyon saler, mon anvì ki ou eksplik sa Lasanble ki sa konponan ki pe ganny fer la, I form parti sa revizyon total ki zot sipoze fer ki zot sipoze fer. E I byen ki bann ki pli vilnerab I

ganny li pli boner. Mon sipòrt sa.

Me eski sa bann ki pe gannyen la 2023, zot pa pou osi ganny konsidere par lefe ki la zot pe ganny sa benefis ? E mon anvì ki ou konfirman avek sa Lasanble avek – si sa bann ki pou benefisyè la byento, si ou kapab konfirman ki bann *home carers* – bann dimoun ki benefis avek bann lasistans sekirite sosyal bann ki nou apel otreman kapab e osi bann trwazyenm-az si ou kapab konfirm sa ? Mersi.

MR SPEAKER

Mersi. Minis?

MINISTER NAADIR HASSAN

Mersi Mr Speaker. Mersi Onorab pou ou kestyon siplemanter. Pou klarifye sa mezir; ki Prezidan in koz lo la se pou sa prosen 6 mwan – 5 mwan - 6 mwan ki pe vini en provizyon tranzitwar, tanporer ki pou donn soulazman bann dimoun ki ganny mwens ki en serten sonm larzan.

Ler prezan nou fer revì *salary structure* dan Bidze 2023, tousala ava'n ganny regarde *holistically as part of the* realinyman striktir saler. La nou annan en mon apel sa en *emergency situation* kot pri in monte e bann ki lo saler pli ba

pe ganny afekte, nou bezwen pran en mezir tanporer, tranzitwar pou ed zot ziska ler nou fini fer sa louvraz ki *then whatever* I ganny propoze *as part of the comprehensive review* pou sa *restructure* I ganny enkorpoze pou 2023. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi. Wi Onorab klarifikasyon I bezwen vit.

HON WAVEN WILLIAM

Mr Speaker I pa'n – mon'n demann li detruwa konfirmasyon ki Minis pa'n ...

MR SPEAKER

Zis repete lekel ki ou ti a kontan i konfirman ? Minis in konpran wi Minis zis azoute ?

MINISTER NAADIR HASSAN

Wi. An prensip Onorab I pou kouver bann dimoun ki pe *earn* son ... ki I pe anmenn kot lakaz anba R8500. So tou ki bann ki ganny *included* dan sa kategori anba R8500.

MR SPEAKER

So *ok* korek? Mersi. Bon siplemanter Onorab Pillay ? Annou fer vit avek bann siplemanter silvouple, pa *long statement*.

HON SEBASTIEN PILLAY

Mersi Mr Speaker. Mr Speaker lo sa size logmantasyon dan ladres *speech* Bidze ou ti dir nou pou ariv 2023 ki zot pou fer revizyon apre sa pou ariv 2023. Prezidan dan SONA in vini e li in donn nou lendikasyon ki sa pou ganny fer sa lannen, so eski ou kapab konfirm avek Lasanble kan egzakteman ki pou annan en revizyon saler pou travayer Seselwa? Sa I premye kestyon.

Prezan 2enm kestyon lefe ki Gouvernman pe finalman admet ki nou annan en sityasyon *emergency*, ki sa ki ou'n dir ou prop parol la – *emergency* e k pou annan bann mezir - en mezir tranzitwar ki Prezidan I sipoze anonse tre byento.

Eski ou kapab dir nou konbyen dimoun vi ki zot in bezwen fer sa travay, konbyen dimoun ki zot antisipe pou benefisye avek sa mezir tranzitwar ki zot pe propoze e konbyen sa logmantasyon I sipoze tonbe?

E zis en dernyen pwen prezan, an relasyon ek *long service allowances* ki'n ganny *frozen* ki pa pe ganny peye, eski dan sa revizyon saler ki zot pe koz lo la, zot pe pran konsiderasyon bann *long service allowance*? E eski sa

aprezan pou ganny *unfrozen* – pou ganny *unfreeze* vi ki bann dimoun ki *deserve* ganny en logmantasyon baze ki *long service allowance* pou gannyen oubyen eski Gouvernman pou *phase-out* sa *long service allowance*? Mersi.

MR SPEAKER

Mersi. Minis ?

MINISTER NAADIR HASSAN

Mersi Mr Speaker. Mersi Onorab pou ou kestyon. Lo premye kestyon. Dan mon lanons Bidze 2022 mon ti fer kler pou annan 2 faz *review* saler so ou *go back* dan *budget speech* – premye se pou konsolid bann *allowance fixed* sa ti pou ariv an 2022 e 2enm en rev *salary structure* ki pou ariv 2023 – *ok* sa I ankor parey.

Lo ou 2enm kestyon - *ok* mon a pran ou 3enm kestyon; lo ou 3enm kestyon *long service allowance* sa travay pe ganny fer lo konsolid *allowance*. Mon pou kouver *long service*. (SS) ?

Ok SS I dir mwan nou pe regarde ki mannyer - si pou enkorpor li ouswa si I pou reste apar. Sa I *once* ki sa legzersis I konplete.

Lo ou 2enm kestyon zis repet ou 2enm kestyon mon pa'n...

MR SPEAKER

Please Onorab klarifye.

HON SEBASTIEN PILLAY

Mon 2enm kestyon I lo sa *emergency input* ki zot pe koz lo la – ou'n koz lo en group dimoun –lo sa group dimoun ki ganny par anba 8500, so konbyen dimoun ki sipoze benefisy avek sa *allowance*?

Epi Mr Speaker mon ti a kontan ki Minis I klarifye sa mo 'konsolidasyon.' Eski Minis pe dir nou ki pou napa en logmantasyon *per se* me ki tou sa bann *allowance* pou vin ansanm ek saler dimoun sa lannen, e ki logmantasyon dimoun pou war li lannen prosenn? Zis mon ti a kontan klarifye akoz I pe – nou pe ganny diferan keksoz pou nou kapab ganny kler. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi Minis?

MINISTER NAADIR HASSAN

Mersi Mr Speaker. Vitman lo konsolidasyon en legzersis preliminar ki nou'n fer se ki sirtou bann ki lo saler pli ba, zot pou war en logmantasyon dan zot saler.

Lo ou 2enm kestyon lo kantite dimoun *in terms of* mezir tranzitwar, mon ti ava kontan enform Onorab ki mon

pou vin dan Lasanble pou vin donn en leksplikasyon, *once* ki Prezidan I fer son lanons e mon a donn tou sa bann detay dan sa lanons e ou kapab demann mwan tou kestyon baze lo swa bann lanons ki'n ganny fer. Mersi.

HON SEBASTIEN PILLAY

(Off-Mic)

MR SPEAKER

Wi. Onorab I pe dir ou atann. Mon sipoze I napa sa bann sif prezan oubyen I pa ankor pare pou li *release*. Sa I son repons.

HON SEBASTIEN PILLAY

Point of order.

MR SPEAKER

Point of order ?

HON SEBASTIEN PILLAY

Mersi Mr Speaker. Mr Speaker me ankor enn fwa I nou rol koman Lasanble pou ganny lenformasyon. Prezidan in fini anons sa yer swar.

MR SPEAKER

Wi be in dir ou ...

HON SEBASTIEN PILLAY

So I bezwen annan en travay ki'n ganny fer ki I kapab dir dan Lasanble.

MR SPEAKER

Yes Onorab. Be I napa sa sif la pou anonse silvouple.

HON SEBASTIEN PILLAY

Be I pa kapab – be ki mannyer Minis napa lenformasyon ler Prezidan in anonse?

MR SPEAKER

Mersi.

HON SEBASTIEN PILLAY

Be enn pe dir en keksoz lot pe dir en lot!

MR SPEAKER

Nou a pas lo prosen ...

HON SEBASTIEN PILLAY

(Off-Mic)

... be sa pa mars koumsa Gouvernman! Ki si sa?

MR SPEAKER

... nou a pas lo prosen kestyon siplemanter Onorab Cosgrow ou annan en kestyon?

HON WALLACE COSGROW

Mersi Mr Speaker. Mr Speaker 2 pti kestyon – premye enn teknik ki *wage* nou *GDP ratio* I ete la pou le moman?

Mon 2enm kestyon eski Minis I okouran ki poudir lamazorite travayer Seselwa se bann travayer dan sekter prive, so okenn lanons ki Prezidan

ouswa Minis pe anonse lo logmantasyon saler la pou le moman pa pe tous okenn travayer sekter prive, e lamazorite zot I laba dan sekter prive e zot osi zot pe santi douler pri lavi.

So ki mekanizm – ki mezir zot annan an se ki konsern travayer sekter prive?

E dernyen zis pou klarifye en pti keksoz ki *LOTO* in demande, si nou kapab konnen ki kantite dimoun ki tonm dan sa *bracket*, konbyen travayer ki tonm dan sa *bracket* anba R8500 ki sipoze war en logmantasyon dan zot saler? Mersi.

MR SPEAKER

Lo sa dernyen mon krwar Minis in fini reponn. Minis? Ou a adres bann pwen?

MINISTER NAADIR HASSAN

Mersi Mr Speaker. Mersi Onorab pou ou kestyon. Vitman lo *wage GDP* I 11.2poursan. Lo ou 2enm kestyon lo sekter prive, lanons pa ankor ganny fer, so mon pa tro konnen ki mannyer ou konnen sa bann lanons pa pou enpakte lo sekter prive.

So annan pasyans Onorab lenformasyon pe vini. Mersi.

(Interruption)

MR SPEAKER

Sorry-sorry-sorry! Minis in eksplik mannyer keksoz pe pase. Si I pa ankor fini determinen ki mannyer pou ete *the end result* nou bezwen aksepte poudir I a kapab vini e donn plis lenformasyon pli tar sa I kler. Mersi.

(Interruption)

MR SPEAKER

Onorab Gill ou annan en kestyon?

HON CHURCHILL GILL

Mersi Mr Speaker.

(Off-Mic)

MR SPEAKER

Onorab Gill pe demann son kestyon silvouple.

HON CHURCHILL GILL

Mon premye kestyon Minis, eski sa logmantasyon ki pou al donner i dapre sa ki Gouvernman pou kapab donner, I pa neserman baze lo to lenflasyon ki dimoun pe fer fas avek deor? Si sa I leka eski 2023 ler ou refer striktir – ler striktir pou ganny fer *proper* I pou baze lo lenflasyon ki pei pe fer fas avek *then*?

MR SPEAKER

Mersi Onorab. Minis?

MINISTER NAADIR HASSAN

Mersi Mr Speaker. Mersi Onorab pou ou kestyon. Wi okenn lasistans ki Gouvernman I donnen I bezwen dapre mwayen bidzeter ki *allow*. E pou bann ki ti ekout *press conference* ki mwan menm koman Minis Finans, Gouverner Labank Santral e *Mission Chief IMF*, ti fer lo ki kantite larzan ki nou'n kapab met dekote pou sa lasistans, nou pou war poudir sa pe ganny fer dan en fason ki soutenab pou Bidze e pou pei.

Non i pa pou posib pou fer li lo nivo lenflasyon *ok*? E dan le pase osi okenn saler logmantasyon saler pa'n zanmen ganny fer lo en baz lenflasyon.

Ou bezwen gete kwa ki Bidze i kapab ganny abzorbe. So larepons pou sa se ki sa lasistans ki pe vini I pou baze lo

-

(Off-Mic)

MR SPEAKER

Minis *carry-on please*. Onorab Pillay silvouple respe ...

MINISTER NAADIR HASSAN

... baze lo afordabilite Bidze. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi Minis. Mon a pran kestyon Onorab Bistoquet?

HON ROSIE BISTOQUET

Mersi Mr Speaker. Bonzour Minis, ek ou delegasyon. Minis eski sa *wage rise* I pou osi enkli bann allowances ki ti ganny freeze parey *long service allowance*? Mersi.

MR SPEAKER

Mersi. Wi sa kestyon in fek ganny poze Onorab e Minis in donn en larepons. Kontinyen. Ou annan lot kestyon? Ale.

HON ROSIE BISTOQUET

Eski Minis kapab dir nou akoz I annan bann travayer esansyel tel ki travayer *SBC* ki zot pe demande si zot osi zot pou enkli bann larzan ki I gannyen par egzant larzan *Covid* dan bann *emergencies*, eski sa osi I pou enkli dan sa *wage rise*? Mersi.

MR SPEAKER

Ok. Minis ou a deside si I tonm dan ou kestyon? Si ou annan lenformasyon.

MINISTER NAADIR HASSAN

Mersi Mr Speaker. Onorab tou dimoun ki son *income* I anba

8500 I ganny kouver, so mon mazine I ava kouver sa bann ki ou'n mansyonnen. Mersi.

MR SPEAKER

Thank you. Mon a pas lo prosen kestyon limero 73, Onorab Gervais Henrie.

HON GERVAIS HENRIE

Mersi Mr Speaker. Bonzour tou dimoun kestyon i lir koumsa;

Swivan lentrodikeyon *Immovable Property Tax Act* an 2019, eski Minis pour Finans i kapab dir nou Lasanble konbyen propriyete ki ti ganny afekte anba sa Lalwa? Ki siperfisi later zot reprezante? Konbyen reveni Leta in anmase atraver sa nouvo mezir ziska Desanm 2021? Mersi.

MR SPEAKER

Mersi. Minis?

MINISTER NAADIR HASSAN

Mersi Mr Speaker mersi Onorab pou sa kestyon. Mr Speaker parey zot kapab okouran *Immovable Property Tax Act* ti ganny gazete ver lafen 2019 e i ti an fors le 01 Zanvyè 2020.

Sa Lalwa ki ti ganny entrodwir prensipalman pou enpoz en *tax* pou serten kategori propriyete ki son

propriyete i etranze i annan 3 konponan prensipal.

Sa i konponan lanrezistremman, konponan evalyasyon e konponan *tax*.

Premyerman sa Lalwa i fer li neser pou tou endividi oubyen antite ki etranze, e ki annan propriyete imobilye, pou al anrezistre zot propriyete avek Biro Rezistrar Zeneral.

Dezyenman, sa Lalwa i met en lobligasyon lo bann propriyeter ki annan later ki ganny klasifye konman bann propriyete rezidansyel, pou soumet en valid evalyasyon kot Minister responsab pour Later pou valer zot later.

E trwazyenman sa Lalwa i enpoz en *tax* 0.25poursan lo tou sa bann propriyete rezidansyel baze lo sa evalyasyon, ki ganny soumet kot Minister responsab pour Later.

Mr Speaker ziska prezan i annan en total 819 propriyete ki'n ganny anrezistre avek Biro Rezistrar Zeneral e sa bann propriyete i ganny divize *comme swivan*.

668 propriyete rezidansyel,

132 propriyete komersyal e

19 propriyete *multipurpose*.

Sa i bann propriyete ki annan eleman komersyal osi byen ki eleman rezidansyel.

A sa moman malerezman mon pa dan sa pozisyon pou donn Lasanble Nasyonal en kontrandi lo sipèrfisi egzakt ki tou sa bann propriyete i annan. Sa i prensipalman akòz sa lenformasyon ki dan sistenm i bezwen ganny revwar e rekonsilye.

Zis pou rapòte i annan en legzersis ki pe ganny fer par Biro Rezistrar Zeneral pou rekonsilye bann lenformasyon ki'n ganny soumet dan sistenm.

Sa i pou asire ki nou kapab ganny e prezant ek zot bann detay korek e pli egzakt vizavi grander, ouswa *area* ki tou bann propriyete i kouver.

Dek ki sa legzersis, i ganny konplete, nou a partaz sa bann lenformasyon ek Lasanble Nasyonal.

Mr Speaker lo kote reveni ouswa *tax* in ganny kolekte depi ler ki sa Lalwa in vin an fors, savedir pou sa de lannen presedan i *comme* swivan;

An 2020 Gouvernman ti kolekte en sonm R0.79milyon. Par kont an 2021 Gouvernman ti kolekte en total R37.7milyon.

Parey zot kapab vwar ti annan en gran diferans dan kantite ki'n ganny kolekte ant 2020 ek 2021.

Zis pou klarifye rezon prensipal pou sa diferans e akòz Gouvernman ti bezwen prolonz letan, pou fer peyman *tax* pou lannen 2020 ziska Mars 2021.

Ki ti vèdir ti annan en group dimoun ki ti fer zot peyman pou 2020 an 2021.

Dapre Lalwa dernyen zout ki *tax* i devret ganny peye tou le lannen le 31 Desanm. Me an 2020 Gouvernman ti oblize pou prolonz sa de let an ziska le 31 Mars 2021, an vi bann restriksyon ki ti' ganny enpoze mondyalman an rezilta pandemik 2019. Ki'n fer li enposib pou serten kontribiter *tax* - presizeman bann ki pas dan pei pou anrezistre zot propriyete e soumet zot evalyasyon. Mersi Mr Speaker.

MR SPEAKER

Mersi Minis. Siplemanter Onorab Henrie.

HON GERVAIS HENRIE

Mersi Mr Speaker. Mon premye kestyon siplemanter i ava tourn otour piblisite otour sa Lalwa; lefe ki ti annan ziska le 31 Oktob 2021 pou bann propriyeter anrezistre bann propriyete, konbyen ki pa ti'n zwenn sa *deadline* pou anrezistre akòz ti annan en *fine* R50,000 pour bann later komersyal e endistriyel ki ti

ganny enpoze e R10,000 rezidansyel si ou pe *meet* sa *deadline*.

So konbyen ki'n kapab pa zwenn e ganny *fine*? Si Minis i annan sa lenformasyon.

Dezyenmman, lefe ki lenplikasyon on sa Lalwa i enplik kordinasyon ant 3 antite nou pe koz SRC la ki kolekte *tax*, Rezistrar Zeneral ki li i ava anrezistre bann propriyete e Minister Later ki dwatet konnen kot sa bann propriyete i ete?

Ki mannyer sa travay pe ganny fer dan la pratik? Par egzanp eski i annan en platform nimerik kot bann konsernen i ganny bann lenformasyon *real time* e pou kapab ede dan sa fasilite prosesis zot travay? Mersi.

MR SPEAKER

Mersi Onorab. Minis.

MINISTER NAADIR HASSAN

Mersi Mr Speaker. Mersi Onorab pou sa de kestyon siplemanter.

Lo premye kestyon *unfortunately* mon napa sa data me nou ava *enquire* avek SRC e nou ava fer Lasanble ganny sa lenformasyon o pli vit posibil.

Lo dezyenm kestyon Mr Speaker avek ou permisyon, mon ti ava kontan SS i eksplik

kwa nou pe met an plas pou fer sa kordinasyon mars pli byen.

MR SPEAKER

Thank you. SS ou annan laparol.

SS PATRICK PAYET

Mersi Mr Speaker. Mersi Onorab. Premyerman definitivman nou pe travay lo en sistenm nimerik - aktyelman nou napa sa sistenm la.

Me selman nou'n vwar avek parey in mansyonnen Onorab sa kordinasyon i bezwen arive. I annan sa 3 antite SRC, Rezistrar Zeneral e Minister responsab pour Later.

Nou pe fer sir ki premyerman SRC lo sa *information system* ki zot pe travay lo la. Definitivman sa i enkorpoze. E sa i annan *interface* avek en sistenm ki nou pe travay osi pou Rezistrar Zeneral.

E definitivman pou annan sa *access* avek 3 antite ki zot kapab *share* lenformasyon e osi letan zot vin travay bann lenformasyon adisyonnèl ki nou bezwen *for* desizyon *Policy* e sa i ganny mete ki kapab *share* avek bann lezot antite, parey Minister responsab pour Finans. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi SS. Lo sa kote ti annan Onorab Samynadin ek Onorab Bistoquet korek? Wi ok mon ava pran Onorab Samynadin premye – wi?

HON KELLY SAMYNADIN

Mersi Mr Speaker. Bonzour Minis, SS Payet e tou dimoun a lekout.

Minis lefe ki bann lakonpanyen etranze partikilyer lotel zot pa ofer servis akomodasyon bann travayer Seselwa.

Akoz ki Gouvernman i santi li oblize pou fer zot pa pey *tax* lo propriyete kot zot travayer ki lo *GOP* i reste? Mersi.

MR SPEAKER

Mon pa tro vwar relevans avek *Immovable Property*. Minis kekfwa ou pou'n enterpret sa pli byen ki mwan. Mon ava les ou adrese.

MINISTER NAADIR HASSAN

Mersi Mr Speaker. Mon ti pe mersi Onorab pou sa kestyon, mon ti pe zis konsilte avek SS Payet ki li i ti la dan sa letan, pou konpran rasyonal.

E rezondet ki'n donn mon se ki i ti ganny deside pou pa met en kou adisyonnal lo biznes, aköz sa ti pou annan en

lenpak negativ lo pri ki touris i *end up* peye pou vin Sesel.

So sa ti rezondet ler ti met sa polisi an mars. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi. Nou ava swiv Onorab Bistoquet.

HON ROSIE BISTOQUET

Mersi Mr Speaker. Minis depi ki sa Lalwa in ganny met an mars etabli aköz zot in enpoz sa tarif 0.5poursan lo valer marse sa propriyete ki'n ganny mete?

E aköz 5an ki'n ganny etabli pou fer revizyon sa tarif. Sa mon premye kestyon?

Dezyenm ankor depi ler sa Lalwa in ganny met an mars konbyen propriyete prive par distrik kot i konsern komersyal endistriyel avek rezidansyel ki'n anrezistre? Mersi.

MR SPEAKER

Mersi. Minis.

MINISTER NAADIR HASSAN

Mersi Mr Speaker. Mersi Onorab pou ou kestyon. Zis en pti koreksyon sa to *tax* i pa 0.5 i 0.25poursan.

Rezondet aköz i ti 0.25 mon ava envit SS pou konmant lo la.

Me lo statistik lo propriyete anrezistre, mon napa

li par distrik. Mon annan li parey mon ti'n mansyonnen dan mon *statement* par an zeneral kot nou annan 668 propriyete rezidansyel, 132 propriyete komersyal e 19 propriyete *multipurpose*.

Me mon napa sa lenformasyon par distrik. Mon annan li zis *overall*.

Lo ou premye kestyon mon ava envit avek permisyon Mr Speaker SS.

MR SPEAKER

Yes SS Payet i kapab reponn. Wi?

SS PATRICK PAYET

Mersi Mr Chair. Mersi Onorab. Premye letan nou ti pe fer sa legzersis pou nou met propozisyon *for Policy*, nou ti fer en *assessment* ki pe arive bann lezot pei.

Parey ou konnen sa ti nouvo pour Sesel. Me selman nou ti vwar en pe ki bann to *tax* ki egziste dan bann lezot ziridiksyon.

E nou ti vwar en pe i *between* 0.25 a 1poursan.

E osi nou ti vwar ki bann lezot *tax* endirek ki egziste Sesel parey ou konnen i annan *stamp duty* ki ganny peye ouswa i annan sanksyon ki ganny peye letan i annan transfer lo sirtou

sa bann imobilye pou bann etranze.

Me nou ti anvi konmans avek sa to *tax* ki definitivman i en to ki kapab ganny revize baze lo kote ki kantite reveni ki Gouvernman i anvi anmase.

Dezyenmman lo kote sa letan 5an, nou ti'n vwar ki kantite letan kefwawa sa *building* sa striktir li menm i *appreciate in value*.

E si par egzanp parey Lalwa i dir si par egzanp napa en adisyon ki ganny azoute avek sa striktir nou ti met sa dele letan 5an ki *allow* ki nou pa fer sa evalyasyon akoz parey ou konnen pou fer evalyasyon osi tou le lannen i koute, e i ti bann adisyon bann ko adisyonnèl ki nou ti pou mete lo sa endividi pou li fer sa evalyasyon tou le lannen.

So nou'n met sa dele letan si napa sa bann kou adisyonnèl ki ganny azoute avek sa striktir pou 5an. Akoz bann kou ki kapab arive.

Me sa i en keksoz ki *policy* nou kapab evalye baze letan keksoz in en pe stab. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi SS. Yes si ou annan klarifikasyon lo en keksoz ki'n ganny dir demande.

HON ROSIE BISTOQUET

Wi akoz Minis napa sa lenformasyon lo sa premye kestyon.

Mon ti annan zis en pti *query* lo en lot.

Eski Minis i annan bann propriyeter ki pa'n anrezistre zot propriyete pandan sa dele letan ki'n ganny *fines*? Mersi.

MR SPEAKER

Minis. ou'n ariv lo en lot kestyon. SS.

SS PATRICK PAYET

I annan. Mersi Mr Chair. Mersi Onorab. I annan Mr Speaker ki detrwa bann endividi ki pe *challenge* petet desizyon lo kote sa *exchange rate* ki nou'n servi.

Me sa definitivman zot pe diskite avek SRC.

Me selman definitivman wi SRC pou travay avek zot si i pou annan en dele letan ki pou bezwen annan sirsaz ki pou ganny sarze baze si zot pa peye sa bann dele letan, akoz SRC in fini kominik avek zot baze lo sa to lesanz ki nou pe servi.

E zot, zot in *challenge* desizyon lo la. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi SS. Kestyon Onorab Cosgrow.

HON WALLACE COSGROW

Mersi Speaker. Mr Speaker en pti pe lo dan laliny kestyon entervenman avan mon. Eski Minis in nonm en lalis propriyete ki'n ganny anrezistre. Eski zot satisfè ki sa i reprezant mazorite propriyete ouswa i annan ankor propriyete ki pa ankor anrezistre e ki zot pe fer pou ankouraz ou fer sir ki sa bann propriyete i anrezistre.

Dezyenm eski Minis i kapab dir nou, si i annan lenformasyon ki kantite laprouvasyon sanksyon ki Gouvernman atraver *Cabinet* in donnen pandan sa dernyen lan silvouple? Mersi.

MR SPEAKER

Mersi. Minis.

MINISTER NAADIR HASSAN

Mersi Mr Speaker. Mersi Onorab pou ou kestyon. Mon ava pran dezyenm kestyon. SS ava reponn premye kestyon.

Ou premye kestyon si mon'n ganny ou byen se si i annan okenn sanksyon pou propriyete rezidansyel ki'n donnen. *Approval of sanction*.

Non i annan *moratorium* pou sanksyon par *Cabinet* a sa moman. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi SS.

SS PATRICK PAYET

Mr Speaker definitivman letan nou'n get par egzant bann propriyete parey Minis in mansyonnen 819. E ladan 668 propriyete rezidansyel.

E letan nou, nou ti pe fer nou *assessment* nou ti pe panse pou annan apepre 680 a 690.

Me definitivman letan nou regarde par egzant i apepre letan ou regard sa sif ki nou'n anrezistre pou lemoman.

Me selman i kapab annan sa bann detrwa ka parey mon'n mansyonnen avek SRC ki zot ti pe *challenge* en pe lo kote to lesanz ki nou, nou pe servi baze lo kekfwa kwa ki zot krwar ki zot panse ki nou sipoze pe servi.

Me selman definitivman sa sif pou sanze. So nou, nou ti pe espekte apepre 680 a 690. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi. Onorab Larue kestyon.

HON FLORY LARUE

Mersi Mr Speaker. Bonn apre midi Minis ek ou delegasyon.

Mr Speaker lefe ki letan Minis in reponn son kestyon in donn nou 3 *sub-groups*.

So si nou ti kapab kekfwa ganny en definisyon sa bann *sub-groups*.

E mon kestyon i al anliny ek bann *private luxury residences* ki souvan ou vwar li antase avek bann lotel ki bann *service accommodations* ki lo bann *plot* endividyel. Souvan letan i annan bann *lease* i annan bann *sub leases* ki ganny fer pou sa bann propriyete. Eski Minis i kapab dir nou si sa i enkli dan *taxable property*? Mersi.

MR SPEAKER

Mersi. Minis SS Payet.

SS PATRICK PAYET

Mersi Mr Speaker. Mersi Onorab. mon krwar kekfwa Onorab pe demann en pe lo kote lo bann ki annan *villa* sirtou bann striktir par egzant bann lotel ki zot annan sa bout lotel an menm tan i annan bann rezidan ki pe met dan *pool*.

Mon krwar sa i en pe sa bann. Definitivman sa i en konponan ki nou'n diskite. E pou lemoman akoz zot annan sa konponan komersyal avek sa i sa *exemption* ki egziste ozordi.

Me selman definitivman nou pe vin avek enn bann nouvo lamannman *in the next two weeks* to Parliament, pou nou revwar en pe sa bann *schedule*. E pou anmenn plis klarite. Akoz i annan bann *challenge* ki nou pe gannyen ki

par egzanp i annan detrwà ki letan par egzanp SRC in kontakte zot, e zot in get Lalwa e nou, nou pe fer sir ki i annan klarite dan Lalwa.

So definitivman dan sa prosen dan mwan Zilyet nou pou anmenn ankor bann propozisyon kot Lasanble Nasyonal pou fer lamannman pou anmenn en pe plis klarite dan Lalwa. Mersi.

MR SPEAKER

Yes Onorab ki ou klarifikasyon?

HON FLORY LARUE

Mersi SS. Mersi Mr Speaker. Mr Speaker i en klarifikasyon lye avèk en kestyon ki Onorab Bistoquet ti demande lo *tax* lo bann *residential* pou *staff* dan bann biznes. Souvan bann lotel zot *staff* i reste lo en sel propriyete sel later ki *also* enkli sa konponan komersyal.

Alor i pou difisil pou zot kapab separ sa later. Me dan ka *IOT* ki en *foreign company* ki li in ganny en bout later konble lo en bout later ki pa sipoze fer okenn *residential*, eski li i pe pey *tax* lo sa bout later. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi. Wi vitman SS silvouple.

SS PATRICK PAYET

Mersi Onorab. Mr Speaker i osi i ganny *exempted*. Mersi mon pou pas lo prosen kestyon 74 Onorab Waven Woodcock. Ou kestyon *please*.

HON WAVEL WOODCOCK

Mr Speaker mon pou profit sa lokazyon pou felisit bann atlet e ankadre bann lekol Praslin ki'n amenn se lakoup sanpyon atletik spesyalman lekol Grand Anse Praslin primer ki'n ganny lakoup pou meyer lekol primer.

Mon kestyon i *comme* swivan. Eski Minis i kapab eksplik Lasanble ki striktir ki son Minister pe met an plas pou garanti ki bann kontrakter ki fer louvraz Gouvernman i ganny peye dan en dele letan akseptab ? Mersi.

MR SPEAKER

Mersi. Minis ou repons.

MINISTER NAADIR HASSAN

Mersi Mr Speaker. Mersi Onorab pou sa kestyon.

Mr Speaker, Gouvernman i annan plas en *Government Expenditure And Payment Policy* ki ti vin efektiv depi Zanvye 2018.

Dapre sa Polisi bann Proze Kapital ki relativman pli pti i

espekte ganny peye pa plis ki *10 working days* ki en kontrakter in soumet son *invoice*.

Par kont pou bann lezot Proze Kapital ki pli gro sa Bann proze i espekte ganny peye par plis ki *15 working days* apre ki kontrakter in soumet son *invoice* kot en Minister respektiv.

An vi ki tou peyman Kapital i ganny peye atraver Minister Finans nou permet en dele letan entern pa plis ki *7 working days* pou peyman ki'n ganny soumet avek Minister Finans sorti kot en Minister respektiv pou ganny peye anliny ek sa Polisi.

Sa i enkli letan pou fer bann lenspeksyon atraver *sampling* verifikasyon tou bann dokiman e osi prosedir peye kot seksyon Trezor dan Minister.

Dapre nou odit entern dan bann peyman ki Minister Finans in resevwar dan lenstans kot bann peyman in ganny resevwar i annord. Setadir ki tou bann lenformasyon e dokiman nesese peyman i ganny fe pa plis ki sa peryod *7* zour apre ki nou'n resevwar anliny avek sa Polisi.

Mr Speaker i bon note ki difikilte ki Minister i eksperyans se ki i annan

lenstans ki bann Minister ki soumet serten peyman kot Minister Finans detrwa semenn apre ki *invoice* in ganny soumet kot zot.

An plis i annan serten peyman sorti kot bann Minister ki ariv kot Minister Finans avek bokou lenformasyon ouswa dokiman manke. Ki fer alors Minister i bezwen pran plis letan pou demann e esper sa bann dokiman ganny soumet.

Pou ede redwir sa, Minister Finans in donn tou Minister en *check list*, tou bann dokiman nesese ki devret ganny atase avek en peyman kan i ganny anvoye pou ganny peye.

Mr Speaker mon ti ava osi swete fer en lapel ek tou travayer ki *process* bann peyman pou azir vit e avek profesyonnalizm.

Mon ankor ganny tro bokou konplent lo kantite leta ki pran pou *process* bann peyman.

Mon'n osi resevwar bann konplent ki serten zofisye Gouvernman i menm demann larzan pou fer ki peyman i pas pli vit.

Sa i pa akseptab aköz i apel koripsyon. Mon fer en dernyen lapel ki sa bann aksyon pa pou ganny tolere. Mersi Mr Speaker.

MR SPEAKER

Mersi Minis. ou siplemanter Onorab Woodcock.

HON WAVEL WOODCOCK

Minis parey ou deza okouran sa *issue* retar dan peyman i pa en keksoz ki nouvo, i en keksoz ki'n la pou bokou lannen.

E i annan plizyer bann kontrakter parey mon'n dir sirtou bann pti kontrakter elektrik, konstriksyon, *surveyor* ki'n tanzantan ou tann zot pe fer bann konplent.

Me konplent i vin sirtou dan *first quarter* lannen. Parey bann sa bann pti kontrakter ki'n fer bann travay an Desanm ou Novanm, zot vwar zot ganny peyman nek petet an Mars konmsi i pran bokou letan dan sa *first quarter*.

Konmsi akoz ki dan sa *first quarter* ki i annan plis a difikilte. Eski i annan en *issue*, i annan en konsern bidzeter, kwa ki fer sa ki toultan *most of the case* parey mon'n dir i sirtou dan sa *first quarter*, akoz sa *first quarter*? Ki mannyer ki Minis pou fer pou sey *sort out* sa *issue*? Mersi.

MR SPEAKER

Mersi Onorab. Minis repons.

MINISTER NAADIR HASSAN

Mersi Mr Speaker. Mersi Onorab. Onorab i pa sipoze annan okenn problemm peyman dan *first quarter*. Akoz Bidze in fini ganny *release* tou peyman i devret ganny egzekite dapre Polisi peyman Gouvernman.

Me mon ti ava kekfwa kontan envit avek ou permisyon Mr Speaker SS ki dan plizyer lannen in *deal* ek sa bann zafer peyman ki ava donn en pe son bann lobzervasyon lo bann rezon ki kree bann dele dan bann peyman. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi. SS.

SS PATRICK PAYET

Mersi Mr Speaker. Mersi Onorab. Premyerman nou vwar ki sa kordinasyon avek seksyon proze dan bann Minister avek seksyon *account*. E seksyon administrasyon.

Souvandfwa nou vwar ki kekfwa premyerman sa de pa [pe koz avek kanmarad. Ou annan sa seksyon proze ki li i konnen i okouran ki pe arive avek dan lenplimantasyon proze.

Par egzanp tou kou nou dir zot e nou travay konzwentman avek bann Minister ki parey ou konnen

letan nou pe *close* le 31 Desanm. Si i arive ki zot konnen zot okouran ki i annan proze kekfwa ki pou fini le 6 Zanvye ouswa le 15 Zanvye zot travay avek konzwentman avek Minister Finans avek seksyon *account* ki nou, nou fer sir kekfwa nou prepar parey zot okouran ki nou'n transfer larzan dan kont bann biznes.

Me prenon kont bann sirkonstans koumsa nou prepar bann *cheque* pou sa bann pti kontrakter si pa egzantp zot bann proze pou kekfwa fini le 15 Zanvye menm le 20 Zanvye.

E i annan ki par egzantp *on the first quarter* ki nou *allow* Bidze, kantmenm kekfwa sa i en *challenge* ki nou gannyen avek oditer ki ou pa sipoze pe *carried forward* larzan. Ou sipoze pe depans li le 31 Desanm. Me selman aköz sirkonstans kekfwa zot pa'n planifye pou met dan Bidze presedan e nou *allow* en pe sa.

Me nou vwar ki kekfwa bann Minister ki zot, zot bezwen fer sir k zot dan diskisyon dan *Mid-year Review* si zot konnen par egzantp sa proze zot pa pou bezwen tou sa larzan zot bezwen kapab diskite avek nou.

E fer nou byen okouran ki nou kapab aprejan met sa balans par egzantp dan Bidze

2023. Zot pou konnen nou'n donn zot 2 milyon pour en proze. Zot konnen zot pou depan zis en milyon.

Dan *Mid-year Review* zot pou bezwen kapab *advice* nou *properly* ki zot pou bezwen zis en milyon. E nou, nou pou fer sir ki dan Bidze 2023 i annan sa balans.

Me souvandfwa ou konnen sa pa arive.

Me letan nou regarde nou. Sanmenm sa ki nou travay avek sa *checklist* pou fer sir ki tou bann Minister avan ki zot soumet bann dokiman kot nou, sa i arive zot fer sir ki tou sa bann dokiman nou napa retar letan sa bann dokiman i ariv kot nou.

Me selman lo kote Bidze. Parey zot konnen nou, nou konmans fer peyman an Zanvye *by* le 15 Zanvye nou konmans fer peyman.

So i pa sipoze en retar pou bann kontrakter ganny peye. Sirtou si i annan bann nouvo proze ki pe konmans *the first quarter* i pa sipoze.

Me kontinyelman nou bezwen travay ek bann Minister fer plis *awareness* e osi parey nou pe travay lo sa kote *performance* evalyasyon endividyel e i pou dan zot *performance target*.

E si i arive ki nou vwar ki i annan bokou konplent ki pe arive dan serten Minister nou pou bezwen pran aksyon, avek swa avek bann *accounting officer*, swa bann *project officers* avek sa striktir ki nou pou met an plas semenn prosenn. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi SS. Kestyon Onorab Mondon.

HON TERENCE MONDON

Mersi Mr Speaker. Lo sa kestyon ki Minis in dir nou ki i annan en mekaniz nou'n met an plas. Pli zou mwen pou akseler sa prosesis peyman.

Eski zot in fer en *assessment* lo *training* dimoun ki enplike dan sa bann diferan departman e zot konnen egzaktaman kote dan bann departman kot i annan sa problemn?

E eski zot fer swivi osi lo sa mekaniz ki zot met an plas? Mersi Mr Speaker.

MR SPEAKER

Thank you Minis.

MINISTER NAADIR HASSAN

Mersi Mr Speaker. Mersi Onorab pou ou kestyon. Wi Minister Finans in fer *training* lo

sa *issue* avek bann lezot Minister.

Mon krwar i bezwen annan en pe plis pou mon en plis *accountability* responsabilite.

E sanmenm sa dan mon *statement* mon'n fer poudir ki tou dimoun i bezwen pran zot responsabilite akt avek *professionalism* avek *urgency* ler zot pe *process* sa.

E mon antisipe avek met an plas sistenm *result base management*. Kot tou *staff* pou bezwen annan zot *performance plan*.

E i pou bezwen vin *accountable* akoz si i ganny vwar poudir en *staff* ki li i pa pe *process* peyman avek en dele letan ki Polisi i dir i pou bezwen annan sanksyon ki vini lo sa *staff*.

So sa i ki mannyer nou pou adres sa *issue* lo en baz lonterm. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi. Kestyon Onorab Romain.

HON GEORGES ROMAIN

Mersi Mr Speaker. Bonn apre midi avek SS Payet.

Minis vi ki nou pe koz lo bann peyman pou bann pti kontrakter ki pli tar ki bann pti kontrakter zot kapab espekte

ganny peye, mon konnen ennler i annan bann pti difikilte ki zot pas ladan.

Me selman ki pli tar ki zot espekte kapab ganny peye ? Sa i enn.

Mon dezyenm kestyon. An vi ki nou konnen osi bokou bann pti biznes ki ganny biznes ek Gouvernman, kekfwa i annan en bann ki pa ti pey zot *tax* prezan zot konnen zot pa pe ganny *tender* byensir zot pa pou ganny sa travay.

Eski Minis pe mazine pou kapab redonn zot en sans ki zot ava ganny sa travay zot kapab *tender* e an prenon kont ki ler zot ava ganny peye apre zot ava kapab kekfwa re pey zot *tax*? An vi ki sa bann problem COVID enn de difikilte ki zot ti pe pas ladan. Mersi Mr Speaker.

MR SPEAKER

Mersi Onorab. Minis.

MINISTER NAADIR HASSAN

Mersi Mr Speaker. Mersi Onorab pou ou kestyon. Pour bann pti kontrakter zot devret ganny peye par plis ki *10 working days, ok*.

Lo dezyenm *regarding tax as long* ki sa *supplier* sa kontrakter i kapab annan en lagreman avek *tax* ki'n ganny

agree then i kapab *bid* pou en proze.

Me bann ki an defo avek *tax* ki pa kapab *bid* pou en proze.

So mwan mon ankouraz zot bann ki annan en serten difikilte z ot apros *SRC* e agree en *payment plan* e baze lo la sa i eklersi zot pou zot pran par dan bann proze Gouvernman. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi Minis. Onorab Gill.

HON CHURCHILL GILL

Mersi Mr Speaker. Mon premye kestyon se sa *checklist* ki ou'n dir i kler pou bann dokimantasyon.

Me selman apard ki bann lafen lannen pandan lannen osi annan sa problem retar.

E bann kontrakter ki mon'n koz avek Praslin zot dir mwan ki ler zot in fini travay ler zot enform sa Minister sa Zofisye dan sa Minister, la ki vin sa *delay* parfwa de semenn oubyen trwa semenn apre ki sa bann dimoun i vini.

E sa i fer ki sa *deadline* 10 zour pou peye *then* i vin pli gran e sa dan li menm prezan i afekte zot ek zot travayer aköz pou zot kapab pey zot travayer. Prezan i pran plis letan.

E mon krwar sa bout *performance base* mon krwar i byen si sa i ganny antre ladan. Akoz - me selman ler nou fer sa antre nou bezwen *trace* byen ki bor retar i vini, akoz si dokiman pa vin kot finans sa dimoun kot finans pa li ki devret responsab pou sa retar ki vini. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi. Minis ladan mon krwar i annan plito pwen pou note lo ki mannyer pou prosede.

Mon pa konnen si ou ti ava kontan adrese.

MINISTER NAADIR HASSAN

Mersi Mr Speaker. Mersi Onorab. Toutafe sa 10 zour ki mon'n mansyonnen i *include* pou zot al fer okenn verifikasyon *as well*.

Me parey mon'n dir dan *statement* nou dan Minister Finans nou'n fer sa odit pou gete si nou pe espekte nou bann dele peyman.

E odit in montre poudir wi nou pe sa. E problemn i ariv kot bann *line Ministry* ki zot pe *oversee* sa bann proze.

Me SS in enform mon pou dir i annan en proze pou nou annan sa kordinasyon avek *Infrastructure Agency* la ki i ava fer li pli fasil pou nou kot Minister e kot *Infrastructure Agency* pou nou kapab *monitor*

ki bann *project managers* dan bann Minister pe fer zot bann evalyasyon dan en dele letan apropiye. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi Minis. Bon mon preski fini termin letan. Mon ava pran kestyon Onorab Roucou si ou ava fer li vitman.

HON MICHEL ROUCOU

Minis bonn apre midi aneefe midi in sonnen.

Minis ler ou'n koz lo *performance base*, lo bann travayer osi bon nou note ki i annan bann kontrakter ki zot pa pe donn sa performans lo sa nivo. Souvandfwa ou vwar kot apre tant sa tant pou antre an diskisyon ant sa travayer ek sa kontrakter.

E osi ki nou vwar se ki nou annan bann kontrakter ki ler zot in *tender* en louvraz apre zot retourn ankor kot sa bann departman pou zot demann larzan an plis. Mersi.

MR SPEAKER

Bon mon krwar la osi i pwen pou Minis ek *panel* note. Okenn remark lo la Minis?

MINISTER NAADIR HASSAN

Vitman, mersi Mr Speaker vitman mon ava adres *case query* Onorab.

Wi i annan kontrakter osi ki pa delivre alaoter ki nou espekte.

E ki nou anvi fer se *set up* en *blacklist* pou kontrakter ki pa delivre lo oter ki devret.

Me defayans ki nou'n vwar se ki ler sa bann *issues* i leve bann Minister bann *project managers* pa dokimante.

E si i pa dokimante ou pa kapab pran aksyon. Sa i en keksoz ki nou bezwen ranforsi lo la. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi Minis. Bon nou ava termin la pou kestyon ozordi. Eski ou ti'n lev lanmen depi avan Onorab?

HON GERVAIS HENRIE

Non Mr Speaker, zis mon ti'n demann ou pou mwan *raise* en *point of order*.

MR SPEAKER

En *point of order* – *yes*?

HON GERVAIS HENRIE

Mr Speaker anba *Order 61* i annan swa *missaprehension* swa en dimoun i rod en leksplikasyon, parski bomaten lo *PNQ* Dirizan Lopozisyon dan son *supplementary question* i ti demann 4 kestyon e dan son katriyenm kestyon mon a site. I ti dir " dapre en *news report*

Seychelles News Agency, mon pa kapab demann ou si en rapor dan en zournal i korek, me dapre en *interview* ki Mr Pat Lablache ti donner, i ti dir ki sete sa lakonpanyen ki pe al fer *floating dry dock*, so si sa lakonpanyen pe fer *floating dry dock* in ganny dir par en O Zofisye Gouvernman, *then* sa lakonpanyen i bezwen annan en lyen avek Gouvernman." Fen sitasyon.

Mwan koman in dir sa mon'n konnen *this is not correct*, akoz mon lir tou bann zournal, mon get *Nouvel* e mon konnen poudir i *misleading* e i fo.

Mon'n *call* Editer *News Agency* Mr Rassin Vannier ki'n konfirman zanmen *News Agency* in ekri sa. Mon'n pran kontak avek Mr Pat Lablache ki an se moman i an vwayaz aletranze in dir ek li, li zanmen in dir en keksoz koumsa.

So *unless* Dirizan Lopozisyon i pare pou li *substantiate* e dir ke ler? Kote ? Kan e avek ki Mr Lablache ti dir sa, i bezwen dir nou poudir sa *statement* i *misleading* e i fo e i zis pe donn lenpresyon poudir Gouvernman, O Zofisye Gouvernman avek *Management* ek *Board* sa lakonpanyen pe enplike dan koripsyon. Mersi Mr Speaker.

MR SPEAKER

Thank you.

HON SEBASTIEN PILLAY

(Off-Mic)

MR SPEAKER

Onorab mon pou termin sa sesyon la. Mon ava envit ou pran sa pwen e silvouple si ou kapab prepar en *explanation* dan menm soz.

HON SEBASTIEN PILLAY

(Off-Mic)

MR SPEAKER

Oule fer ou repons la? Me *sorry* mon pou dir ou prepar ou repons e nou a fer li ...

HON SEBASTIEN PILLAY

Non Mr Speaker i pa mars koumsa li! I pa mars koumsa, Mr Speaker!

MR SPEAKER

Nou a fer li koman en *personal* ...

HON SEBASTIEN PILLAY

Non-non be Konstitisyon – Mr Speaker Konstitisyon - Konstitisyon i dir koumsa poudir si i annan okenn dimoun ki *aggrieved* avek en *statement* ki mon'n fer dan Lasanble, i anvoy kot ou dan en

let ki dir ou koumsa poudir sa ki mwan mon'n dir i *erroneous*, oubyen in *upset* li dan okenn fason. Li i pa Mr Pat Lablache ni *News Agency* pou li reponn nanryen li! I pa son rol li!

MR SPEAKER

Non-non-non...

HON SEBASTIEN PILLAY

E prezan mon pa ti dir *News Agency* ki'n ekrir sa mwan. Mon ti dir ki dan en raportaz Nouvel – *ok?* Prezan ou, ou pa pou reponn Mr Pat Lablache oue mon i pa avek ou- *ok?* Sa msye si i santi ki mon'n mal dir en keksoz i ava ekrir Speaker e la mon ava reponn li.

MR SPEAKER

Ok Onorab Henrie ou kapab swa fer mwan en lot en *statement* ki rezim sa ki ou'n dir. Oubyen mon ava pran ou *statement* lo verbatim e nou ava prosede avek sa. Mersi. Nou pou termin sa sesyon la. Mon remersye *panel* pou zot partisipasyon e mon swet zot bonn kontinyasyon. Mon ava remet Lasanble pou rebran 2er en kar. Mersi.

(BREAK)

MR DEPUTY SPEAKER

Bonn apre midi tou bann Manm Onorab, manm *staff* e piblik a lekout.

Nou kontinyen avek nou sesyon travay pou sa Mardi apre midi e prosen *item* lo nou *Order Paper* se Mosyon. Sa i Mosyon Onorab William.

Donk mon ti ava envit ou pou prezant ou Mosyon e parey nou abitye fer. Ou ava prezant Mosyon, en dimoun i ava segonde, *and then* nou ava retourn lo ou prezantasyon. Mersi.

HON WAVEN WILLIAM

Mersi Mr Speaker. Mr Speaker mon annan gran plezir pou prezant sa Mosyon. E Mosyon i lir swivan ;

Swivan bann mezir anonse ki pou ganny enplimante par Gouvernman, sa Lasanble i demann Gouvernman pou kontinyen revwar an plis firanmezir ki lekonomi i permet pou soulaz sirtou bann ki dan difikilte avek koud lavi.

Mr Speaker mon pou konmanse par remersi nou Bondye Tou Pisan ki pe vey lo nou pei dan sa bann difikilte lavi.

Remersi li pou son lagras an faver pou son mizerikord e konpasyon.

Mon remersi li mon remersi tou bann endividi e group ki pe enter dan lapriyer pou faver Bondye pour Sesel, ek nou bann Dirizan i les zot ganny gide pou kontinyen pran bann desizyon brav, pridan e sarz.

Mr Speaker ek realite konfigerasyon kad saler dan Sesel e lafason ki bann diferan *Scheme of Service* e *allowance* i ete ek defi lenpak *COVID-19* lo lekonomi pei e entansifye atraver prolongasyon lager ant *Ukraine* ek *La Russie*, mondyalman tou pei pe santi sa lenpak lo kout lavi atraver plizyer mayon servis e komodite sa lasenn ki enfliyans monte dan koud lavi e lenflasyon.

Sesel pa pe ganny eparnye dan sa vilaz global konman en Pti Leta Zil, e par son natir fas a plizyer defi ki Lasanble Nasyonal Sesel in fatige koz lo la.

Konman Manm Elekte ensi Gouvernman dizour, i rekonnet ki i annan serten kous popilasyon ki ganny pli afekte akoz kalite saler e reveni ki pe antre kot lakour.

Sirtou pou sa kous popilasyon ki saler debaz i par anba R10,000. Bann

trwazyenm-az ki dan laz retret, bann ki'n ganny lasistans envalidite. Bann ki'n pas lo *Board* Medikal i pa *fit* pou travay. Bann *home carers* parmi lezot. Sepandan Mr Speaker tou dimoun pe ganny afekte dan diferan fason.

Me serten plis pou fer fas ek nouvo realite lavi. Sa bann kategori group i neserer ki zot sityasyon finansyel i amelyore, pou fer fas ek sa nouvo sirkonstans ekonomik.

Mr Speaker pou Manm ki reste konnekte ek kominote dan distrik ek realite dan pei, zot konnen sa realite difikilte ki serten fanmir pe fer fas atraver pou fer de bout zwenn, ki form baz e rezondet par deryer sa Mosyon Mr Speaker.

Mr Speaker Mosyon in ganny fraze e responsabilite, ek pridans ek kosyon. I pa ditou mon lentansyon vin fer en prezantasyon fonde lo politik bonmarse, me avek senserite.

Mon repete Mosyon i ganny fonde lo responsabilite, pridans, e kosyon pou plizyer rezon.

Les mwan eksplike Mr Speaker. Mosyon pe ganny diskite pa dan en moman kot pei pa kapab fer nanryen aköz mank kapasite ekonomik.

Mosyon pe ganny debat lo la dan en konzonktir ki

lekonomi pe fer byen e kot mon santi ki moman i apropiye ki Gouvernman i konsidere e reazir ek serten degre lespas fiskal ki posib.

Sirkonstans vilnerabilite Sesel ki depan an mazorite son bezwen lo enportasyon i koute, e pri transportasyon, pri karbiran pou lenerzi, e pri komodite ki Gouvernman e enportater napa kontrol lo pri ki pe kout pli ser.

Wi pou kout nou tre ser, aköz fek anonse par bann pei devlope, tel parey *L'Amérique* e *L'Europe* ki sa lager i kapab dire pou *des années* Mr Speaker.

E ki sa i vedir ou pti Sesel. Mr Speaker ki konsyan son posib reperkisyon lo nou pti pei, nou pou konpran aköz ki Mosyon pe demann Gouvernman pou kontinyen revwar firanmezir.

Pa ganny tante aköz eleksyon 2025 pou pran bann desizyon e agrav plis lekonomi pou donn Lopozisyon rezon pou kontinyen met realite an deor konteks, eleman responsabilite e lasazes e pridans.

Mr Speaker Mosyon i koz lo firanmezir ki lekonomi i permet pou soulaz bann ki pli vilnerab.

Mosyon pa pe dir donn tou ozordi menm par lefe ki nou annan sa pti songo dan kont

deor. Mosyon pe demann Gouvernman pou egzers lasazes dan son fason fer ek pridans.

Mr Speaker i enportan ki pep i konsyan ki menm si pei pe fer progre ekonomik, menm si Sesel in sirpas lekspektasyon Monitor Enternasyonal pou rekipere, vilnerabilite pou touzour reste sa sikatris konsekan lo ledò Sesel akòz son natir konman en Pti Leta Zil Mr Speaker.

Sa lager sa asarnen dan *forum* enternasyonal par Gouvernman oparavan, plizyer Lasanble ki'n pas isi an sa setyenm Lasanble lo vilnerabilite Sesel, sa nesesite pou regard sa size lendeks vilnerabilite bann Pti Leta Zil dan konteks bann diskisyon e desizyon ki pe ganny pran globalman. Bomaten nou'n tann Minis koz lo la. Demen bomaten i pou touzour Sesel pou ankor depan an gran parti lo lenportasyon, ki pou ganny en gran parti reveni ki antre dan pei.

Lager si i kontinyen si napa marse alternativ pou enport komodite bon marse, fre bato a en pri konpetitiv pri servis e komodite pou kontinyen monte Mr Speaker.

Gouvernman dizour e en nenport Gouvernman ti pou

bezwen retir larzan dan *parking*, pou enport sa ki nou bezwen.

Pep pou ganny demande pou fer plis sakrifis. Program sosyal pou bezwen ganny re aziste ekstravagans pou bezwen disparet. A lafen dizour pei ti pou bezwen degrengole dan sa presipis det ki nou'n sakrifye bokou nou lavi normal, pou sirmont sa defi det.

Mr Speaker pep in konfyè Gouvernman LDS pou retir pei dan sa presipis. Sanzman Gouvernman in arive pou en bonn koz. Sa Gouvernman pa pe met son lizye lo zis eleksyon. Sa Gouvernman pe travayer Seselwa son saler i reste garanti, ki lasistans sosyal pou nou trwazyenm-az, nou kous popilasyon ki dan ran otremman kapab zot sipor i kontinyen Mr Speaker.

En Gouvernman ki konsyan natir e kapasite son lekonomi, pa pou pran bann desizyon fou, me azir ek responsabilite dan zer larzan leta.

Mr Speaker mon pou ofer serten sizesyon pou Gouvernman konsidere dan sa laspe revwar an plis ki Mosyon pe demande, firanmezir ki lekonomi i permet, tel parey annan en konsiltasyon ek sektor prive ki pe ofer bann

servis esansyel, ki pez for lo koud lavi pou ganny serten benefis, rediksyon *tax* pou pa fer monte pri kot i posib.

Mr Speaker sa mo 'kot i posib' i vremen enportan. La mon demande ki *SPTC* bann propriyeter bato dan sa moman difisil ki mazorite nou pep i depan lo la pou zot mouvman, ki konsiderasyon osi i ganny pran.

Mon pe osi mazin bann servis telekominikasyon e servis *PUC*. Travay ek bann ferme, prodikter lokal parmi lezot pou dan sa moman difisil pou annan sa serten konsiderasyon e kot Gouvernman i osi ed zot pou reste soutenab pou sirmont defi ki nou tou nou pe fer fas avek.

Ki *STC* i revwar ankor son proze fer desann komodite, pou gard pri abordab lo komodite debaz, olye fer monte e sey gard pri stab lo komodite de baz parmi sa lalis 13, si sityasyon i vremen deteryore.

Ki bann bato ki transport komodite Praslin e La Digue, ki pa pou *STC* zot ganny serten benefis rediksyon *tax* ouswa karbiran, ki zabitan Praslin e La Digue pa ganny kit deryer menm parey osi pou bann materyo konstriksyon.

Mr Speaker ki i annan en lenpak lo sa de zil. Ki

Gouvernman i revwar monopoli *PUC* kot i konsern prodiksyon lenerzi e ankouraz proze prive ki kapab fer pri lenerzi desann. Ki Gouvernman i servi lenformasyon lo sa *census* ki fek fini, pou re aziste lalis sitwayen vilnerab pou bann ki vremen merite pou lasistans.

Ki sa legzersis revizyon saler i ganny fer dan en fason pli konpreansiv pou adres bann lenzistis inegalite, e merit pou en saler akseptab ek sironstans e lanvironnman pou sa ki ganny afekte ozordi, e lo lezot kad par lao R10,000 firanmezir ki lekonomi i amelyore.

Mr Speaker parey mon dir firanmezir nou pa pe demann tou, ki ava en desizyon final ki sa komite ki pe travay lo sa kad saler Gouvernman i soumet ek Lasanble, pou analiz e fer kontribisyon konstriktiv lo la.

Mr Speaker ki Gouvernman i kontinyen negosye e Fon Monneter Enternasyonal, firanmezir pou ganny lespas fiskal pou depans plis da sekter ki neser pou soulaz ankor plis nou bann sitwayen kot i posib.

Mr Speaker mon pou aret la akoz mon'n etabli baz e donn rezondet pou anmenn sa Mosyon. Mon remerci *Caucus LDS* pou siport mwan pou sa

Mosyon, pou li vin lo azanda Lasanble dan sa moman.

Mon osi salye zefor nou bann dirizan ki'n konsistans depi sanzman Gouvernman, ki'n brav pridan e sarz pou pran bann mezir nesesser. Mon repete nesesser, pou refer lekonmi ki Gouvernman e lo sa kote latab nou kapab koz lo sa bann tel Mosyon, pou soulaz an premye lye bann ki pli vilnerab.

Si Gouvernman pa ti reste *firm* e azir konsistan pou nou ozordi kapab azir pou soulaz pep, nou sityasyon ti pou deplorab.

Mon ava donn sans Lasanble pronons li lo sa Mosyon, ki pe siport demars Gouvernman e pe demann li pou kontinyen revwar an plis kwa ki posib firanmezir ki lekonmi i amelyore, pou soulaz bann ki pli vilnerab pou zot viv en lavi dan dinyite.

Mr Speaker mon osi anvi fer mansyon ki *OECD* (Lorganizasyon pour Korporasyon Devlopman Ekonomik) in fer konnen ki sa lager ant *Ukraine* avek *La Russie* i kapab plizyer pei dan lapovrete.

Mr Speaker mon anvi osi mansyonnen ki *World Bank* in dir ki sa kriz, i demande ki aksyon irzan pou anpar konsekans ekonomik, protez

bann ki vilnerab dan sosyete e kree bann kondisyon pou refer lekonmi lonterm.

Mr Speaker mon reste satisfise ki sa Gouvernman pe fer egzaktaman sa.

Mr Speaker alor, mon envit bann Manm pou pronons zot lo sa Mosyon e pou vot inanim pou montre ki nou konsyan e konsernen. Mersi Mr Speaker.

(APPLAUSE)

MR DEPUTY SPEAKER

Mersi Onorab William. Prezan mon pou envit lekel Manm ki pou segonn son Mosyon. Onorab Arissol.

HON PHILLIP ARISSOL

Mersi Mr Speaker. Mr Speaker Mosyon Onorab William i ganny segonde. E mon ti ava kontan dir de pti mo.

Mersi Mr Speaker. Bonn apre midi tou dimoun. Mr Speaker sa Mosyon anmennen par Onorab William pou manyen size ki pe preokip mon bokou. E pou sa Gouvernman en size tre pertinan.

Onorab William in anmenn konsern nou bann dimoun ki pli dan difikilte, e ki pe vwar li dir pou fer de bout zwenn.

Sa Mosyon pe demann Gouvernman pou kontinyen revwar an plis firanmezir ki lekonomi i permet, pou soulaz sirtou bann ki pe pas dan difikilte atraver kou lavi. E dan mon distrik i annan bokou zabitan ki vwar zot dan sa sityasyon.

Mr Speaker pri lavi i konsern pou sa Gouvernman e sa i kler. Konbyen nou ki pe demande, ouswa ki vreman enterese pou konnen si sa kantite reveni ki Gouvernman pe anmase i ase pou kouver depans pei li menm ?

COVID-19 in enpakte lo lekonomi Sesel negativman, pandan sa dernyen 2 lannen. Malgre sa, Gouvernman in travay dir pou ki Sesel i kapab reouver son frontyer pou permet touris antre dan pei. E sa in montre en siny tre pozitiv e nou vwar ki la aktyelman deviz etranzer in stabilize.

Me lo lot kote nou vwar ki kou transportasyon marsandiz ki pei i byen bezwen enporte, in double e menm triple.

Sa osi i en kou ki fer bokou marsandiz ki pei i bezwen bokou kout bokou pli ser. Me malgre sa Gouvernman pe fer tou posibil pou esey gard pri stab.

Aprè COVID-19 nou vwar lager *Ukraine*, sa ankor i

enpakte lo lemonn e ankor enn fwa Sesel pa ganny eparnye.

Kou lavi i reste en konsern pou sa Gouvernman. Me zefor ki Gouvernman pe fer, pou asire ki kou lavi i amelyore i aparan menm avek bann bon Polisi ki Gouvernman in met an plas pou ede konbat pri lavi. Bokou sityasyon ki an deor nou kontrol i fer li vreman difisil pou sa Gouvernman atenn son lobzektif.

STC in fini konmans fer son bout. Dan fer desann bokou pri komodite debaz. Nou vwar ki'n annan en 15a a 20poursan lo serten komodite debaz.

Me Mr Speaker i annan serten komodite ki Seselwa i servi plis tel ki delwil, lafarin disik ki'n monte.

Malerezman E faktor eksteryer ki an deor nou kontrol ki fer sa arive. Depi le 01 Me 2022 dimoun ki benefisyè avek *welfare* in benefisyè ek en logmantasyon 32poursan dan zot lasistans sorti R3945 pou vin R5234. Sa in vin apre 10an kot *ASAP* in revwar bann *weights welfare* sa i en logmantasyon R1279.

Gouvernman pe travay pou ki konstaman konmansman Zilyet 2022 i annan en logmantasyon saler

pou tou bann dimoun ki saler i par anba R8500.

Diskisyon ek *PUC* in ganny fer pou ki pri kapab donn bann dimoun vilnerab en rediksyon, omwen R300 lo zot bil elektrisite.

Mr Speaker sa se bann pa dan bann bon direksyon zefor pe ganny fer - wi, me selman Gouvernman i fer plis ankor. Parey Onorab William pe demande ki firanmezir ki lekonomi i permet, soulaz nou bann frer ek ser ki pli dan bezwen. E mwan mon aport mon sipor pou sa demann.

Gouvernman pe fer tou pou konbat pri lavi. E nou Seselwa pran nou responsabilite. Nou pei i bezwen nou sipor. Nou konfidans, nou kontribisyon e nou lwayote.

Mr Speaker i gou pou vwar pou antann ozordi ki i annan en group dimoun ki vwar vant Seselwa ki trouv lasyet Seselwa.

Si nou rapel byen Mr Speaker sa de mo 'ser sang' Seselwa ti antann pou premye fwa avek zot.

Aret senm konfizyon. Aret kree enstabilite dan pei. Aret fer Seselwa vwar ki tousala pe pas zis isi Sesel.

Byensir konman en Gouvernman serye, sa Gouvernman i anv i ki pri lavi i

kontinyelman desann. E tou zefor pe ganny fer pou ki sa i arive.

I nou devwar nou tou konman bann Seselwa responsab. Nou tou travay for e annou pare pou fer sakrifis pou sipor nou bann frer ek ser ki pli dan bezwen.

E a lafen nou ava kapab rekolte zefor nou bann sakrifis. E ansanm nou ava kapab ede pou fer sirmont defi kou lavi. Mersi Mr Speaker.

MR DEPUTY SPEAKER

Mersi Onorab Arissol. Prosen enterven an lo lalis se Onorab Naddy Zialor.

HON NADDY ZIALOR

Mersi Mr Speaker. Bonn apre midi tou dimoun. Bonn apre midi tou mon bann koleg.

E Mr Speaker mon ti ava kontan fer en lentervansyon an se ki konsern Mosyon ki devan nou Lasanble apre midi.

Mon toultan apresye letan mon entervenir lo en Mosyon, parske pou mwan mon sezi sa loportinite pou ankor enn fwa dir ki en moman konman bann Dirizan, nou kominote, nou pei pou nou annan en dyalog e anmenn serten rekomandasyon devan avek Gouvernman, pou byennet nou bann dimoun ki swa ki ou'n ganny elekte

oubyen lo baz proporsyonnel, me nou bann dimoun ki nou reprezante isi dan sa Lasanble.

Mr Speaker, sa Mosyon bomaten i ideal, parske i donn bokou nou serten rekonfor. Rekonfor dan lesans ki i anmenn en mesaz ki sa setyenm Lasanble ki ekout leko pep Seselwa ekout zot lavwa, me pli enportan nou reste azour avek devlopman dizour ki pe arrive otour nou e otour lemond.

Rekonforte parske bomaten isi menm dan nou Lasanble, Minis in fer serten deklarasyon swivan *press conference* ki Prezidan Larepublik in fer, vizavi serten pa de-lavan ki pei pou pe pran an se ki konsern kou lavi e revizyon saler pou Seselwa.

Se dan sa loptik ki mon ti ava kontan osi fer sorti serten rekomandasyon vizavi Mosyon ki devan nou.

Parske i enportan ki nou met keksoz an konteks e Onorab atraver ou Mr Speaker, Onorab Arissol e Onorab William in fer sorti byen i fer konpran ki, nou bezwen konpran kot nou'n pran pei ki leta e ki sityasyon Sesel ti ete an 2020 letan ki nouvo Gouvernman in pran pei, e ki sityasyon lemond i ete ozordi, vizavi tou sa bann kouran eksteryer.

Nou annan COVID, nou annan en lager ki pe afekte prodiksyon e reveni e kou lavi, me lefe i reste ki fodre ki pa nou kit personn deryer. Fodre ki dan nou desizyon ki nou pe pran premyerman nou tou nou mazin sa ki pli feb. E nou donn zot sa lankourazman.

E letan mon'n ekout sa de entervenans avan mwan, i annan en laspe ki mon santi mon si oule apartenir. Dan lesans ki par egzanp ankor mon repete Minis bomaten in dir i annan serten kad dimoun, ki Gouvernman i anvizaze fer serten lazisteman progresivman.

E la mon mazin pa zis pa zis bann *carer* e osi bann dimoun ki pe tous saler debaz. Par egzanp ou annan bann travayer lapos, ou annan bann *cleaners*, ou annan - parey Onorab William in dir - bann dimoun ki pe ganny bann benefis sosyal, ou annan bann dimoun aze Mr Speaker. Ou annan bann etidyan ki ozordi zot osi zot *allowance* si oule i annan plizyer lannen ki pa ankor ganny revize e zot annan serten kou ki vin avek.

So mon swete ki letan nou pe pran sa bann desizyon, nou pran li dan en fason sarz, nou pran li dan en fason ki nou pa pe met Sesel dan en pli gro trou.

Me nou fer li vizavi larealite dizour.

Me mwan osi profit lokazyon, pou mwan dir avek mon bann frer ek ser Seselwa, ki pa bliye se *ownership* nou pei i reste dan nou lanmen. Fodre ki nou kontinyen - si nou vreman anvi ganny serten benefis lonterm, fodre ki nou kontinyen travay dan en fason pozitiv, pou ki vreman nou ava kapab ler pou transpire konmsi Kreol lo transpir ansanm e ler pou rekolte nou rekolte ansanm.

Alors wi Mr Speaker, mon krwar i enportan - i enportan ki konman en pei nou osi annan bann plan lonterm ki nou regarde ; premyerman en keksoz ki mon toultan krwar ladan ki fason ki nou tir nou frer ek ser ki nou dir zot vilnerab. Ki mannyer nou retir zot, nou *empower* zot nou fer zot osi bouze progresivman pou ki vreman.

Akoz pou mwan sa ki enportan se pa lakantite dimoun ki lo *welfare*, me ki kantite dimoun ki nou fer zot sorti e vin endepandan - dan plas depandan me pli enportan parey mon'n dir, personn pa ganny kit deryer.

E mon swete ki rekomandasyon ki nou konman bann Dirizan i met devan i osi i

rekomandasyon ki nou anmenn bann lenformasyon ki korek deor. Ki nou fer konpran nou dimoun ki nou pei nou ver pa ankor plen, me ki nou bezwen kontinyen travay. E an menm tan ler travay i parey kot lakour sa. Pli ou ganny en pti zafer ki nou met de kote nou kapab servi dan letan dir.

Alors Onorab William konman en zabitan Grand Mahe, mon osi pe aport mon siport vizavi sa Mosyon. Mersi Mr Speaker.

MR DEPUTY SPEAKER

Mersi Onorab. Mon ava aprezan apel Onorab Rocky Uranie.

HON ROCKY URANIE

Mersi Mr Speaker. Bonn apre midi tou koleg Onorab.

Mr Speaker mon annan en lamannman pou fer lo sa Mosyon.

Me avan mon fer sa mon ti ava kontan felisit tou nou bann atlet Digwa ki'n fer tre byen dan sa *National Athletics Championship*.

(APPLAUSE)

HON ROCKY URANIE

E byensir felisit tou bann ankadrer ansenyan, bann

teachers e bann *sponsors* ki'n vremen ed nou lekol. E nou swete ki lannen prosenn nou kontinyen la e pou ed nou e bann zanfan i ava fer pli byen ankor.

Mr Speaker parey mon'n dir mon ti annan en lamannman pou fer lo Mosyon.

So mon oule fer li an akordans avek *Order 44 (1)* mon oule *move* mon lamannman lo Mosyon nimer 2 lo *Order Paper* ki lir koumsa ;

Swivan bann mezir avanse ki pou ganny enplimante par Gouvernman, sa Lasanble i demann Gouvernman pou pran aksyon pli konkret an sa ki konsern kou lavi e sipor kominote biznes.

MR DEPUTY SPEAKER

Ou ti pou *mind* relir silvouple.

HON ROCKY URANIE

Ok. Swivan bann mezir anonse ki pou ganny enplimante par Gouvernman, sa Lasanble i demann Gouvernman pou pran aksyon pli konkret an sa ki konsern kou lavi e sipor kominote biznes.

MR DEPUTY SPEAKER

Ok. Onorab so an akor ou pe *move* sa lamannman an akor avek *Order 44 (1)* ki'n dir poudir *48 hours before moving it ?* Ou ti ou'n fer sa ou?

HON ROCKY URANIE

Yes.

MR DEPUTY SPEAKER

Ok so basically, avek sa lamannman si i ti'n ariv kot Speaker malerezman mon pa'n ganny enformen.

I posib pou mwan - Serzan pou nou ganny en kopi sa - pou fer al sers sa.

I annan en let la ki son Mosyon in *move* en lamannman e sa i date depi le 23 Me. Savedir la nou Zen i annan en pe letan.

Me mon krwar nou bezwen pran en vot. Wi so annou propoz en segonnman lo -

HON WALLACE COSGROW

Mr Speaker bonn apre midi Mr Speaker. Bonn apre midi tou Manm.

Mr Speaker mon pe segonn lamannman lo Mosyon. Mersi bokou Mr Speaker.

MR DEPUTY SPEAKER

Ok. Nou annan en segonnman. So aprezan mon panse kwa ki nou pou bezwen

whether we will accept the amendment to the Motion.

So nou pou *call* en vot. *Ok* lefet ki ou'n *move* Onorab, mon ava donn ou *floor* pou ou eksplik nou *why you want to move* akoz ki ou anvi *move* sa lamannman, e nou ava fer en deba lo ou lamannman e apre nou ava - Onorab Arissol.

HON SANDY ARISSOL

An menm tan kekfwa ou pe donn li laparol ti ava bon si sa lamannman i ganny sirkile.

Nou lo nou kote nou pa'n zanmen vwar lamannman nou. Pou nou kapab tonm dakor si nou aksepte son lamannman oubyen non. Nou pa ankor vwar ditou.

MR DEPUTY SPEAKER

Letan ki li i pe entervenir, mon ti ava demann Madanm Clerk pou sirkil sa avek tou bann Manm pou nou kapab vwar son lamannman.

Donk Onorab *proceed* avek ou largiman *for amendment*. Mersi.

HON ROCKY URANIE

Mersi Mr Speaker. Mr Speaker ki'n fer mwan anmenn sa lamannman, se ki ler mon'n ekout *mover* premye *mover* Mosyon mon'n santi ki son Mosyon ti en pe vag e *vast*.

Plizyer fwa isi lo nou kote latab, nou'n kriy kout lavi e pe demann Gouvernman pou li vin avek bann plan pli konkret pli konpreansiv, pou ede fer desann kout lavi.

E sirtou mwan mon'n fer sa bokou fwa akoz mon zil, zil pros in ganny afekte en kantite avek sa sityasyon kout lavi.

So nou pa'n vin fer politik bonmarse, nou pa ni pe vin politik popilis oubyen pou rod vot 2025, me ki nou pe sey dir, se ki nou bezwen ekout nou pep deor vin avek bann plan konkret. Pa bann *piecemeal* parey nou pe vwar enn ler en pti bout isi en pti bout laba ki pe ganny donner.

So nou ti ava kontan ki Gouvernman i vin pli responsab *ok*, e pran sa serye akoz nou isi nou serye mon serye lo la. E mon ti dir Digwa mon pou debat pou zot e Seselwa an zeneral, pou ki nou anmenn nou reprezant zot byen isi anndan avek e sa konfyans ki met dan nou alors nou fer sir ki nou pran nou responsabilite pou nou koz pou zot.

So parey mon'n dir plizyer fwa mon'n vin la mon'n kriye. *Ok* me i annan in gognarde, i annan ler mon'n koz pou konsesyon bato, i annan menm dir mon deklar mon lentere konmsi mon ti annan bato.

Me selman Mr Speaker - Mr Speaker nou pe demande ki Gouvernman i vin avek en plan konkret, dir nou dan transportasyon ki ou pou fer pou fer desann kou pou bann peser, kou lavi, pou bann kontrakter, pou ed dimoun kapab bann ki pe ganny difikilte fini zot lakaz.

Fini ki zot pa kapab *afford loan*. Ki konversasyon ou pe gannyen avek bann labank ?

Bann dimoun ki'n lans dan Bidze ki zot vwar zot pe *struggle* oubyen sa *grace period* i pe anmar zot ek sityasyon lavi ki i ladan. Ki annan konversasyon ki'n *extend* oubyen ki redwir serten lentere ki kapab donn zot letan pou zot kapab stabiliz en pe zot osi kapab balans pri. Zot servis ki zot donn e komodite ki zot donn avek nou piblik.

Alors Mr Speaker se pou sa rezon ki mon'n dir ki sa Gouvernman i bezwen vin avek plan bokou pli konkret.

Bomaten mon'n tann mon'n kontan pou tande ki Minis i dir i pou antre an negosyasyon avek bann kontrakter. Mon'n tann en bout sa e dir pou al antre ladan.

E mon'n osi kontan tann li ler i dir prezan ki i pou al konsilte pou get koud transportasyon ki pou anmenn

marsandiz La Digue. Akoz dapre koud transportasyon sa ki fer nou komodite i ser. Mon'n kontan pou tande.

Me mon ti ava kontan i vin avek lenformasyon spesifik. Zot donn nou ki piblik la deor i kapab vwar, ganny lespwar, poudir be vre pou annan en sanzman dan kou lavi nou pou vwar nou lavi amelyore; nou pou vwar ki *PUC* pe vreman fer pou ed tou Seselwa. Sa ki nou anvi vwar.

Nou konnen i annan bokou dimoun ki pe tonm dan vilnerab ozordi, menm bann ki pa ti vilnerab ki ler nou ti gete nou ti dir ki ganny par lao 10,000.

Me sa 10,000 ozordi i nepli vreman 10,000 pou li. I vwar li in tonm dan group anba li osi. So i pe soufer avek osi. So alor ler nou dir nou pe vin ogmant zis en pti group anba nou bezwen regete, nou bezwen rek calibre keksoz. Anmenn keksoz osi akoz zot osi zot pe ale, zot osi zot pe al dan bann laboutik zot osi zot pas atraver sa bann sityasyon.

En dimoun ki ti kordin son biznes en mwayen biznes. Ozordi i santi ki son lanmen i anmare. Ou a krwar son biznes pe vin en pri biznes prezan. i santi li *tight* kwense. Mon'n deza fer konversasyon ek en

serten Onorab, konsernen sa i ti dir mwan dir sa bann dimoun sanz biznes. Ou konpran mwan ?

Be pou mwan sa i pa en solisyon zis dir li sanz biznes. Kontrer ou bezwen ed li *grow* dan son biznes ki deza la.

So Gouvernman i bezwen vin avek keksoz pou ede. Ede rezourd sityasyon lavi ozordi. Mon krwar zot tou zot konnen poudir nou dimoun pe *struggle* – *ok* ?

I pe dir o firanmezir o firanmezir tasyon 2023 pe vini. Lager *Ukraine* i dir pou ale menm li. Me selman mon pa oule nou dir nou met tou fardo lo lager *Ukraine*.

Akoz avan ler ti annan sityasyon *COVID* nou ti la konman *ex*-Prezidan avan ti nonm *COVID* ti dir pa dir *COVID* zot kapab fer zot. Me ler zot in vini zot in sot ladan zot in kontinyen dir *COVID*. La in pran dan *Ukraine*.

So mon ti ava kontan zot pa fer sa en leskiz. Me selman tasyon apre ler lager nou ankor pe kontinyen 2024 apre eleksyon nou vwar tou keksoz i vin en sel kou an gran en?

Mon pa ti ava montan vwar sa. Non mon konpran ou mon pe zis met realite devan ou Onorab mon konpran ou mwan.

MR DEPUTY SPEAKER

Onorab adres *the Chair*. Pa koz avek lot Onorab laba latab.

HON ROCKY URANIE

So alors Mr Speaker, mon napa ankor gran keksoz pou dir lo la mon ava les mon bann lezot koleg lo mon kote latab entervenir osi pou donn zot pwennvi. Mersi Mr Speaker.

MR DEPUTY SPEAKER

Mersi Onorab.

(APPLAUSE)

MR DEPUTY SPEAKER

Antretan ki nou pe antann sa dokiman, lefe ki Onorab Cosgrow ti segonn. So kekfwava ou anvi argimant ankor aköz sa Mosyon i merit ganny amande e koumsa nou ava satisfere ki lasal in tann sa largiman. Apre nou ava kapab *put the question to the floor*.

HON WALLACE COSGROW

Mersi Speaker. Mr Speaker wi mon'n segonn Mosyon apre midi, aköz mon osi *share* menm lopinyon avek Onorab ki o bor mwan, Onorab Uranie an se ki konsern *wording* sa Mosyon.

Annefe i annan en pe letan nou lo kote sa latab nou pe

anmenn en lager si oule pou fer Manm lo lot kote latab e osi Gouvernman an zeneral, realize ki sityasyon deor i enn ki serye.

Sityasyon pri lavi deor i enn ki serye e ki i bezwen annan bann desizyon, bann plan konkret pou kapab *tackle* sa sityasyon e konman loportinite in donnen atraver en Mosyon, nou krwar nou bezwen sezi sa loportinite.

E fer sir ki ler nou met rekomandasyon devan Gouvernman, Gouvernman i ava vwar ki nou konman en Lasanble kolektivman nou konman en Lasanble nou serye, e nou anvi vwar ki sa bann *issues* i ganny *tackle* dan en fason serye, avek bann plan konkret e non pa *piecemeal* parey Onorab in dir. Annefe Onorab in fer en tre bon entervansyon, pou eksplike akoz nou anvi en lamannman dan sa Mosyon. E nou anvi vwar keksoz konkret.

Akoz par egzanp bomaten Minis i vini in dir Minis in vini lo bann serten kestyon ki'n ganny demande, i dir nou pe vin en plan. Ou tann Prezidan i dir en bout. Logmantasyon saler an 2022 Minis i dir dan Bidze 2023 ki pou anonse. Konmsi tou keksoz i *all over the place*.

Sepourtan ler Gouvernman ti ganny elekte,

Gouvernman ti ganny elekte lo en baz - lo en serten baz prensipal se bann promes ki Gouvernman ti fer atraver avek elektora.

Sete bann promes ki ti ganny fer Mr Speaker dan Manifesto e osi dan konpany politik.

E souvandfwa dan Lasanble ozordi Mr Speaker atraver ou *mover* Mosyon in enn bann dimoun ki tou kou i lev Manifesto i nonm Manifesto.

E nou anvi ki zot *own up* tou sa ki zot in dir dan Manifesto.

Annefe si zot ti pe fer li ti pou napa rezon pou en Mosyon. I montre ki pou dir si zot in aksepte Mosyon, i montre ki poudir *even* lo zot kote malgre zot pa oule admet, zot santi poudir i annan en problemm.

Be lentervansyon Onorab apre midi i montre ki i annan en problemm. E ki mannyer nou *deal* ek problemm ? Nou pa kapab zis *deal* ek problemm par pti bout, pti bout, pti bout. E sey *deal* ek keksoz *piecemeal*.

Vin ek en plan tal sa ki zot in mete lo zot manifesto vin ek en plan fer li marse.

Fer li marse ki pep Seselwa deor i ava kapab vwar sa soulazman ganny sa soutyen, i ava vwar ki son Gouvernman e son bann Manm

Elekte i pe travay e i pe koz pou li.

Ler i al dan i ganny son i al labank lafen dimwan i ganny son saler i ava vwar en saler ki kapab soutenir li ziska le 31.

Ler i vwar li dan problemn i al kot Lazans Proteksyon Sosyal, i ava vwar li i en solisyon malgre zot in dir in ogmante 33poursman. I ava vwar en solisyon. Akoz la an se moman i napa solisyon. Malgre in ogmante larzan pa pe gannyen akoz i annan tro bokou prosedir - keksoz in *broke down* dan prosedir, ou konpran ?

Ler i al lo laponp pou al aste son bennzin, i ava kapab vwar en pri ki ava kapab soutenir son biznes transportasyon.

Ler i al kot *PUC* pou al pey son bann bil, i kapab vwar en bil ki son saler i kapab aziste avek, ou konpran ?

SPTC malgre pe demann li pou pey R12. Be ler i pe e al travay i pe tir sa R12 toulezour i pe tir plis ki R12 pou li poum son zanfann pou son msye pou son madanm *whatever*, sa saler sa keksoz i kapab vwar. Ou konpran ? Sete sa bann promes ki ti ganny fer. Sete sa bann promes alors nou pe dir *own-up* tou sa bann promes vin

ek bann keksoz konkret e nou ava siporte. Zot konpran ?

Se sa nou bezwen vwar li konkret.

Nou pa kapab zis vin dir bann pti keksoz *piecemeal* o firanmezir lot, lot. Konkret fer li parey zot ti promet.

E se sa rezon ki mwan mon'n segonn sa Mosyon e ki mon anvi vwar en lamannman dan sa Mosyon.

Mon annan lezot keksoz ankor mon ti ava kontan koz lo la apre. Me an prensip se sa rezon ki mon'n segonn sa lamannman ozordi.

Mon ti a kontan Lasanble nou mars ansanm, travay ansanm e zot dakor ki pou dir keksoz konkret i enportan ozordi, pou tir sa lensertitid deor avek pep Seselwa e fer sir ki nou bouz ansanm *in unison*. Mersi Mr Speaker.

MR DEPUTY SPEAKER

Mersi Onorab. I annan ankor lezot Manm ki'n endike, zot oule argimant, akoz i bezwen annan en lamannman. Premye ki mon'n vwar lanmen Onorab Loze.

HON JOHAN LOZE

Mersi Mr Speaker. Mr Speaker mwan mon en dimoun ki toultan pran en pozisyon dan sa Lasanble kot letan in ariv ler

pou nou al ansanm dan en direksyon, nou fer li ansanm.

E on toultan koz o e for konmkwa ki mon pare pou lev mon lanmen pou siporte letan keksoz i byen e letan keksoz i bon.

An dizan mon pou osi egalman dir zot *welcome onboard*. Mon kontan zot in ekout mwan, an tou sa lenstans ki mon'n sey *prode* zot, dir zot, koz avek zot, eksplik zot ki zot isi anndan sa sez pou fer reprezantasyon pou elektora ki'n met zot la - egalman ki'n met nou la e nou la pou fer sa - pou fer reprezantasyon.

So mon vwar Mosyon ki'n ganny anmennen i en *step* dan bon direksyon ver reprezantasyon. Lo nou kote nou santi ki premyerman nou ti ava kontan vwar en sityasyon kot Gouvernman ti vin kler dan son bann keksoz ki i pe fer.

I domaz pa toultan ki nou ganny sa. *No matter how hard* nou'n seye. Sa konba ki la devan nou ozordi i pa enn nouvo, nou depi nou'n antre dan Lasanble depi ki nou'n konmanse, nou pe *advocate* pou bann size ki ozordi, ozordi zot pe konmans anmennen.

Be si zot pou fer tan vin dan sa konba, annou vin dan en fason ki kler, annou vin dan en fason ki net, annou anmenn

Mosyon ki fer demann konkret e apir lo Gouvernman pou annan aksyon ki ava aport benefis pou nou pep.

So se sa rezon ki nou, nou anvi nou'n propoz lamannman, pou ser Mosyon en pe e pou *prode Government into action*.

Mon konnen zot pe dir nou ki mwayen i limite, mwayen i napa. Be mou trouve mwayen nou. Nou trouve mwayen ler nou anvi mwayen.

Petet pou serten dimoun napa mwayen. Pour serten napa. Sanmenm sa bann serten ki zanmen annan pou zot.

Be pou lezot lenstans nou vwar larzan nou. Nou trouve nou. Kot nou bezwen trouve, nou trouve, gro, gro sonm milyon nou trouve.

So parey nou tret lezot keksoz, parey nou fer swadizan *PPPP* ki ler ou gete napa okenn *private* dan zot *private public* be i zis bann *public, public*. Parey zot fer sa bann keksoz annou fer parey ozordi. Annou fer keksoz ki pou anmenn dibyen, byen planifye, byen kalkile pou nou pep ki Seselwa a la b az sa pep i ava nobou ganny en soulazman.

Nou pa ava kontinyen vwar bann sityasyon kot zanfan pa pe kapab *lunch*, akoz paran pa'n pey *school meal* e dan lekol

i annan zanfan ozordi pa pe ganny *lunch*.

Akoz paran pa'n pey zot *school meal*.

Petet nou ava aret ganny riye sak fwa ler nou nom goute. Annou bouz dan en direksyon kot nou rasyonnaliz tou sa bann keksoz.

Akoz sak fwa nou nonm goute pou zanfan lekol, nou ganny riye nou ganny gognarde - i vin en *joke*.

Si nou koz lo ou konnen zanfan pe dormi san manze i vin en fars. E *anyway* Mr Speaker mon krwar *I rest my case* pou lemoman. Mon a koz lo Mosyon pli tar.

MR DEPUTY SPEAKER

Mersi Onorab. lot Manm ki'n endike ki le koz lo rezon akoz i merit amande - Onorab Vidot.

HON AUDREY VIDOT

Mersi Mr Speaker. Bonn apre midi tou bann Manm e en bonn apre midi spesyal pour zabitan Roche Caiman.

Mr Speaker e aplike i de keksoz. Mwan mon pou aport mon kontribisyon lo sa lamannman, par dir ki ler nou'n donn en langazman pep Seselwa i enportan ki nou onore.

Si ou pa kapab ou pa fer promes. I annan pa mal letan ki nou lo sa kote latab, nou pe demann avek Gouvernman pou ranforsi bann striktir ki an plas, pou aport sipor avek bann dimoun ki nou kategoriz zot dan en sans pli vilnerab akoz zot mwayen pa permet zot fer de bout zwenn.

Zot pe ganny serten difikilte.

Nou'n ganny en pake leskiz ki swa i annan lord ki pe ganny mete. Pe anpes labi. Nou napa probleman met lord e anpese annan labi. Me nou pa kapab met sistenm an plas e kree difikilte pou en dimoun ki li i pe travay - i pa pe asize li - i pe travay pou li fer en fason pou li fer fason pou li pey son det okip son lakour donn en sipor son zanfan.

Me ler i pe ganny difikilte i tap laport i pa ganny sa sipor akoz i pa kalifye. Ouswa napa pou ed li.

Nou lo sa kote latab nou fatigue tande sa nou. Se pou sa rezon ki nou santi poudir letan nou ranforsi langazman Gouvernman, pou rod en fason pou ed Seselwa ki pe ganny difikilte, i ganny fer.

Sa ki i annan i pou toultan annan li. E i ankor pe gannyen li.

Me sa ki napa se sa group ki nou lo sa kote latab nou anvi zwenn ansanm avek lentansyon ki Onorab William loter Mosyon in anmennen, nou anvi ranforsi sa langazman ki Gouvernman i a aport sipor.

Mon konnen e mon'n vwar ler mon koleg Onorab Loze in koz lo zanfan ki pa ganny en lasyet manze, akoz paran pa ankor peye. I annan pa oule krwar. I arive. I realite ozordi. Si nou, nou pe dir la, se akoz i annan dimoun in vin dir nou.

I annan *teachers* ki'n vwar. I annan paran ki'n koze. I dir ou ler li i donn son zanfan goute, i demann li kestyon ki mannyer zournen in pase, si in byen manze i dir poudir li in partaz pou li ek son kanmarad. Akoz son paran pa ankor peye, li i pa'n gannyen.

Nou pa pe evante sa nou. I realite ozordi. Nou anvi ki sa bann zanfan i ganny en goute ki zot kapab konplet zot lazournen bomaten. En dezennen ki permet zot fini sa zournen apre midi pou ki ler i ariv kot lakour pe enport ki son paran i fer sakrifis i kapab omwen ganny en sipor.

Resaman mon asire mon pa konn zot lo zot kote, me mwan dan mon distrik ler en zofisyè prizon i dir lo medya ki prizonnyen i ganny 4 repa par

zour. En paran i dir ek mwan Onorab mwan mon pa gannyen 4 repa par zour kot mon lakour. Napa e mon regard bann zanfan ki vini mon demann mon lekor konbyen zot ki vreman tous 4 repa par zour.

Nou pa pe evant keksoz nou. Pou ki benefis? Eleksyon i 2025. Se dimoun ki pe santi la deor napa.

Nou annan dimoun ki pe travay son saler R6500 *ok*. R6500 ler in pey sa elektrik ek delo, ki i annan ankor pe *estimate* i pe pey an plis ki i ti abitye peye.

Ler in aste manze ki nou tou nou konnen dan tou sa laboutik ansanm ek zot konmisyon in monte. Sa bann konmisyon esansyel in monte e letan i pe pey son *loan* ankor i napa.

Mwan mon annan mon dimoun dan mon distrik sa saler 5750 ki i gannyen, ler in pey *HFC* pou sa *loan* ki pe sey aranz se li pou son proteksyon kot li ek son zanfan le in tir larzan lemwan, i napa preski nanryen.

Son bann depans ki'n pey elektrik ek delo. Son konmisyon pa ni menm arive ziska lafen dimwan. E nou bezwen rod fason ki mannyer pou tap laport rod sipor *sponsor*

manze pou kapab soutenir zot.
Mon pa pe koz lalang mwan!

Zabitan mon distrik i konnen zot. Bann ki'n tap nou laport zot konnen zot.

E se pou sa rezon mon pe koz pou zot ozordi.

Akoz nou anvi ki ler nou pe ranforsi ki Gouvernman i onor son langazman, vwar ki mannyer nou aport serten sipor pou sa bann ki napa nou fer li byen.

Pa met lo en *bus stop* kot bis pa pase. Pa promet li parey i ti ganny promet avan e ziska ozordi i ankor pe espere.

I ti ganny dir an Zen. I annan ti dir 2023. Nou, nou oule Gouvernman i donn nou en desizyon konkret, en plan konkret ek byen detay ki vremen akoz i pe travay li i pe kontribye li.

Nou pa pe koz pou sa bann ki asize ki pa oule travay nou - nou pe koz pou sa bann ki pe travay ki pe sey fer mye posib pou sey fer de bout zwenn.

Nou anvi zwenn ki kontribye pou sa lamannman dan sa Mosyon, pou ki zot konpran pou dir ler nou lo sa kote latab nou koz pou sa group dimoun ki'n elekte nou pou koz pou zot, nou pa vin riye lo zot soufrans.

Nou pa riye lo zot soufrans. Me nou partaz sa moman pou nou rod fason ki mannyer nou kapab fer nou mye posib donn zot serten sipor.

Pa zis sa sipor moral. Me pouse ki bann lezot Lotorite bann Lazans i rod fason ki mannyer i kapab ed li. Ed li.

Bomaten mon'n dir avek Minis poudir i annan dimoun dan mon distrik ki kantmenm zonn ek fanm i travay, zot in pran zot *loan* pou zot fer zot pti bout kot zot paran. Zot pe ganny difikilte.

Zot pe ganny difikilte e i annan ki dan bann pozisyon ki ase kle pe sey debourye pou sey fer de bout zwenn, larzan pa ase.

Nou pe demann zot pou vin pli kler avek bann plan ki konkret vwar ki mannyer nou kapab aport serten sipor pou sa bann dimoun.

Sa bann dimoun pe zis vwar zot tou keksoz i pe monte. Bis in monte. I pe pey kontribisyon an plis pansyon lo son saler. I pe travay li. I pe seye, *loan* lentere pa desann.

Elektrik ek delo, manze, ler ou'n azout tousala ansanm dir mwan ki mannyer de saler R6500 ansanm, oubyen 6500 ek R7000 dir mwan ki mannyer sa bann dimoun pa kapab

bezwen led. Nou merit met nou dan zot soulye. Konpran zot soufrans.

Mon bann koleg si nou pe demann zot pou amann sa Mosyon se avek lentansyon pou nou fer sir ki sa Gouvernman ki zot, zot reprezante i vin pli serye. Serye e an gaze. Pa zis nou koz dan vid. Me aksyon! Dimoun i oule vwar aksyon.

Nou bezwen donn en koudmen sa bann dimoun la deor ki pe rantre difikilte. Nou'n ganny dir napa larzan, tasyon. Tasyon aköz nou'n ganny dir pou annan keksoz pou eksplike. Tasyon apre nou rode kote larzan i sorti nou demande personn pa kapab reponn nou !

Si i annan eksplik sa pep, pa fer li espere, espere, espere parey in ganny *postpone* pou son Trezyenm Mwan in ganny *postpone* - in ganny *postpone*.

Bann dimoun i fristre la deor - en? Dimoun i vreman fristre? E si nou pa fer Gouvernman *accountable* dimoun in fini konmans perdi lentere pou krwar nou politisyen.

Akoz ler ou fer promes ki ou pa kapab delivre, i pou kout nou ser. Zot kapab riye lot kote zot. Me selman sa ki mon pe dir zot la i serye. Mersi Mr Speaker.

(APPLAUSE)

MR DEPUTY SPEAKER

Mersi Onorab Vidot. Onorab Aglae i osi in eksprim son lentere lo sa aköz fodre amande.

HON EGBERT AGLAE

Mersi Mr Speaker. Bonn apre midi tou ki a lekout e tou Manm Onorab.

Mr Speaker mon krwar ozordi i enportan pou nou kapab mars dan en sel soulye, kot i konsern de size enportan ki la devan nou.

Enn se nou kou lavi. E lot se bann sipor o firanmezir ki Sesel parey yer swar menm Prezidan in dir, lekonomi pe fer byen - pe relanse.

E pou mwan mon pou koz ek sa pep ki la deor, aköz lo sa size i en size ki pe tous zot en kantite. E zot pa ti ava voudre politisyen i vin ek en lapros mwan ki la, mon ki pe *rule border*, ouswa mwan ki pou dir ki pou fer.

E mwan mon swe se ki tou le de kote latab ozordi, zot annan zot sipor deryer zot parske i annan Elektora ki'n met zot la e osi i annan en kantite pep Seselwa ki swa bann travayer ordiner, ki swa dan kominote biznes ou menm

bann aletranze ki swiv nou ki ekout nou ki gete kwa ki nou vin avek, pou fer lavansman nou pei e soulaz nou pep.

Nou tou nou konnen poudir tou le 2 parti ti kanpanya lo en Manifesto. Mon napa problem ek sa mwan.

Me mwan pou mwan ler dimoun i vin ek serten konsern devan mwan, mon pa demann li pou ki i ti vote, si i ti vot pou *LDS*, si ti vot pou *One Seychelles*, ouswa si i ti vot lo *US*.

Si i annan en konsern ki merit ganny adrese ki reel, nou aport li soutyen, nou donn li sa sipor. Se sa lafason ki mwan mon fonksyonnen.

E si ozordi mon konpran Onorab Uranie avek son lamannman se ki Mosyon ki la lo papye, lo *Order Paper* in annan en pe letan ki la li.

E osi pandan sa bann ki'n lo *Order Paper*, i annan bann diferan mezir ki Gouvernman in vin avek. Menm dan Lasanble la, i pe donn nou bann lendikasyon ki zot annan nide ouswa lentansyon pronons serten mezir.

E sa in ale sa koumsa. E letan mon'n ekout Onorab Uranie ki lo en zil La Digue, ki li son kou lavi i pa parey ek sa enn ki Mahe li. Menm parey Praslin e nou tou la ki vizit La

Digue nou konnen ki pri i pli eleve.

E pou mwan Mr Speaker baze lo konzonktir ki nou ladan e yer swar Prezidan in koze li osi in pronons ankor pou 2023, in koz lo ogmantasyon, in koz lo diferan size.

Me mon krwar in ariv en moman letan ki nou politisyen nou, nou bezwen pli senser e *take the Government to task*. Pe enport si ou dan son kote ouswa dan minorite.

E se sa ki lamannman pe demande ki i annan mezir ki pli konkret e adres kominote biznes osi.

Parske si nou fer nou matematik byen Mr Speaker, en lekonomi pou li fonksyonnen premyerman kominote pti biznes i enn bann pilye, ki zer sa lekonomi. Nou'n vwar sa dan lepase.

E menm VP Afif, in koz isi lo la dan sa Lasanble. I enportan pou nou siport kominote biznes. Akoz zot ki dan sa serk. Ki fer sa larzan roule parey en lekonomi i sipoze fonksyonnen.

Me osi pou lekonomi fonksyonnen pou pti biznes fonksyonnen, sa pep i bezwen annan mwayen pou li depanse pou fer sa lekonomi fonksyonnen li.

I byen ki ler ou vini ou vin met lord, mon napa problem ek met lord mon. Kot ti annan bann trou, kot ti annan labi napa problem ek sa. Me ler ou'n akonpli sa latas la, mon santi poudir si ou dir mon lekonmi pe fer byen mon krwar moman in arive.

Akoz si ou kontinyen trangle sa enn ki ti sipoze depanse dan en fason responsab. I pou anmenn kot sa pti biznes pou li kapab li osi roul son biznes, definitivman ou pe afekte en kote la.

Se sa ki bezwen annan sa balans. E nou vwar bokou pei ki annan en *sort of* lekonmi ki deroul dan sa fason, malgre zot abzorb bann sok ekonomi eksteryer.

Zot pare *La Chine* i enn, malgre apre zot kapab dir be *La Chine* i annan en gran rezerv. Wi i annan en gran rezerv me selman nou kapab aprann serten leson, lo fason ki nou *manage* lekonmi i ki nou pa trangle en kote, aköz i pou afekte en lot kote. Nou bezwen annan sa balans sa *equation*.

E pou mwan Mr Speaker, Onorab William en koleg ki ti dan nou kote, ki aport sa Mosyon, mwan mon ti ava swete ki annou trouv nou en grander lespri la ozordi, koz lo en size ansanm an mazorite,

pou nou ariv menm direksyon parey zot anvi arive. Napa person ki pe vin zwe mwan ki la, ouswa gro lebra.

E Mr Speaker, mon pa pou al dan bann lalis defayans ki pei pe fer fas ladan, pou dir sa i koumsa lot i lot. E mon pa ni pou al - mon pa swete ki zot al dan 43an pase osi, pou dir sa ti koumsa i koumsa.

Ozordi i en test ki nou kapab gete si i vre tou le de kote latab i serye pou adres sityasyon sa pep - sa elektora ki ti met en tik o bor nou bwat, pou nou met nou la kot nou ete ozordi la anndan. Sa i en test sa.

Pa get mwan, pa get sa tit, annou get sa konsern ki nou bezwen adrese.

E se sa lapel ki mon ti ava kontan mete atraver sa lamannman ki Onorab Uranie in mete, kot nou kapab bouz de lavan. E ler nou ava fini vot lo sa Mosyon i ava annan en sipor inanim. Mersi Mr Speaker.

MR DEPUTY SPEAKER

Mersi Onorab Aglae. Prosen enterven an nou le *break* 3er edmi. Ou kapab fer ou entervansyon dan 5 minit? Ou pou kapab fer ou largiman Onorab Woodcock? Non. Prosen lo lalis se Onorab Sebastien. Ou pou kapab fer

dan 5 minit? Nou oule pran *break* 3er edmi.

Ok. So nou *break* la nou retourn avan. Nou retourn savedir 4er mwen 5 *ok* nou ava *adjourn*.

(BREAK)

MR DEPUTY SPEAKER

Bon *welcome back*. Mon annan mwan 4 enterven an ki reste pou koz lo rezon akoz ki Mosyon i merit ganny amande. Premyer enterven an mon kriye se Onorab Wavel Woodcock.

HON WAVEL WOODCOCK

Mersi Mr Speaker. Mr Speaker, Mosyon ki Onorab Waven William pe anmennen, dan mon lopinyon i en Mosyon ki responsab e realis.

Mosyon Onorab William pe demande swivan bann mezir anonse ki pou ganny enplimante par Gouvernman, sa Lasanble i demann Gouvernman pou kontinyen revwar.

Savedir la i montre ou poudir i annan serten desizyon, serten lanons ki Gouvernman in fer dan lepase. I annan serten keksoz ki Gouvernman in enplimante dan lepase, ki nou tou dan Lasanble si nou admet avek nou lekor, nou pou

vwar plizyer bann mezir ki Gouvernman in pran ki'n ede.

Enn, pou refer nou lekonomi. Dezyenman pou kapab soulaz en pe nou pep ki la deor.

Sa Mosyon i osi dir ki i pe demann Gouvernman pou kontinyen revwar an plis firamezir ki lekonomi i permet. Annou pran not sa mo ki dir 'firamezir ki lekonomi i permet' pou soulaz sirtou bann dimoun. Par bann dimoun mon pe konsider nenport ki dimoun. Bann ki dan biznes, bann travayer dan *civil service* ouswa menm bann ki travay dan Sekter Gouvernman ki dan difikilte ek kou lavi.

Ler ou pou lir sa Mosyon Mr Speaker, ou pou vwar Onorab William in drafte sa Mosyon dan en fason responsab akoz i pe pran an kont firamezir ki nou lekonomi i amelyore.

Ou konnen Mr Speaker, en pei i bezwen depans larzan dapre reveni ki i pe kolekte e menm en lakour, en *household* nou annan nou lakour, nou annan nou fanmir, nou zanfan. Nou bezwen depans dapre nou mwayen.

Akoz nou pa kapab depans plis ki nou pe anmase. Nou bezwen *être* realis e *être* responsab dan lafason ki nou zer larzan ki nou pei i *generate*.

Mr Speaker, me selman ler mwan mon pe ekout *mover* Mosyon pou amann, Onorab Uranie ki oule amann sa Mosyon ki la, mon vwar poudir e menm son lentervansyon ki in fer ou vwar poudir zot mank responsabilite Mr Speaker.

E Mr Speaker, i annan keksoz ki Onorab Uranie in dir atraver ou ki dan lopinyon i pa fer en sans. I dir poudir ki ler in tann *mover* Mosyon koze, ki ler in tann *mover* Mosyon koze, ki in fer li anv i amenn sa lamannman lo sa Mosyon Onorab William. Me kan eski Onorab Uranie in tann Onorab William koze?

In amenn sa lamannman depi le 23 Me. Le 23 Me sa lannen, Mosyon fek vin ozordi, ki manner in tann Onorab Waven William koze?

Mr Speaker, i pa fer en sou sans. Onorab Uranie fodre i aret vey dan goulo pou nwe Mosyon son kanmarad Mr Speaker.

Nou Mr Speaker, depi ler mon dan sa Lasanble, kantite Mosyon ki nou kote latab, bann Manm Elekte lo nou kote latab in amenn kot i konsernan kou lavi pou refer nou lekonomi, pou relans nou pei, pou relans bann aktivite ki pou benefisy nou pep. Konbyen Mosyon ki Manm lo lot kote latab in

anmennen, bann ki'n ganny elekte in anmennen pou soulaz nou frer ek ser Lepep Seselwa deor ?

Fodre zot vey dan goulo pou vin amann en Mosyon ki ganny anmennen par en Manm, en Mosyon responsab ki pe ganny anmennen par en Manm lo nou kote latab ki annan son pep aker.

Mr Speaker, i enportan pou nou sitye nou kot nou ete ozordi. En kantite keksoz mon'n tann dir lo lot kote latab. Enn i dir koumsa si nou, nou pa trouv mwayen, zot, zot pou trouv mwayen.

Mr Speaker, ler nou pei ti dan roz, nou ti pe ganny pres 400mil viziter par lannen akoz zot pa ti pran sa bann mezir sa bann letan?

Sa saler ki R6000 mil ozordi, pa ti R6000mil avan ? Konnyen mezir ki zot Gouvernman in anmennen pou soulaz nou pe deor, Mr Speaker pandan letan ki nou pei pa ti dan kriz ekonomik ?

Mr Speaker, olye ki zot ti amenn bann mezir pou benefisy nou pep, nou ti vwar poudir 40poursan nou popilasyon ti dan lapovrete, dan en letan kot nou ti napa okenn problem, touris ti pe antre Sesel, lekonomi ti pe roule me zot pa'n pran okenn mezir pou

swa ogmant saler, ouswa reviz bann diferan Lalwa enportan pou vey nou pos, pou vey kont piblik.

Olye ki nou vwar Mr Speaker, dan lepase, nou vwar bokou labi dan plizyer bann antite Gouvernman kot plizyer milyon Roupri in ganny swa vole, swa disparet, ki ozordi nou vwar plizyer bann ka devan Lakour, ki sa bann larzan, parey Prezidan ti dir yer swar. Ozordi i annan ki sa bann larzan, si nou pa rekiper sa bann larzan apre bann lenvestigasyon, sa bann larzan i kapab in kapab multipliye ki si sa bann larzan ti dan nou kof, nou ti'n kapab fer bokou pou Lepep Seselwa dan nou pei ozordi.

Napa ki zot pa'n dir Mr Speaker. Zot in koz lo goute zanfan. Goute zanfan, en semenn. Zot ti promet pou donn goute zanfan, ni en semenn zot pa'n kapab fini donn goute zanfan, Mr Speaker. E lekol deza i fer provizyon pou manrmay ki pli vilnerab pou ganny akse avek goute kot lekol. Provizyon i deza ganny fer atraver tou bann lekol atraver Sesel.

I annan enn ki dir koumsa prizonnyen i ganny li sepa 4 repa par zour. Mr Speaker, mwan mon ti ekout sa *interview*

byen. Mon pa'n tande prizonnyen i gannyen 4 repa par zour. Sa ki mwan mon ti tande, ki sa zofisyen prizon ti dir, se ki prizonnyen i ganny 4 repa a la baz poul par semenn. Prezan mon konnen li si Onorab Vidot li i sitan eze ki i kapab manz 4 repa par zour, sa i son zafer pou li, me selman pa sa ki ti ganny dir dan sa *interview*, Mr Speaker.

I enportan Mr Speaker, pou nou sitye kot nou ete. Nou bezwen get nou sityasyon ekonomik, nenport ki depans, nenport ki logmantasyon, nenport kwa ki Gouvernman i pran, nenport kwa ki *weights* ki ganny re vizite la, Mr Speaker i bezwen a la baz nou lekonomi.

I bezwen a la baz larzan ki pe antre. E nou Gouvernman pe pran desizyon, me i pe pran li firamezir ki nou lekonomi i aranze.

E i enportan pou sitye nou Mr Speaker, kot nou ti ete 2020 ler LDS ti pran pei e 18 mwan, zis 18 mwan pli tar, kot nou ete ozordi. Fodre nou pa oublie mon bann frer ek ser kot nou ti ete 2an pase.

Annou mazine nou ti dan en kriz ekonomik, nou ti dan en kriz lasante e ler bann biznes ti pe depan lo *FA4JR* ki pa ti soutenab, aköz zot ti pe pran *tax payers money* ki ti pe

deplete nou rezerv, e nou Gouvernman ti pran bann desizyon mon bann frer ek ser. Bann desizyon ki zot menm zot ti kont, zot pa ti an faver pou reouver nou pei. Zot ti sot anler.

Mr Speaker, pou donn vaksen osi zot ti sot anler Mr Speaker. Tousala i bann desizyon ki'n ganny pran framezir pou nou redres nou pei, pou nou re aranz nou pei. E atraver, ler nou re ouver nou Erport, kliyan in komans vin Sesel, nou lekonomi pe komans aranze.

Annou pa bliye ki se lafen dimwan Mars, 1an la depi ler nou'n re ouver nou pei. Pou plis ki 2an nou pa'n anmas preski ditou larzan nou. La ki nou pe anmas larzan en pe, nou pa kapab zis depans dan nenport ki fason, diverti kontan ! Sa zot ki ti fer sa. Nou bezwen depans dan en fason ki responsab aköz nou pa anvii vwar nou dan en kriz parey nou vwar *Sir Lanka* ozordi.

Mr Speaker, ler nou pei ti pe *recover*, pa nou ki dir sa, ler nou pei ti pe *recover* nou konnen ki'n arive, lager *Ukraine* in vini. Lager *Ukraine* avek *La Russie* e nou vwar ki mannyer sa in enpakte lo lemonn. Tou pei dan lemonn in ganny

enpakte e mon fek lir en rapor *World Bank* Mr Speaker.

Ki'n arive Mr Speaker, aköz sa lager, prodiksyon *Ukraine* in desann, an plis sanksyon in ganny mete lo Larisi e sa lager in *disrupt* prodiksyon ek *trade* plizyer komodite dan lemonn. S sa bann komodite i bann komodite ki sa de pei i bann *main* enportater. Zot *main* enportater sa bann materyo brit, enkli sa bann komodite ki tou pei i bezwen. Swa dan prodiksyon, swa pou zot konsonmasyon.

E zis pou koz en pti pe lo sa bann komodite kle ki ganny enporte par *Ukraine* e osi Larisi, se lenerzi, *fertilizers*, *grains*. La mon pe koz lo *wheat*, *soy bean*, *soy bean oil*, *maize*, *LNG*, *natural gas*, *coal*, *potassium chloride*, *corn*, *edible oils*, delwil, *crude oil* ki nou servi pou brile pou nou ganny elektrisite.

Bann keksoz ki esansyel dan prodiksyon plizyer komodite enkli kou prodiksyon Mr Speaker. Ou vwar, ozordi. Annou pa bliye osi ki *freight cargo* tousala in monte. *Cargo* in plis ki double, menm triple dan lemonn. Nou bezwen *être* responsab. Nou pa kapab zis vini anbet nou pep la deor. Mon bann frer e ser, annou koz laverite ek nou pep, annou pa

zis vini fer bann politik bonmarse ek popilis.

Mr Speaker, Gouvernman *despite* tousala i annan bann desizyon ki'n ganny anonse. Prezidan in mansyonn en pe yer e la bomaten nou'n fek tann Minis Finans in fer en lanons kot Gouvernman pe al *subsidize* kou karbiran. Bann bato *cargo* ki fer Mahe/ Praslin – Mahe/La Digue ouswa ki fer Praslin/La Digue.

E sa bann keksoz zanmen Gouvernman avan in fer Mr Speaker. Zot pa'n enterese pou fer sa bann keksoz. Nou Gouvernman deza pe pran bann desizyon pou ede redwir en pe kou lavi. Ki kou deplasman transpor i ava desann ler sa bann bato *cargo* i ganny sa *subsidy*, i ava ed nou bann dimoun.

Mr Speaker, nou bezwen pran bann desizyon dapre nou mwayen, bann desizyon ki responsab, ki byen kalkile. Pa bann desizyon ki pou fouy en trou pou met nou pei pli dan fon. Nou pa kapab azir dan en fason ki i responsab.

E anvi ki ozordi, parey Minis Finans in dir bomaten, nou annan en lespas fiskal, nou pou kapab donn en logmantasyon saler pou bann ki ganny mwens ki R8500, Mr Speaker.

Gouvernman i bezwen koup son lenz dapre son latwal. Gouvernman i bezwen koup son lenz dapre son latwal. I bezwen fer son depans dapre larzan e reveni ki i pe kolekte.

E zot, zot pe dir zis pran larzan donn *left, right and center*. Kot nou pou al tir sa larzan, Mr Speaker ? Pou ou ganny sa larzan, pa bliye larzan ki lepep i anmase, larzan ki antre dan kof Leta i sorti dan pos lekel ? I dan pos bann biznes.

Tax payers money se tax ki ganny mete lo bann biznes, ki nou kolekte. Sa larzan ki nou servi pou nou fer marse nou pei. Pou ledikasyon, lasante ek tou nou bann depans, pou depans en pei, Mr Speaker.

Eski zot pe dir nou al takse ankor biznes deor ki deza fek ganny tape avek *COVID*? Zis pran larzan depanse *anyhow*? Annou touy sa bann biznes ki la deor, sa bann pti biznes, sa bann gro biznes. Mr Speaker nou bezwen *être* realis. Nou pa kapab trangle en bor pou nou donn en lot bor. Nou bezwen pran bann desizyon ki responsab Mr Speaker.

Mon a donn zot en lot desizyon ki nou Gouvernman in pran, ki'n ede soulaz nou pep. *Air Seychelles*. Ti dan en det sepa konbyen milyon dolar.

Nou'n nobou kapab *save* \$50milyon. \$50 milyon det in ganny *right off* e ozordi nou pou pey *bond holders* zis anviron \$27milyon. Nou'n sov nou pei \$50 milyon ekivalan ek sa \$50milyon ki ti disparet anba zot *watch*.

300 travayer *Air Seychelles* pa pou perdi zot louvraz. E zisteman mon fek koz avek enn de bann *staff Air Seychelles*, zot in dir mwan poudir i annan ki ti'n *apply* zot *loan* pa ti pe gannyen, e la labank in aksepte pou re donn zot *loan* pou zot kapab fer bann pti proze ki zot annan.

Nou Gouvernman i pran desizyon pou reviz *weights* pou donn lasistans sosyal. Nou'n koup bann labi kot *ASP*. Nou konnen poudir koripsyon ti pase laba, plizyer bilyon in disparet. Nou'n koup labi ek vol dan plizyer landrwa. *SBFA* ki ozordi larzan, sa lannen nou'n met plis ki R150 bilyon pou nou ed bann pti biznes dan nou pei.

Nou'n koup labi dan plizyer landrwa parey *STC*, zot konnen zot menm akoz zot ti form parti ladan. *STC*, zot ti pe lwe en *building* avek *STC* pou R800mil par mwan. En *building*, en propriyete ki zot in ganny pou naryen, apre zot ti vann sa propriyete pou R17 milyon Mr Speaker.

Tousala en bann keksoz ki montre poudir zot pa ti pe ed nou pep. La ozordi zot vini, zot enterese avek vant Lepep Seselwa. Zot enteresan avek vant Lepep Seselwa, zot pe koz Seselwa deor i mizer, dimoun pa pe manze. Selman i annan zot la anndan Mr Speaker, zot parey sa bann *Teletubbies* ki ti pe debout o bor Lorloz.

Mr Speaker, nou pa kapab touy biznes Sesel. Nou bezwen être responsab dan lafason ki nou zer larzan Lepep Seselwa. Fodre nou pa bliye Mr Speaker, dan nou pei *at one point* nou'n fer fas avek *mass redundances*, dimoun ti napa travay. La ozordi tou lasemenn lalis travay ki annan Sesel, nou tou nou pe ganny sa lalis. Tou le semenn nou pe ganny en lalis e i annan plis travay ki dimoun ozordi, ki nou bezwen al rod etranze pou travay Sesel.

Mr Speaker, ozordi bann bon desizyon ki nou Gouvernman in pran, nou'n vwar *arrival* Sesel in ogmante. Nou'n ariv plis ki 150 mil dimoun. Anviron 150 mil viziter ki antre dan nou pei. Nou lekonomi pe refer.

Nou pa ankor ariv lo sa *height* ki nou ti ete an 2019 me nou pei pe refer. Annou pa touy nou pei. Annou pran bann desizyon ki responsab pou nou

ed nou pep. Annou pa pran bann desizyon fou e popilis pou nou *end-up* parey nou vwar pe arive *Sri Lanka*.

Mon bann frer ek ser mon enplor zot silvouple, ler zot fer zot bann entervansyon annou *être* responsab, annou *être* realis. Annou pa pe zis sey bat latet nou bann frer ek ser Seselwa deor.

Annou ed nou pep, annou ed nou pei bouz pli devan. Avek sa de mo Mr Speaker, mwan Wavel Woodcock mon pa pou kapab siport en Mosyon pou sey *highjack* en lot Mosyon ki parfetman - ki mon pa vwar okenn *issue* avek, ki parfetman valid, ki'n ganny byen drafte, pou en lamannman ki ou vwar poudir sa bann zans zot pa'n vremen kalkile, zot pa'n vremen analiz nou sityasyon ekonomik avan ler zot in vin anmenn sa Mosyon. Avek sa de mo, mon dir ou mersi Mr Speaker.

(APPLAUSE)

MR DEPUTY SPEAKER

Mersi Onorab. Mon ti dir i annan 4 entervenman letan. Letan mon get grander ki Onorab Woodcock in fer son lentervansyon, si nou kit li apepre 15mint sakenn, nou pou kapab fini *by* 5er ek sa bann entervenman. Onorab Aglae mon

vwar ou lanmen anler. *Point of order*.

HON EGBERT AGLAE

Anba *Order* 8.

MR DEPUTY SPEAKER

Order 8.

HON EGBERT AGLAE

Mr Speaker, depi ler nou pe koz lo sa Mosyon ki la devan nou, mon krwar nou tou nou pe met en grander lespri. E Onorab ki'n fer son lentervansyon *ok*, i pa normal pou mank respe pou nou lo sa kote latab, akoz nou' pa'n mank respe pou zot, poudir nou, nou parey bann *Teletubbies*. E mwan pou mwan sa i pa akseptab sa!

MR DEPUTY SPEAKER

Ok, mon'n sezi. Mon pa'n vwar li pou person la anndan. In dir i annan zot e annan zot i vedir i ti kapab pe dir pou mwan tou par egzanp. Donk annou pa. Nou pe byen ale, nou ava kontinyen avek.

Yes Onorab *Leader* Lopoziyon.

HON SEBASTIEN PILLAY

Mr Speaker, mwan mon en dimoun ki apresye lesanz dan Lasanble. Taler ou'n servi ou privez koman en Manm, ou'n *challenge* sa ki mon'n dir lo baz

sa ki mon'n dir e mwan mon'n koz lo Konstitisyon. I normal sa. Me mon espekte osi ki ou *fair* dan ou zizman.

Onorab Aglae pe fer mwan realize poudir ler Onorab in koze, mon pa konnen akoz Onorab i annan en problemm avek respe lezot dimoun, me Onorab in bezwen fer son lentervansyon ki i bezwen entrodwi ki annan zot lo lot koste latab ki parey *Teletubbies*.

Non, non in servi sa *statement* li Mr Speaker, so mon ti a kontan demann ou, ganny ou gidans. Eski i *ok*? Mwan mon pa pou zanmen fer sa, pou apel okenn Manm dan okenn fason. So, i pa normal. Mon pa'n zanmen fer li e mon pa pou zanmen fer li.

Mn krwar ki Onorab i devret annan en grander lespri e komans annan en pe respe. E *befits* - dernyen fwa i ti fer en *personal explanation*. Mon ti kontan i fer *personal explanation*. So, petet swiv sa lespri ki i ti fer sa *personal explanation* ladan. Silvouple Mr Speaker, mon enplor ou.

MR DEPUTY SPEAKER

Mon'n sezi ou mon e parey mon'n dir. Mwan sa ki mon'n sezi, mon'n tann li dir i annan zot ki parey *Teletubbies*. Me

letan in dir i annan zot, i pa'n sit personn la anndan, i ti kapab pe dir pou mwan, i ti kapab pe dir pou nenport ki lo semen.

Donk annou kontinyen avek nou deba, nou pe byen ale. Onorab *Leader* Lopozisyon i ou tour entervenir. Mersi.

(Interruption)

MR DEPUTY SPEAKER

Onorab ou pou entervenir ouswa -

HON SEBASTIEN PILLAY

Mon pe esper ou met en pe kontrol.

MR DEPUTY SPEAKER

Silvouple. Mersi. *Proceed*.

HON SEBASTIEN PILLAY

Mersi bokou Mr Speaker. Bonn apre midi Mr Speaker. E bonn apre midi tou koleg Onorab e bonn apre midi tou dimoun ki pe a lekout. Fotespere, mon krwar Lepep Seselwa pe swiv sa deba e Lepep Seselwa pe ekout nou.

E pou nou konpran rezon det akoz apre midi nou annan en propozisyon pou fer en lamannman lo en Mosyon ki'n ganny *move*, pou detrwa rezon ki mon krwar mon'n ekout *mover* Mosyon ki'n fer propoz sa

lamannman. E mon konpran kote i pe vini ek son lannmen e mon ti swete, mon ti ava'n swete ki lo lot kote latab nou konpran lespri aköz sa lamannman in vini.

Premyerman mon krwar i annan en pwen, si ou le prosediral ki nou bezwen met ater. Sa ki nou, nou konnen - bann ki dan Lasanble pandan plizyer lannen, se ki en Mosyon i pa *binding* lo Gouvernman e alors ou bezwen fer li pli kler posib pou ki ou kapab anmenn en rezilta lo sa *statement* ki ou pe demande.

E pou manm piblik ki pe ekout nou, ler en Manm Lasanble nou demann en kestyon, nou demann en kestyon pou *press* Minis pou aksyon, oubyen nou demann en kestyon pou nou rod lenformasyon avek Minis. E byensir en Minis i kapab reponn ou kestyon, i kapab pa reponn ou kestyon. Me i nou rol koman Manm Lasanble pou *press* Minis.

E se sa rezon ki bokou fwa, bokou dimoun i vwar mwan antre dan bann konfli avek bann Minis, aköz mon santi ki lenformasyon pa'n ganny donnen.

Ler nou vin lo en Mosyon, se sa rezon det en Mosyon. Se pou li anmenn en *statement of*

intent ki Lasanble i anvi Gouvernman i fer. Me annou regard lentansyon Mosyon *as it is worded*, Mosyon i dir '... swivan bann mezir anonse ki pou ganny enplimante par Gouvernman.'

Pour lemoman nou pa ankor konkretman konpran ki bann mezir ki Gouvernman in oule anons. Mon servi sa mo 'konkretman konpran ki bann mezir ki Gouvernman i oule anonse.'

Rezon mon dir sa, se aköz yer swar mon'n tann Prezidan Larepiblik koze e li osi in koz lo serten keksoz ki bezwen arive, bann mezir, me ki son Minis dan Lasanble bomaten, mon pa oule pran keksoz *out of proportion* oubyen *disproportionate* keksoz.

Oubyen met keksoz dan en fason ki pa ete, me sa ki Minis in dir nou, se ki par egzanp nou pe tann koz lo logmantasyon, Onorab Woodcock atraver ou Mr Speaker, in koz lo logmantasyon. Me i paret i pa'n ekout Minis. Minis pa'n koze lo logmantasyon. Minis in koz lo en mezir *emergency*.

En mezir *emergency* e ou'n maltret nou en kantite san ki ou menm ou, ou'n ekout ou Minis ki in dir.

E mon konpran yer Prezidan in koz lo *three-line whip*, lo. Mon pa konnen si toulezour zot ganny en *three-line whip* pou swiv. Me ti ava bon ki nou koz en fason pli ouver.

So, ler nou koz lo mezir ki Gouvernman i anonse. Si nou pe koz lo logmantasyon saler, e ki Onorab William pe dir, apre ki Gouvernman in fini fer sa logmantasyon saler, Gouvernman i devret vwar plis, *then* sa Mosyon i kont Konstitisyon.

How it is worded i pou vin kont Konstitisyon akoz sa Mosyon anba Konstitisyon, Lasanble pa kapab posed lo en Mosyon ki pe *impose en charge* lo *Consolidated Fund*, ki pe demann Gouvernman pou met larzan an plis.

Se pour sa rezon ki nou bezwen demann Gouvernman sa menm kestyon dan en lot fason. E se sa ki Onorab Uranie in vwar. E se sa ki Onorab Uranie pe sey Lasanble kapab fer.

Akoz ler mon'n ekout *mover* Mosyon, enn bann baz lankadremman son Mosyon se annan plis pouvwar depans ki dimoun i bezwen annan, pouvwar *d'achat*, met plis larzan dan pos dimoun.

Me si nou pou met plis larzan dan pos dimoun, mon demann ou Mr Speaker pou fer referans avek Konstitisyon, e pou demann ou lekor si sa Mosyon alors, ki mannyer i ganny mete lo *Order Paper* pa pou al an kont Lartik 90 nou Konstitisyon?

Me si sa i le ka, i pou al an kont Lartik 90 nou Konstitisyon, alors sa ki Onorab Uranie pe propoze, ler i koz lo bann mezir konkret, i pou enkorpor en gam keksoz ki Gouvernman i bezwen fer, ki nou pa a bezwen koman en Lasanble vwar nou pe al an kont nou Konstitisyon.

Sa i premye pwen ki mon annan pou fer. Lo en pwennvi prosediral, lamannman Onorab Uranie i tre enportan. Akoz se sa baz ki'n ganny servi pou entrodwi sa Mosyon dan Lasanble ozordi.

Prezan si nou vin lo sa term mezir. E rezon akoz ki nou oule ki Mosyon i sible pli byen sa bann mezir, se akoz nou santi poudir i annan si ou le en *indecisiveness* - en mank desizyon lo kote egzaktman nou pe ale avek bann mezir. Pou ilistre sa, annou pran sityasyon logmantasyon saler ki nou'n koz lo la. Si sa i lentansyon, Prezidan dan son *SONA* in donn nou lenpresyon

ki pou annan en logmantasyon saler sa lannen.

Be Minis i ankor pe mentenir son pozisyon ki pou annan en logmantasyon saler lannen prosenn. Akoz revii ki pe ganny fer i ankor pe ganny fer pou konsolid bann saler.

Be si bann saler pe ganny konsolide, eski par egzantp si ozordi mon pe ganny R3000 *allowance*, ler i konsolid sa avek mon saler, mon pou zis ganny mon *allowance* ek mon saler aktyel me pou napa en logmantasyon lo la. Se sa ki en konsolidasyon i vedir.

En konsolidasyon pa vedir en logmantasyon. Byensir lavantaz i ava vin ler ou pe al ganny ou gratwite, me a sa moman la pou napa plis larzan ki antre dan ou pos. Prezan si nou koz lo mezir pou donn en *emergency support*. Me nou pa ganny en konpran kwa ki nou pe sey dir par *emergency support*.

Se pour sa rezon ki nou pe demann Gouvernman pou vin konkretman ek Lasanble e dir nou ki ou annan lentansyon fer. I neserer.

Akoz ler nou, nou ti koz lo probleman Praslin/La Digue. Annefe nou ti koz kont ferm bann *outlet STC* lo Praslin ek La Digue, lo lot kote zot, zot ti dir nou, nou iresponsab. Lo lot

kote zot, zot ti an faver ki zot Gouvernman i ferm bann outlet lo sa bann zil. Me yer swar Prezidan li menm in admet ki lo sa 2 zil kou lavi i ekskremant o e ki bann pri ki bann dimoun pe peye i ekstrememan o.

So, mon pa ganny en konpran kote zot vwar zot i annan en mezir ladan. E apre ki nou'n vwar - sa ki nou, nou ti dir in arive kot akoz i annan bann fason La Digue *STC* pe sey partner ek marsan e Praslin nou pe re ouver.

Be nou ti dir sa. E mon rapel tre byen parol mon koleg. Mon tre bon zanmi lo lot kote latab, se ki nou. I ti dir nou, zot. Zot en Gouvernman ki krwar dan sa fason e nou, nou en Gouvernman ki krwar dan sa fason.

Me nou ti seye. Nou ti seye met bann pwen devan zot. Annou vin lo sa pwen *subsidize* pri karbiran, ler nou koz lo mezir. Me Onorab Gill a de repriz in *challenge* Minis lo sa size e nou pe ganny dir ki pou annan travay ki pou ganny fer lo al depi lannen pase.

So, aksyon i pa konkret vizavi sa ki Lasanble i anvi vwar pou ed dimoun. E si nou le vin lo sa size pri karbiran. Yer swar mon lenpresyon se ki tou dimoun i konsernen avek par egzantp pri *fuel* ki nou pe peye lo

laponp. E tou dimoun ki pe ekout mwan i konnen nou konsernen.

E nou, nou ti dir ki nou bezwen regard dan posibilite si i annan en posibilite lo sa *tax* ki Gouvernman pe kolekte. Me deswit nou ti ganny *shut down* par Vis-Prezidan atraver ou ankor enn fwa Mr Speaker, ki ti la.

Ti dir nou, nou pou al perdi R75 milyon san ki okenn kalkil in ganny fer. Nou, nou bezwen koman Manm Lasanble lans en lapel avek Egzekitif. Se ki nou lapel avek Egzekitif se ki nou anv vwar bann aksyon e bann mezir ki konkret pou fer ki nou soulaz lavi dimoun.

Me la nou pa pe koz lo zis dimoun ki vilnerab. Nou pe koz osi lo dimoun ki pe fer bann aktivite biznes. Akoz si dan ou bann mezir ki ou pe koz lo la ou konsider zis en kote, e ler mon'n ekout prezantasyon Mosyon, mon krwar, mon santi konsiderasyon i lo zis en kote.

Me nou annan en lot kote biznes ki li osi i bezwen annan bann mezir ki bezwen ganny sipor konkret. Akoz se sa moter lekonomi ki bezwen anploye e fer larzan e pey *tax* pour ki nou kapab donn lezot dimoun.

E se pour sa rezon ki mwan mon ti lager pou ki bann lamannman ki pe ganny fer dan

Lalwa *Excise Tax*, nou ganny letan koman Manm Lasanble pou regard li akoz i pou annan en lenpak lo kominote Biznes. Me ankor enn fwa zot, zot ti riye. Zot ti *joke* ziska ler ki *Leader Zafer* Gouvernman, atraver ou ankor enn fwa Mr Speaker, ti vwar nesosite pou nou *postpone* deba lo la.

Zot pa kapab dir mwan poudir zot pa santi poudir zot prop Gouvernman pa pe ekout zot! Pa pe reflekte zot santiman. Me mon'n pase ladan mon osi, mon'n vwar sa mwan. E i nou devwar koman Lasanble Nasyonal pou nou kapab dir avek en sel lavwa, vwar li ki mannyer nou oule keksoz i ganny fer pou soulaz sityasyon ki nou bann zabitan i ladan.

Petet, mon pa konnen si Prezidan i annan lentansyon reviv bann Ladres Lazournen Nasyonal kot bann Prezidan lepase ti anons bann mezir, en keksoz ki li i ti kont.

Mon ti a kontan vwar si petet li i pou al reviv sa, akoz in koz lo bann lanons ki pou ganny fer avan lafen dimwan. Petet i pou al donn nou bann lanons, petet i ava anonse ki koman en Gouvernman zot pou deside ki zot pou ed zanfan lekol ek goute.

Petet zot ava anonse ki zot pou ed bann marsan pou fer met bann mezir pou bann marsan vann keksoz a pri *RRP*. Petet zot ava anonse ki mannyer zot pou ede avek pri karbiran, mon pa konnen.

Mon pa konnen si pou annan en *speech campaign*, mon pa konnen. Akoz li in dir nou dan son *press conference* ki pou annan bann lanons, bann mezir e se koumsa ki en Prezidan i *usually* annons bann keksoz.

E i pou enteresan pou vwar si i swiv sa lapros ki li i ti kont dan lepase. Me le pwen i reste. Le pwen i reste ki bann keksoz ki nou fer i bezwen konkret. I bezwen pe anmenn en rezilta pou dimoun la deor.

E nou pa kapab zis kontinyen koze, koze, koze me apre menm ler nou ganny bann Minis ki vin dan Lasanble zot pa kapab donn nou bann larepons konkret lo bann keksoz ki pe ganny fer e legzanp Minis Hassan bomaten.

Sorry, Mr Speaker mon bezwen dir, i montre nou sa klerman. Ki mon pa pare pou mwan donn nou sif. Me mon Lasanble Nasyonal. Si ou pa pare pou donn mwan sif, lekel ki ou pou donn sif?

Si Gouvernman i dir mwan i serye, ki in pran letan

pou analiz sa sityasyon, la nenport ki Minis ki mon demande ki *deal ek sa portfolio* i devret kapab dir mwan konbyen dimoun ki pe ganny afekte dan sa domenn, kantite sa bann dimoun i sipoze gannyen.

Nou kapab koz lo labi lepase kantite fwa ki nou anvi koz lo la, me en realite i reste se ki dimoun, Lepep Seselwa pa'n vote pou nou an mazorite dan Lasanble Nasyonal, pep Seselwa pa'n vote pou nou dan Gouvernman. In vote pou annan en Gouvernman *LDS*. In vote pou annan en mazorite Lasanble *LDS* pou reprezant li.

E i nou rol koman Lopoziyon pou fer zot onor langazman ki zot in donner. Zot pa kapab ankoler ek nou pou zwe nou rol. Sa i premye Mosyon ki konsern pri lavi dan Lasanble.

Worded dan sa fason, i premye Mosyon ki konsern pri lavi dan Lasanble. E si zot largiman i se ki si nou ti annan sa problemn akoz nou pa ti anmenn nou prop Mosyon, me zot blanm nou, zot dir nou pa anmenn lamannman lo okenn Mosyon ki zot anmenn.

Ler nou pou anmenn lamannman lo en Mosyon, ankor enn fwa, eski zot pou

blanm nou? Pran zot en desizyon.

Larealite i se ki nou, nou bezwen deside ki nou reprezante. E mon konnen bann dimoun ki pe kout nou la deor i pe realize, zot lizye i komans ouver, zot komans santi.

Zot komans konpran lenpak bann desizyon ki zot in pran e sakenn i ava pran bann desizyon dan lefitir ki zot pran.

Me lefe i reste ki napa naryen iresponsab dan sa ki Onorab Uranie pe propoze dan lamannman lo sa Mosyon. Annefe sa ki Onorab Uranie pe propoze i vreman responsab akoz i pe koz lo konkret - *hold the Government to account* e onor bann desizyon ki pe pran.

Mr Speaker, lo en dernyen pwen avan mon terminen. Mon'n realize poudir ozordi par egzanzp i annan bokou dimoun pe konplent lakantite letan.

Ankor enn fwa *I stand to be corrected*, *welfare* i a kapab dir mwan *otherwise*. Me mon annan ka ki'n ariv kot mwan, kot dimoun in *apply* pou pandan plizyer lannen, e mon pa pe lager pou *welfare* la.

Me sa ki mon vwar i *worrying*, ler ou dir mwan ou annan 110 dimoun lo *welfare* e apre ou largiman i se ki ou'n tir labi. Me apre ou admet poudir

i annan en problemn an se ki konsern kou lavi. 110 dimoun lo *welfare* i pa azoute avek problemn ki ou pe dir i annan.

Si ou vini ou dir avek mwan koumsa poudir nou'n ganny plizyer don, plizyer pei in donn nou don atraver. Annefe Onorab Woodcock i kontan dir mwan sa dan Lasanble. I kontan *remind* nou ki son Gouvernman pe fer sitan byen, zot in ganny lakantite don. Me yer swar son Prezidan in dir pa tou don ki zot in gannyen. Pa sa kantite don.

Zot in ganny en don wi. Zot in ganny \$4 milyon mon krwar pou Lopital La Digue. So, nou bezwen swiv kwa ki pe pase, pa zis vin dan Lasanble pou nou. La i apel bi popilis, sa ki nou pe fer popilis. Me nou, nou'n sorti dan mod popilis, akoz mod popilis in met nou dan Lopozisyon e mod popilis pou met zot osi dan Lopozisyon byento. Sa i en realite sa.

E mon krwar ki Seselwa ki pe ekout mwan la deor, mon konnen mon ganny problemn ler mon dir sa. Wi Seselwa pe ekout nou tou, pe ekout mwan, pe ekout zot. Me pe ekout mwan en pe plis la. Zot pe konpran akoz, akoz nou, nou pare pou koz lo larealite.

Nou, nou pare pou dir kwa ki pe pase. E pe enport nou

listwar ki zot pou sey ziz nou lo la, fondasyon ki nou'n konstri nou pa'n konstri li dan disab. E se lo sa fondasyon ozordi ki zot Gouvernman pe debout. E lo sa fondasyon ozordi ki zot pe koz lo gro labous pou dir zot pe fer monte lekonomi.

(APPLAUSE)

HON SEBASTIEN PILLAY

So, i paret mwan poudir zot in pran en vye kales par la dan garaz, zot in tire zot pe fer krwar sa enn ki nou ti kit ek zot.

Me si reelman kales in kase, met boulon, aranze. Akoz se sa ki zot in ganny elekte pou fer. E larealite, larealite i koumsa. Si pei en zour Minis Hassan i dir nou pei, atraver ou ankor.

Minis Hassan i dir ou nou pe fer byen, lot zour Onorab Woodcock ki'n koze taler, e probableman lezot Onorab ki pou koze i dir ou nou fek *recover*. Lot zour Prezidan i dir ou nou pe fer byen, lot zour i dir ou nou ankor pe *recover*. Eski sa i konkret? Eski sa i kler?

Mr Speaker, mwan mon get li koumsa. Nou'n propoz en lamannman lo en Mosyon. Nou'n arive fer zot ek zot mazorite ek zot loto ki ti pe desann dan sa desant, son de laport ouver. Nou'n fer zot pez

fre en kou. 10 nou, napa menm 10. Nou'n fer zot gran mazorite, zot 4 tim foutbol avek zot 2 refri ki zwe foutbol ansanm ek zot ankor lo laplenn, pez fren en kou. Sa i nou rol sa. *Ok?*

E mwan mon pou dir ek zot koumsa poudir annou profit loportinite ki nou pe gannyen avek sa lamannman ozordi, annou vot sa lamannman e annou inanimman siport sa Mosyon pour ki Gouvernman i ava kapab ganny en mesaz kler sorti kot nou.

E mon kontan ler mon vwar Onorab Naidu atraver ou, riye Mr Speaker. Mon kontan vwar zot riye. Mon kontan vwar zot reakte koumsa. Ler mon koz lo soufrans dimoun i byen sa. Akoz ozordi mon santi mwan privilezye ki mon ganny sans koz koumsa e ki mon vwar zot pe reakte koumsa.

Ozordi kestyonn Gouvernman vin en problenm, ozordi met presyon lo Gouvernman in vin en problenm, kot par lepase nou ti fer Minis al get lo Erport ler avyon ti apoze pou gete si Arab pa pe tir pake. Nou bliye sa. Nou bliye.

Mr Speaker, mersi pou letan ki ou'n donn mwan, ki ou'n akord mwan pou fer sa modest, *humble* lentervansyon lo sa Mosyon. Mon konnen

mon pou ganny vilifye, atake pou sa ki mon'n dir. Mon pe espekte sa. Mon *hope* ki i en bann latak venen menm, ki ava montre zisteman si nou annan sa grander lespri pou nou *rise above* politik popilis e fer sa ki pli byen pou sa pep Seselwa. Mersi Mr Speaker.

(APPLAUSE)

MR DEPUTY SPEAKER

Mersi Onorab. I reste nou 2 entervenans, ki mon krwar nou kapab fini 5er. Onorab *LGB*.

HON BERNARD GEORGES

Mersi Mr Speaker. Bonn apre midi Mr Speaker. Bonn apre midi tou bann manm Onorab e tou dimoun natirelman ki pe swiv nou.

Mr Speaker, sa Mosyon Onorab Wavel William i ariv a en moman apropiye dan nou Lasanble. Mon pa konnen kan Mosyon in ganny anvoye me i arive la a en moman kot nou konnen aköz nou'n ganny notifiye ki byento pou annan serten deklarasyon ki Gouvernman pou fer lo size pri lavi.

E pri lavi, size pri lavi i enn ki tous tou Seselwa e i tous partikilyerman tou dimoun ki dan politik, pa zis zot dan zot kote latab me nou osi. Aköz

nou osi lo nou kote latab, nou annan dimoun ki pe soufer avek pri komodite, ek pri lavi. Sa se larealite Sesel, se larealite lemonn antye ozordi.

Swivan lefe pandemik *COVID* avek lager ki pe arive Ikrenn tou Nasyon pe soufer e pri lavi pe monte partou. Dan serten ka zot kapab *mitigate* konsekans, dan lezot ka parey nou ki ptipti, ki pa kapab lenfliyans lavi e pri, nou bezwen aksepté.

E i byen alors ki lo tou lede kote latab apre midi nou'n kapab montre nou lentere e montre nou sousi pou sa problemn pri lavi.

E sa Mr Speaker i en moman lazwa pou nou koman Manm Lasanble e mon konnen i en moman soulazman par bann dimoun ki pe swiv nou deor, aköz zot oze espere ki si Gouvernman in tann zot parey Prezidan in dir e Minis Finans bomaten in fer nou rapel.

E la ki zot pe tann zot bann reprezantan dan Lasanble Nasyonal ki zot in elekte pe koz avek menm lavwa, mon krwar nou pep i kapab soulaze pou konnen ki byento pou annan serten mezir ki pou ganny pran, pou soulaz zot problemn an sa ki konsern pri lavi.

Sa alors Mr Speaker, i pa en size ki devret fer nou koman

diferan Manm dan sa Lasanble vin fer en paryaz politik, o kontrer se en size parey mon'n dir lo lekel nou tou nou tonm dakor ki i bezwen annan serten travay ki ganny fer. Serten soulazman ki bezwen ganny anmennen pou servi en mo ki mon vwar dan Mosyon li menm - 'soulaz sirtou bann ki dan difikilte avek koud lavi.'

Se Onorab William ki pe demann soulazman Mr Speaker. Annou byen mazine apre midi. Se li ki'n annan lespri pou anmenn sa Mosyon devan Lasanble.

E ler mon pe koz lo sa propozisyon lamannman, mon anvi ki tou dimoun i konpran egzaktaman ki si sa ki nou, nou'n fer e ki sa ki zot, zot pe rode fer apre midi.

I pa plas Mr Speaker, lo en Mosyon koumsa, pou en kote sey *highjack* en Mosyon avek en lamannman. I pa plas a sa moman kot Mosyon pe demann avek Gouvernman fer plis firamezir, pou vin sanz sa mo 'plis' e vin 'rod mezir konkret'. E i sertenman e la mon pa'n tann personn koz lo la apard ki *mover* Mosyon, pou vin demann dan en Mosyon ki pe demann pri lavi, pou vin rod sipor kominote biznes.

Sa set en lot Mosyon - se en nouvo Mosyon, se en nouvo

keksoz ki pa vwar okenn plas dan sa ki nou pe koz lo la ozordi.

Mosyon Onorab William e premye parti lamannman Onorab Uranie i tous sa tenm pri lavi. Napa naryen pou fer avek soulaz kominote biznes. Si kominote biznes i bezwen ganny siporte, les sa vin atraver parey *Leader* Lopozisyon in dir apre midi.

En Mosyon ki ava demann Gouvernman spesifikman sa e non pa vin dan en dernyen 3 mo dan en fraz ki pe ganny azoute avek en Mosyon ki koz lo pri lavi. Mon dir sa Mr Speaker, akoz Minis in fini fer nou konpran bomaten, ki pou annan mezir konkret ki pou ganny pran byento.

E donk si mwan mon ti'n anmenn mon Mosyon depi le 23 Me, avan ki Prezidan in deklare ki pou annan mezir konkret e avan ki Minis i vin deklare devan nou Lasanble ki pou annan mezir konkret, mon pa ti pou *move* mon lamannman, akoz in fini ganny dir.

E Prezidan in dir yer avek nasyon an antye e Minis bomaten in dir avek nou e tou dimoun ki pe ekoute ki pou annan mezir konkret demen.

Alors akfer nou pe tap koudpye pou ouver en laport ki deza gran ouver?

(APPLAUSE)

HON BERNARD GEORGES

Ou konpran Mr Speaker. E se sa problem ki mon vwar dan lafason ki zot pe sey devlop zot largiman, an faver sa lamannman apre midi. Nou tou nou dakor ki i bezwen annan mezir ki ganny pran, i bezwen annan soulazman, i bezwen annan serten keksoz. Okenn Gouvernman ki responsab i bezwen fer li.

Mon ti a kontan selman e sa i pou mon tenm pou sa 10minit ki reste mwan, mon ti kontan fer zot rapel, *Leader* Lopozisyon i dir ki sa se premye Mosyon ki konsern pri lavi ki'n ganny anmennen dan nou Lasanble. Premye Mosyon ki ganny anmennen konsernan pri lavi dan sa Lasanble.

Mon a fer zot rapel Mr Speaker, ki sa premye Mosyon konsernan pri lavi dan Lasanble lekel ki'n anmennen? *LDS* ki'n anmenn sa Mosyon.

(APPLAUSE)

HON BERNARD GEORGES

Sanmenm sa mazorite dan sa Lasanble, ki mazorite dan Gouvernman ozordi ki'n amenn sa Mosyon.

Donk avan ki zot sote, zot dir zot ki pe debat, zot ki pe rod soulaz soufrans dimoun deor, mazin tre byen ki se pa zot ki'n anmenn en Mosyon. Zot tou sa ki zot in fer, parey Onorab Woodcock in dir, zot in vey dan goulo e zot in sot lo Mosyon zot kanmarad pou sey ganny en keksoz. Se tou ki zot in fer. Se tou ki zot in fer.

Eskiz mwan pou dir, me se la realite. E la realite Mr Speaker, nou bezwen dir li.

Mr Speaker, les mwan fer mon bann koleg lo kote latab. Ki mon estimen zot tou zot bann koleg. Zot tou zot bann koleg, zot tou zot bann ko-frer. Les mon fer zot rapel sa ki zot in dir la lapremidi dan detrwa mo.

Onorab Cosgrow atraver ou Mr Speaker, in fer nou konpran ki en pe letan zot pe koz lo sa size. Mon kestyon se be si *en pe letan* zot pe koz lo sa size, akoz zot pa'n anmenn en Mosyon? Akoz zis zot koz lo sa size me zot pa anmenn en Mosyon pou demann avek Gouvernman fer sa keksoz?

Menm Onorab i dir nou *serye* lo sa size. Be si zot *serye* lo sa size, be si zot *serye* lo sa size anmenn en Mosyon e vin *serye* lo sa size !

(APPLAUSE)

HON BERNARD GEORGES

Onorab Loze i dir zot in koz o e for. Be olye koz *o e for*, anmenn en Mosyon devan Lasanble!

Onorab Loze ankor, atraver ou Mr Speaker, i dir nou'n ekout li. Be ki nou'n ekout li. Nou'n ekout kwa? Oli son Mosyon ki nou'n ekoute?

Onorab Vidot; Onorab Vidot Mr Speaker, i dir dimoun i oule vwar aksyon. Me si dimoun i oule vwar aksyon Mr Speaker, anmenn en Mosyon e montre dimoun ki zot pe fer aksyon. Pa zis vin dir dimoun pe rod aksyon.

Onorab Vidot i dir larealite, '*dimoun in dir nou*', dimoun ki'n dir zot sa keksoz. Me olye zis kouv ek sa parol ki '*dimoun in dir zot*', anmenn en Mosyon devan Lasanble, demann Gouvernman pou fer sa keksoz.

(APPLAUSE)

HON BERNARD GEORGES

I dir nou anvi en program konkret, be si zot anvi en program konkret anmenn en Mosyon devan Lasanble demann Gouvernman en program konkret.

Zot dir zot bezwen soulazman. Be si zot bezwen soulazman, pa les Onorab William vin demann

soulazman. Zot demann soulazman ek sa pep ki zot pe defann.

Ou vwar Mr Speaker, se la kot lopozisyon i defayans. Mon'n dir lo komansman ki nou annan menm leker, nou tou nou anvi menm solisyon pou sa problem pri lavi. Me i annan en kote latab ki li i fer aksyon.

Li i anmenn en Mosyon, li i defann son Mosyon e i annan en lot kote latab ki pa fer okenn keksoz, zis zot koze, zis zot dir lontan zot tann dimoun pe dir zot, zis zot demann soulazman me zot pa pran okenn aksyon pou dir avek Gouvernman fer sa keksoz.

Ou konnen ki ti pou arive Mr Speaker, si olye anmenn en lamannman a sa Mosyon, Onorab Uranie ti'n anmenn son Mosyon avan Onorab William, ou konnen ki ti pou arive, la ozordi i pou pe kriy '*hi pi pip !*'

I ti pou pe dir vwar la, la mon'n anmenn en Mosyon, mon'n demann trouv bann mezir konkret, la Gouvernman prezan pe al fer mezir konkret. Olye felisit bann atlet Digwa, e mon partaz son felisitasyon, li ki ti pou mont an fanfar La Digue e dir vwar la, mon'n anmenn en Mosyon.

(APPLAUSE)

HON BERNARD GEORGES

Ou vwar Mr Speaker, Nou bezwen kit, nou bezwen dir keksoz mannyer i ete.

Mon bann zanmi lo lot kote latab mon konpran zot. Me zot ava konpran akoz ki nou pa kapab ozordi e mon ava les sa avek Onorab William akoz se son Mosyon.

Mwan mon pa kapab dir ki i pou fer avek sa propozisyon lamannman, me si parey mon vwar lapant parol apre midi, si Onorab William pa pare pou aksepte sa propozisyon lamannman, la la bann rezon akoz sa lamannman pa pou pase.

Mon konnen ki zot leker, parey mon'n dir i dan bon landrwa. Mon konnen ki zot *mean well*, e mon konnen ki zot pou zwenn nou a lafen pou vot an faver sa Mosyon *whatever* sa Mosyon i dir akoz i dan nou lentere nou tou.

Me selman mon sipliy zot ankor, silvouple. Zot koz byen, zot konnen ki mannyer pou koze. Zot *Leader* i enn bann pli gran kozer dan sa Lasanble, pa zis koze, pran aksyon konkret parey zot pe demande ozordi.

E sa bann dimoun ki zot pe swadizan reprezante laba deor ava bokou pli satisfè avek zot travay dan Lasanble ki sa performans ki zot in fer apre

midi, i ava demontre. Mon remerci ou Mr Speaker.

(APPLAUSE)

MR DEPUTY SPEAKER

Mersi Onorab. E dernyen entervenans lo rezon pou amande ouswa non. Onorab Waven William.

HON WAVEN WILLIAM

Mersi Mr Speaker. O debi mon oule felisit Onorab *Leader* Zafer Gouvernman pou bann pwen ki ki'n met devan, ki vremen demontre ki lot kote latab pa vremen serye anver zot bann komitman ki zot dir zot annan anver sa pep.

Mr Speaker, letan mon'n prezant Mosyon - e la mon anvi atraver ou dir ki *Leader* Lopozisyon in tant pou ankor enn fwa, parey i abitye fer toulezour. Sey detourn nou e sit Lartik 90 Konstitisyon an dizan *comme quoi* ki sa Mosyon i kapab anti-konstitisyonel.

Mr Speaker, be ler ou lir Mosyon ki mon'n anmennen, Mosyon pe dir Gouvernman pou kontinyen revwar an plis firamezir - ki lekonomi i permet pou soulaz bann ki dan difikilte.

Mr Speaker, napa en lord direk ki nou pe dir fodre fer li sa lannen. E Mr Speaker, mon

anvi fer sorti, petet Onorab Uranie ki'n anmenn sa lamannman e mon trou drol i pa'n konsilte avek - atraver ou Mr Speaker, i pa'n konsilte avek Onorab Cosgrow ki ti Minis dan ansyen Gouvernman.

E dan lot kote latab mon vwar mon koleg parey Onorab Gill, Vidot, Aglae, Lemiel e *Leader* Lopozisyon. Letan mon ti lo zot kote Mr Speaker, nou ti annan en refren ki nou bann *Leader* ti met devan nou pou nou koz lo la tanzantan, ki nou bezwen fer keksoz 'firanmezir.' 'Firanmezir' 'Mr Speaker, sa ti en refren ki nou ti anmennen. Akoz nou ti konnen ki keksoz pa fer - tou keksoz pa fer ozordi pou landmen.

Mr Speaker, mon pe demann mon lekor si zot in obliye sa mo 'firanmezir', sirtou dan sityasyon aktyel ki pep pe pas atraver.

Mr Speaker, si Sesel ti kontrol lekonomi mondyal, Mr Speaker nou ti kapab koz parey zot ti pe koze. Mr Speaker, pti Sesel napa sa kapasite.

Mr Speaker, ler mon get sa lamannman ki Onorab pe anmennen. Mr Speaker, lo Mosyon mon'n osi anmenn bann sizesyon ki enkorpor parti son Mosyon, sa lamannman ki i pe anmennen e mon pou site. Premye rekomandasyon ki

mon'n dir, annan konsiltasyon ek sekter prive.

Mr Speaker, mon'n koz osi lo revwar bann kou bato e bann konsesyon ki a kapab donner pou kapab ed sa de zil vizavi bann pri. So, Mr Speaker, rol Manm Lasanble osi se pou anmenn sizesyon. E Gouvernman pe al pran bann desizyon, parey zot dir nou pa konnen kwa.

Me selman etandonnen ki ou annan en Gouvernman responsab ki konsyan son kapasite, ki pa kapab depans bann larzan ki li napa, an plis Mr Speaker i pou bezwen fer keksoz firanmezir parey dan en fanmir normal i fer toulezour.

Mr Speaker, alors avek sa de pwen, akoz mon pa santi poudir sa lamannman mon pou kapab aksepte. Akoz sa lamannman i pa vreman pe adres sironstans e lanvironnman ekonomik ki nou ladan.

Sa lamannman pe negliz sa laspe pridans, responsab, kosyon, dan son laplikasyon. E i reste pou mwan dir ki mon pa pou donn sipor sa lamannman akoz i pa pe fer zistis realite ki pei pe fer fas avek.

E la ankor mon anvi fer bann Manm rapel ki Foronm Ekonomik Mondyal ozordi dan son rapor ki in *update* an Me -

le 24 Me 2022. Mr Speaker, bann sef ekonomik, foronm ekonomik mondyal pe prodwir Mr Speaker, ki pou annan en bes dan aktivite lekonomi mondyal.

Lenflasyon pou mont pli o e saler i kapab desann dan plizyer pei. Mr Speaker, i pou annan osi en menas kont sekirite alimanter pli sever e plis lensertitid, an plis ki *COVID* par sa lager ant Ukrenn avek Larisi.

Mr Speaker, parey mon'n dir. Pti Sesel i bezwen konnen grander son latwal pou li kapab koud sa palto. Mersi.

(APPLAUSE)

MR DEPUTY SPEAKER

Mersi Onorab. Mon krwar aprezan baze lo *Order 46(3)*. Avan.

(Off-Mic)

MR DEPUTY SPEAKER

Mon tann ou, mon tann ou.

Nou pou al pran en vot apre, me selman avan sa definitivman nou pou demann *mover* lamannman lo Mosyon pou fer en *Right of Reply*, apre nou pou pran en vot pou nou regarde si alor si ganny aksepte oubyen si nou kontinyen avek

Mosyon orizinal. Mersi. Onorab Uranie.

HON ROCKY URANIE

Mersi Mr Speaker. Mr Speaker, atraver ou mon vremen dezapwente avek *LDS* e mon vremen dezapwente avek Onorab Georges, atraver ou Mr Speaker. Pou en dimoun ki toultan koz la demokrasi e aksyon.

Mon ti espekte i pa zis koz pou protez son Gouvernman, me i vremen mazin lepe Seselwa la deor. E onor zot promes ki zot ti fer avek Lepep Seselwa an 2020.

Atraver ou Mr Speaker, mon osi dezapwente avek Onorab William. Onorab William i bliye poudir i dan Gouvernman, i ankor pe sey sant refren lepase. Mwan mon krwar in ariv en ler pou ou aret sant refren lepase e get la, e fer keksoz pou sa pep Seselwa.

Parfwa ou konnen Mr Speaker, konmsi ler mon'n get lakantite zot ki annan laba lot kote, mon ti krwar zot pou vremen kapab vwar sa ki nou pe anmennen.

Mon lamannman ti an bonn fwa, an bonn fwa mon lamannman ti pou pli ankadre sa ki Onorab William pe dir avek aksyon konkret pou met en pe presyon lo Gouvernman

pou pran bann desizyon ki kapab fer en diferans dan lavi Seselwa.

Me atraver ou ankor, Onorab Georges in fer ou krwar poudir lamannman i en fars ler ou anmennen. Fodre ou anmennen Mosyon. Zis parey bann dimoun ki krwar ki si ou'n met en *goal* atraver penalti, ou'n bat en tim atraver penalti, savedir *ah* ou'n bat li atraver penalti.

Me lamannman i form par. En dimoun in anmennen en Mosyon, en dimoun in amennen en lamannman, i normal pou anmennen en lamannman la anndan. Mon'n amelyor lo sa Mosyon. Pa fer nou krwar poudir i en keksoz ki mal! Tou loportinite ki nou'n gannyen lo sa kote latab Mr Speaker, nou'n koz lo kou lavi. Kriye lo kou lavi.

Leker zot in gognarde ler nou'n koz lo vant Seselwa, zot in gognarde, zot in riye. Prezan mon tou kou ler mon desann La Digue, bann dimoun i get mwan konmsi, i dir be sa bann dimoun ki zot problem? Zot pe riye. Nou, nou pe soufer zot, zot ape riye? Akoz zot annan mazorite? Konmsi i fer ou lapenn sa. Konmsi fransman, tou loportinite demann kestyon konsernan kou lavi isi lo sa kote latab in demande.

Menm ler in vin bann Lalwa, isi lo sa kote latab i anmennen kou lavi menm ladan. Pou seye rezourd problem. Zot in zwe sourd lo nou. E la mon'n vwar Onorab in anmennen, mon'n dir *ok*, annou fer li en pe pli konkret, anmennen en lamannman pou aranz sa.

E ou, bann la i dir annou bat kalot ladan ankor. Pou zot sa i byen i sa, gognarde menm, riye sak fwa nou nonm vant pep Seselwa. Tou konversasyon ki mon fer deor avek en dimoun ozordi i mont sa problem kou lavi. Bann la i dir, nou tann zot lo sa kote latab anvoye, anvoy kestyon.

(laughter)

HON ROCKY URANIE

Me laba dan *LDS* bann la i zwe sourd, bann la pa tande. Mon dir be wi, zot an mazorite. Zot pe zis protez Gouvernman e la ankor zot pe gognarde.

Pa bliye, Seselwa laba deor pe get zot. Mwan tou loportinite ki mon'n gannyen mon'n kriye pou sey dir Gouvernman sibvansyonn nou bann bato *cargo* pou fer desann kou lavi.

Bann operater bato Praslin ek La Digue in menm zwenn, pa i vre Mr Woodcock, atraver ou Mr Speaker. Menm

zwenn pou fer diskisyon ek Minis. Naryen pa ganny fer. Sanmenm sa mon dir aksyon konkret ki nou oule vwar.

E la ankor bomaten atraver ou Minis, in vini in dir. Pe al fer diskisyon ankor. Be zis diskisyon nou pe rode, zis lanons. Annou fer aksyon. Pa zis anonse, nou fatige vwar lanons.

(APPLAUSE)

HON ROCKY URANIE

Ler nou ti pe kriye pa ferm *STC* La Digue, nou tou nou vwar ki ti arive. *STC* i fermen La Digue, *STC* i fermen Praslin. Kras anler apre i retonm dan zot figir. Re ouver *STC* Praslin. Apre la vin dir mwan *STC* pe travay avek en pti marsan La Digue.

E mwan mon'n vwar kote zot ti ale sa zour bann *STC*. Ti debark ansanm ek mwan, mon ti vwar ki bor laboutik, marsan zot ti pe travay avek. Mon'n vwar e zot ti get mwan zot bann dimoun *STC*. Zot konn mwan zot, zot ti get mwan. Pa konnen si pou debarke, si pou antre dan laboutik, si pa pou antre. Mon debout mon get zot.

(Interruption)
(laughter)

HON ROCKY URANIE

Be koumsa zot *operate* aprezan? Koumsa zot *operate* ?

Pran zot en desizyon, aköz zot ti dir zot, pran zot en desizyon. Gete ki zot pou fer pou pep Seselwa. Zot in dir sanzman in arive, finalman zot in dir transformasyon. Transformasyon ou a krwar dousman, dousman pe vin formantasyon ou a krwar prezan. Pa pe transformen.

(laughter)
(APPLAUSE)

HON ROCKY URANIE

Problenm i la, problenm i la. Rezourd problenm. Fer en keksoz diferan, aret rod keksoz lepase.

(Interruption)

HON ROCKY URANIE

Les li ou, i abitye *file* lo tron koko li.

MR DEPUTY SPEAKER

Zot ou'n bliye mon la dan Chair silvouple.

HON ROCKY URANIE

Mr Chair, Madanm Doyace ti la, i pa'n koze ditou la i pe enteronp mwan. Son bon zis *file* lo tron koko.

En Mosyon parey, en lamannman parey mon ti

espekte plis zot koze laba lo lot kote latab. I fer lapenn zis sa detrw a zot, me isi kote kot nou ou vwar nou senserman pe koze, nou senserman pe fer en diferans dan lavi sa pep Seselwa.

(APPLAUSE)

HON ROCKY URANIE

Mon senserman anv i vwar sa Digwa kapab fer son lakaz san sa gran diferans dan pri konstriksyon.

Be sanmenm, nou pe demann mezir konkret, ki ou pou fer. Ki ou pou fer pou soulaz sa pep, ki ou pou fer pou fer en diferans. Vini, dir be la nou pou fer sa pou transpor, la nou pou fer sa pou bann peser. Sa i ava reflekte lo pri pwason ki dimoun i aste. Nou pe fer sa enn.

Me nou pa vwar, nou vwar zis en Mosyon konmsi ki pou mwann i vag. Onorab in dir poudir laport in ouver, gran ouver. Mwan mon dir i annan en laport mwan, selman i *lock*. Mon lamannman ti anv i de *lock* sa laport. Mon lamannman ti anv i de *lock* sa laport pou fer Gouvernman vwar deor ki pe arive. Pou dir zot vre, nou bezwen fer keksoz.

Finalman Prezidan li menm in admet, in admet

poudir i annan problem. Wi, be i annan ou a krwar pa'n ekoute zot Prezidan. Akoz souvandfwa ou tann enn i dir enn, Prezidan i dir enn, e ler Minis i vin la i vin dir en lot.

Prezan ou demann ou lekor kote *align* dan zot plan. Kwa ki zot pou vreman anmennen konkret pou sa pep ater deor la. Souvandfwa nou'n tann dir, anmenn en lamannman. Atraver ou Mr Speaker, Onorab Georges. Onorab Georges, anmenn en lamannman, anmenn en lamannman. Bann la i tap lanmen lo latab.

(APPLAUSE)

HON ROCKY URANIE

Anmenn en lamannman! La zour mon anmenn en lamannman? Manrman!

(Interruption)

MR DEPUTY SPEAKER

Order! Order!

HON ROCKY URANIE

Zour mon anmenn lamannman Mr Speaker, Onorab Georges i fer bann kontour par deryer, i vini ek son stil bat latet i anvoye. Mon'n komans konpran son stil. Mon pe konpran ou Onorab Georges.

MR DEPUTY SPEAKER

Silvouple pa eksit Onorab Uranie, les li fini koze. I anvi *wrap-up*, mersi.

HON ROCKY URANIE

Mr Speaker, se tou ki zot fer, se riy soufrans dimoun. Dimoun deor pe gete. Riy soufrans, sa zot fer byen. Apre pas an sousekre deryer, konplent. Koz deryer rido. Dir Minis pa pe travay. Selman ler zot la anndan zot pa oule koze pou fer Minis travay. Zot en bann ipokrit en?

(Interruption)

HON ROCKY URANIE

Fodre zot vin fran ater la Mr Speaker avek lepep. Plizyer fwa nek ou vwar zot in lev zot Manifesto anler. Be fer en keksoz ! Fer en keksoz pou sa pep ! Pa zis lev Manifesto, nou Manifesto i dir ... Manifesto zis i anonse, aksyon non?

(Interruption)

HON ROCKY URANIE

So, Mr Speaker, mon krwar mon'n fer le pwen ki mon devret fer. Zis i malere, i malere e dezapwentan pou vwar reaksyon bann *MNA LDS* ki sipoze bann *MNA* responsab, ki

sipoze bann *MNA* serye. Sa i bann komanter ki toultan zot pe dir nou. Me selman ozordi mon'n vwar poudir sa nivo matirite ki mon ti espekte zot annan.

Sa nivo konpreansyon ki mon ti pe espekte zot annan, en bon pe zot in vreman mon kapab dir, *let pep Seselwa down* ozordi, dan zot fason ki zot reakte atraver keksoz ki ganny dir.

So, Mr Speaker, avek sa mon termin mon lentervansyon. Mersi.

(APPLAUSE)

MR DEPUTY SPEAKER

Mersi Onorab Uranie pou ou *summing-up*. Selman prezan ki nou pe al pran vot. Mon pa pe dir sa dan movez fwa. Konmsi mon'n vwar ou entervansyon in plito en *conceding speech* kan nou pa ankor pran vot.

Mon lir aprezan *according to 46(3)* ki mannyer, i annan en propozisyon lamannman *on the floor* pou amann Mosyon nimer 2 lo *Order Paper*. Mosyon i lir koumsa;

Swivan bann mezir anonse ki pou ganny enplimante par Gouvernman, sa Lasanble i demann Gouvernman pour - Orizinalman i dir kontinyen

revwar an plis firanmezir ki lekonomi i permet pou soulaz sirtou bann ki dan difikilte ek koud lavi.

Lamannman pe demande ki sa bout i ganny tire e dan plas sa nou azout 'pou pran aksyon pli konkret an sa ki konsern kout lavi e sipor kominote biznes'. Alors dan son totalite i lir koumsa - propozisyon lamannman;

Swivan bann mezir anonse ki pou ganny enplimante par Gouvernman, sa Lasanble i demann Gouvernman pou pran aksyon pli konkret an sa ki konsern koud lavi e sipor kominote biznes.

Donk mon ava demann tou Manm ki an faver lamannman pou endike silvouple? Mersi. Tou bann Manm ki kont pou endike silvouple? Mersi. Alors vot lo propozisyon pou lamannman sa Mosyon 9 Manm in vot an faver, 18 Manm in vot kont, personn pa'n *abstain*. Savedir propozisyon pou lamannman pa'n pase.

Donk i fer ki nou pou kontiny deba lo Mosyon orizinal e sa kontinyasyon pou fer demen e ziska prezan i annan 4 Manm ki'n endike poudir zot pou koze lo la. I annan Onorab

Romain, Labrosse, Naidu e Monthy.

Wi i ava depan ki mannyer Mr Speaker si i la i fer sa. *Ok*, donk avan nou terminen nou sesyon travay ozordi, *Leader* Lopozisyon ti'n demann mwan pou fer en pti lentervansyon e mon ava donn li sa privelez aköz mon krwar i nesese en pti parol. Mersi.

HON SEBASTIEN PILLAY

Mersi Mr Speaker. Nou pe fini Lasanble lo en not kot mon ti a kontan demann tou Manm pou zwenn avek mwan pou an relasyon avek en lensidan ki'n arive, ki nou'n tande lo bann medya sosyal en pe partou, kot in annan en lensidan kot in annan en madanm in aparaman ganny blese e perdi son lavi.

Be mon ti a kontan ki Lasanble i zwenn ek mwan pou deplor aksyon kot bann *video*, aparaman *video* pe sirkile e pou nou demande ki bann dimoun ki sirkil bann tel *video*, annou mazin fanmir sa bann dimoun. E annou arete sa bann kalite zafer, annou arete sa bann kalite keksoz. Demen i kapab enn ou manm fanmir e ou pa ti a kontan en lot dimoun pe sirkil son *video*.

So, mon a ti a kontan ki Lasanble i zenn avek mwan e

nou lans en mesaz kler avek Lepep Seselwa, ki annou annan konpasyon. Nou en Nasyon ki annan konpasyon, nou en Nasyon ki annan bokou savwar viv, en lespri kominoter.

E annou eksprim nou senpati avek sa bann fanmir e mon swete ki mon mesaz apre midi dimoun i konpran li byen e ki nou sey *être* alaoter sa ki fer nou Seselwa. Mersi Mr Speaker.

MR DEPUTY SPEAKER

Mersi Onorab Pillay e mon ava *extend* menm *curtsy* pou *Leader of Government* osi. Mersi.

HON BERNARD GEORGES

Mersi Mr Speaker. Mr Speaker, mon annan plezir pou siport sa ki mon koleg *Leader* Lopozisyon fek dir dan sa Lasanble. Sa Lasanble i partaz latristes lafanmir ki'n perdi enn zot fiy, en manm pros e i pa akseptab ki dimoun pe regard maler en manm piblik dan dernyen moman son lavi e pe sirkil sa lo rezo sosyal partou.

Mon annan en konsern partikilye pou bann zenn dimoun ki kapab pe vwar sa *video*, akoz i annan serten keksoz ki ou pa kapab *unsee* enn fwa ki ou'n vwar. E donk mon ti a kontan zwenn avek *Leader* Lopozisyon e lo lapar sa

Lasanble an antye pou kondann sa bann pratik, e pou demann avek tou bann dimoun ki annan sa bann portre ou byen sa bann *video* pou pa sirkil li e pa propaz maler en dimoun atraver lakominote.

Mr Speaker, mon espere ki sa mesaz sorti kot Lasanble i ava tous leker bann dimoun ki pe fer sa e i ava remet zot lo en bon semen.

An menm tan lo lapar Lasanble an antye mon ti a kontan demann ou Mr Speaker antan ki Manm Lasanble pou distrik Mont Buxton, kot dapre sa ki mon konpran sa lensidan in arive, pou ou partaz konsern Lasanble, regre Lasanble avek lafanmir e bann dimoun pros ki'n perdi en manm zot fanmir e pou anmenn zot sa soulazman ki ou kapab anmennen lo nou par. Mersi Mr Speaker.

MR DEPUTY SPEAKER

Mersi Onorab. Mersi Onorab *Leader* Lopozisyon e *Leader of Government Business* pou zot mo rekonfor. Lo non Lasanble, Manm e Sekretarya mon osi partaz parol ki'n ganny dir apre midi. Mon krwar i en moman en pe tris pou nou kominote sirtou dan distrik Mont Buxton kot sa in arive.

Nou pa ankor forseman etabli lekel ki'n *involve* si zot

bann dimoun Monte Buxton menm. Donk, me selman mon partaz nou senpati lo non Lasanble Nasyonal pou lafanmir, pou ban zanmi e osi pou bann dimoun ki'n soke par sa lensidan. Donk ankor enn fwa nou priye ki sa bann *video* e portre i aret ganny sirkile lo rezo sosyal.

Mersi pou nou travay ki nou'n fer ozordi. Donk nou pou rezwenn demen bomaten 9er e nou pou kontiny avek deliberasyon lo Mosyon Onorab William. Mersi.

(ADJOURNMENT)